

tieto & *trendit*

huhtikuu 2013

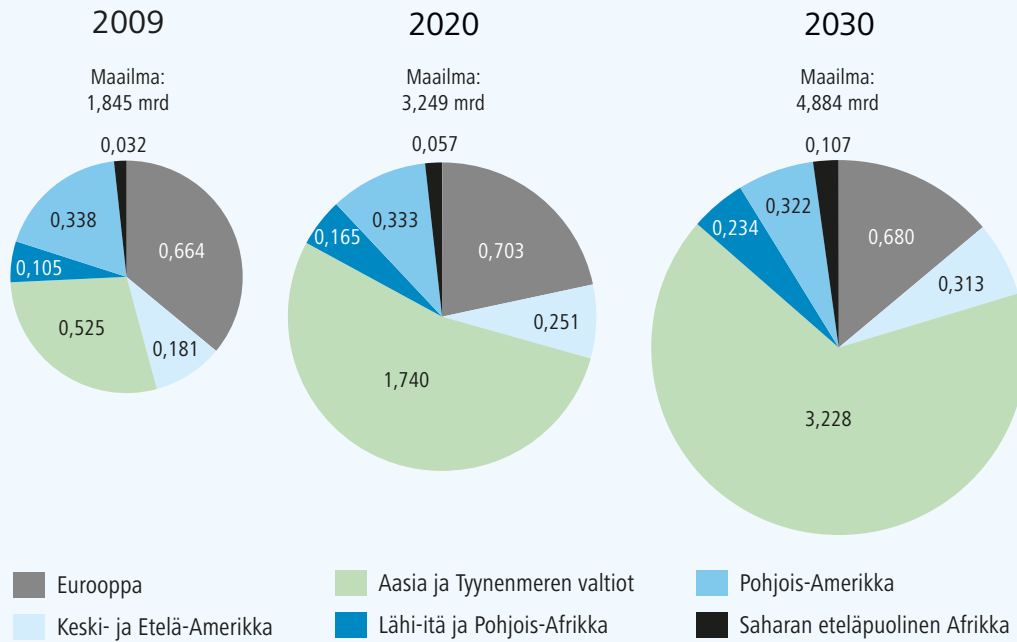
talous • yhteiskunta • ympäristö

**Kallis ruoka
nakertaa
suomalaisten
ostovoiman**

Keskiluokkainen väestö, mrd

Keskiluokkaiseksi luokitellaan henkilö, joka ansaitsee tai kuluttaa 10–100 dollaria päivässä.

Lähde: Human Development Report 2013, UNDP

Kehitysmaat keskiluokkaistuvat

YK:n kehitysohjelman tuoreen Human Development Report 2013 -raportin mukaan jo yli puolet maailman keskiluokkaan kuuluvasta väestöstä asuu eteläisellä pallonpuoliskolla, "globaalin etelän" maissa.

Elinolot ovat raportin mukaan parantuneet yllättävän nopeasti useammassa kuin 40 kehittyvässä maassa. Sadat miljoonat ihmiset ovat nousseet köyhyydestä viimeisten 20 vuoden aikana.

Raportin mukaan myönteistä inhimillistä kehitystä selittää mm. se, että maat ovat investoineet koulutukseen, terveydenhuoltoon ja sosiaaliturvaan. Asemaansa tuntuvasti kohentaneita maita ovat esimerkiksi Brasilia, Kiina, Intia, Indonesia, Etelä-Afrikka, Turkki, Meksiko ja Chile.

Inhimillisen kehityksen indeksi eli HDI (Human Development Index) mittaa odotettavissa olevaa elinaikaa, lukutaitoa, koulutusta ja elintasoja eri maissa. Vuoden 2012 HDI-mittauksessa listan kärkisijoilla olivat Norja, Australia ja USA. Suomen sijoitus oli 21.

Talouden painopiste "globaaliin etelään"

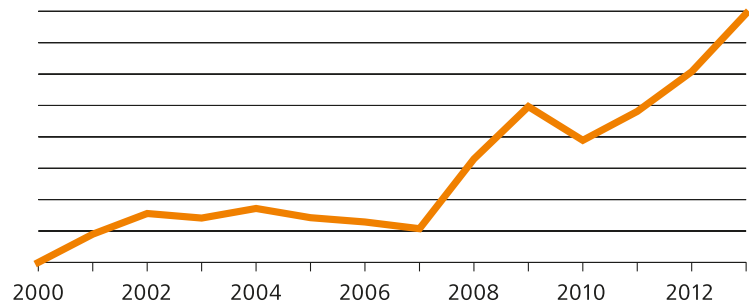
Ensimmäistä kertaa 150 vuoteen kolmen kehittyvän maan – Brasilia, Kiina ja Intia – tuotanto on vastavankokoinen kuin Kanadan, Ranskan, Saksan, Italian, Britannian ja USA:n yhteenlaskettu tuotanto. Vielä vuonna 1950 Brasilia, Kiina ja Intia vastasivat 10 prosentista maailman tuotannosta. Raportin arvion mukaan vuonna 2050 nämä kolme maata tuottavat 40 prosenttia maailman tuotannosta.

Lähde: Human Development Report 2013. YK

Nro 2/2013

10 Ruuan hinta karkasi käsistä

Pääkirjoitus

5 Lupa kommentoida

Taloustrendit

6 Euroalueen bkt kasvuun 2014
Verokonsulteilla on kysyntää

8 Taantuma ei hillinnyt
sijoitusintoa ulkomaille
Samuli Rikama

10 Kallis ruoka ajaa
ostovoimaa pakkaselle
Ilkka Lehtinen

15 Rahapolitiikan naamiaiset
Dan Steinbock

18 Pohjoisessa selvittiin parhaiten
lamasta Varsinais-Suomessa
vaikeinta
Aku Alanen

22 Lähes joka viides yritys
on ulkoistanut toimintojaan
ulkomaille
Samuli Rikama

24 **Tieto&trendit-blogissa:**
Onko Eurooppa
jakautumassa kahtia?
Olli Savela

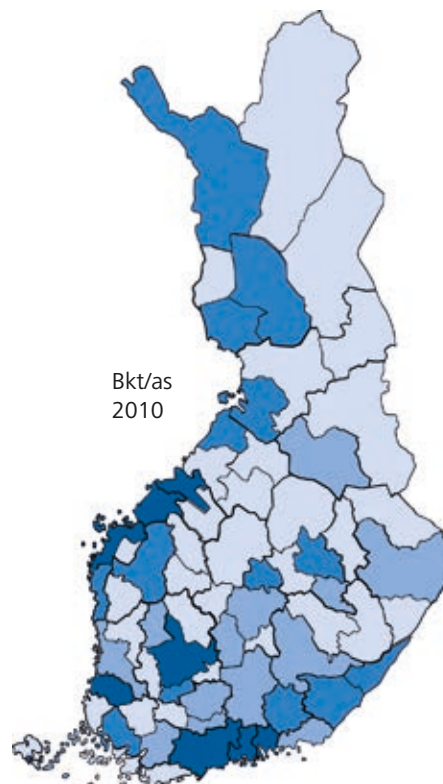
25 Tilasto ja sen tekijä –
Olli Savela

26 Kiina näyttää kyntensä
myös patenteissa
Aku Alanen

28 Lännellä ei enää ole
monopolia innovaatioissa
Dan Steinbock

18

Tehtaat käyvät
Pohjanmaalla,
Varsinais-Suomessa
vaikeaa

www.tilastokeskus.fi/tietotrendit
 Työpajankatu 13, 00022 Tilastokeskus
 tietotrendit@tilastokeskus.fi
 etu.sukunimi@tilastokeskus.fi
 ISSN 1795-9799

**Vastaava
 päätoimittaja**
 Heli Mikkeli

Päätoimittaja
 Maija Metsä-Pauri
 puh. 09-1734 2785

Toimitus
 Jouni Kotkavuori
 Päivi Linna-Koski
 Kotimaan katsaus:
 Mikko Erjos
 Informaatikko:
 Mikko T. Mäkinen

Toimitusneuvosto
 Ilkka Lehtinen
 Jussi Melkas
 Pekka Myrskylä
 Seppo Paananen
 Matti Parkkinen
 Lotta Sjöblom
 Heikki Tulokas
 Marko Tuomiari
 Mervi Ukkonen

Ulkoasu
 Irene Koumolou
 Kuvatoimittaja:
 Matti Jokela

Kuvitus ja taitto
 Riikka Turunen

Painatus
 Edita Prima Oy

Tilaushinnat
 Ilmestyy 8 kertaa vuodessa
 Kestotilaus 152 euroa/vsk.
 Irtonumero 25 euroa
 Ulkomaantilauksiin
 lisätään postimaksu.

Tilaukset
 Edita Publishing Oy
 puh. 020 450 05
 asiakaspalvelu.publishing@edita.fi

Verkkopalvelu
 www.tilastokeskus.fi/
 tietotrendit

Julkaisija

Tilastokeskus

Lehden artikkelit eivät
 ole Tilastokeskuksen
 kannanottoja vaan
 niistä vastaavat tekijät.
 Lehden tietoja saa lainata,
 lähde mainiten.

30 Julkisilla hankinnoilla virtaa vihreälle taloudelle

30 Julkiset hankinnat edesauttavat
 ympäristöaloja kasvuun
Pekka Lith

34 Yhdysvallat kärjessä biopoltto-
 aineiden tuotannossa
Vesa Puoskari

36 Tilastot ja politiikka
 – miksi suhde ei toimi?
Jussi Melkas

Kotimaan katsaus

Bkt supistui 0,2 prosenttia viime
 vuonna • Julkinen velka kasvoi
 kymmenyksen • Enemmän vero-
 kertymää • Teollisuustuotanto
 romahti • Energian kokonaiskulu-
 tus laski • Enemmän työttömiä •
 Kaksi kolmesta pikkulasten äidistä
 töissä • Yli puolet opiskelijoista
 tekee töitä • Vastavalmistunei-
 den työllistyminen koheni vuonna
 2011 • Väkiluku kasvaa vieraskieli-
 sillä • Lisää ajoneuvoja

36 Jussi Melkas: Päätäjät eivät osaa tulkita tilastoja, eikä heillä ole aikaa perehtyä niihin

Jussi Melkas:

Juhaani Korpi

Lupa kommentoida

Käynnistimme Tieto&trendit-lehden asiantuntijablogin kolmisen kuukautta sitten. Kun taannoin mainitsin asiasta eräälle Facebookissa päivittäin postaavalle tutulleni, paljasti hänen kasvojensa virne lievän hämmästyksen. Näinä Facebookin ja vähitellen myös Twitterin läpikutkemina aikoina voi moni muukin aprikoida blogin perustamisen mielekkyyttä, ennakoitiinhan niihin kyllästymistä jo vuonna 2006.

Blogit jatkavat kuitenkin nousukulkuaan Suomessa. Tilastokeskuksen Tieto- ja viestintätekniikan käyttö -tutkimuksen (2012) mukaan blogeja lukevat etenkin nuoret ja nuoret aikuiset sekä opiskelijat.

Blogin voima julkaisuina on oman keskusteluyhteisön tarjoamisessa ja suosion salaisuus linkittämisessä – lukijoita ja tiedon etsijöitä osuvasti palvelevassa verkottumisessa.

Tieto&trendit-blogin syntyä on siivittänyt halu herättää avointa ja monipuolista keskustelua. Tavoitteenamme on houkutella lehden lukijat ja kaikki blogikeskustelusta kiinnostuneet käymään kanssamme aktiivista vuoropuhelua tilastoista ja niiden käytöstä yhteiskunnassa – unohtamatta juuri pinnalla tai pinnan alla kyteviä ilmiöitä, joita tilastoilla vasta yritetään kuvata.

Halusimme myös luoda Tilastokeskuksen asiantuntijoille ketterän ja vuorovaikutteisen viestintäkanavan ja mahdollisuuden reagoida vikkelästi tilastoista mediassa tai muualla verkossa käytävään keskusteluun.

Blogeja lukevat etenkin nuoret ja nuoret aikuiset sekä opiskelijat.

Tämän lehden ilmestyessä blogimme tarjoamalla keskustelualueenalla on julkaistu kymmenen kirjoitusta kahdeksalta eri tilastoasiantuntijalta. Aiheet ovat vaihdelleet onnellisuudesta ja työttömyydestä lainamarginaaleihin ja keynesiläisyyteen.

Kirjoituksiin tulleiden kommenttien määrä on ylittänyt odotuksemme. Kiitos kaikille keskusteluun jo osallistuneille. **Anna-Maija Lehdon** kirjoitus ”Matalapalkkatyö huono lääke nuorille” (4.3) herätti ilahduttavasti keskustelua myös muualla verkossa.

Julkaisemme painetussa lehdessä blogikirjoitusten virras-ta maistiaisia. Tässä numerossa tarjoamme Tilasto ja sen tekijä -palstallakin (s. 25) esiteltävän **Olli Savelan** kirjoituksen ”Onko Eurooppa jakautumassa kahtia?”

Tilastokeskuksen inflaatioasiantuntija **Ilkka Lehtinen** puolestaan pureutuu tässä lehdessä ostovoimaan (s.10–14) ja siihen liittyen kysyy tuoreimmassa blogikirjoituksessaan ”Miksi ruuan hinta karkaa käsistä?” Voit lukea Lehtisen kirjoituksen – kuten muutkin blogikirjoitukset – osoitteessa tietotrenditblogi.stat.fi.

Hyvät lukijat, ottakaa kantaa, kysykää ja haastakaa asiantuntijamme blogikeskustelussa. Areena on teidän.

*Maija Metsä-Pauri
Päätoimittaja*

	Bkt:n vuosi- muutos, %	Teollisuus- tuot. vuosi- muutos, %	Yhden- muk. inflaatio, %	Työttö- myys- aste, %
	4. nelj. 2012	tammik. '13	helmik. '13	tammik. '13
Suomi	-1,5	-5,4	2,5	7,9
Alankomaat	-0,9	3,1	3,2	6,0
Belgia	-0,4	-0,8*	1,3	7,4
Espanja	-1,9	-5,0	2,9	26,2
Irlanti	0,8*	-3,5	1,2	14,7
Italia	-2,5	-3,6	2,0	11,7
Itävalta	0,7	5,0*	2,6	4,9
Kreikka	-5,7	-5,0	0,1	26,4*
Kypros	-3,4	-12,2*	1,8	14,7
Luxemburg	0,0*	-0,5	2,4	5,3
Malta	1,1	9,6	1,8	7,0
Portugali	-2,7*	-1,6	0,2	17,6
Ranska	-0,2	-2,9	1,2	10,6
Saksa	0,1	-1,3	1,8	5,3
Slovakia	0,7	3,3	2,2	14,9
Slovenia	-3,0	-1,2*	2,9	10,2
Viro	3,7	5,5	4	9,9*
Euroalue	-0,9	-1,3	1,8	11,9
Britannia	0,5	-3,5	2,7*	7,7*
Bulgaria	0,3	8,0	2,2	12,4
Latvia	5,1	1,9	0,3	14,4*
Liettua	4,1	8,0	2,3	13,3
Puola	1,1	-2,1	1,2	10,6
Romania	0,3	3,8	4,8	6,6
Ruotsi	0,5	-5,9	0,5	8,2*
Tanska	-1,0	1,9	1,0	7,4
Tšekki	-1,4	-4,1	1,8	7,0
Unkari	-2,7	-1,4	2,9	11,1*
EU27	-0,6	-1,7	2,0	10,8
Norja	2,1	-7,5	0,6	3,5*
Sveitsi	1,4	-1,4*	0,1	4,4*
Venäjä	3,4*	-0,6	6,5*	6,7*
Yhdysvallat	1,6	2,1	1,6*	7,7*
Japani	-2,3	-6,7	-0,3*	4,2

Lähteet: Eurostat, OECD, Venäjän tilastovirasto, US Bureau of Labour Statistics

*** POIKKEUKSET:**

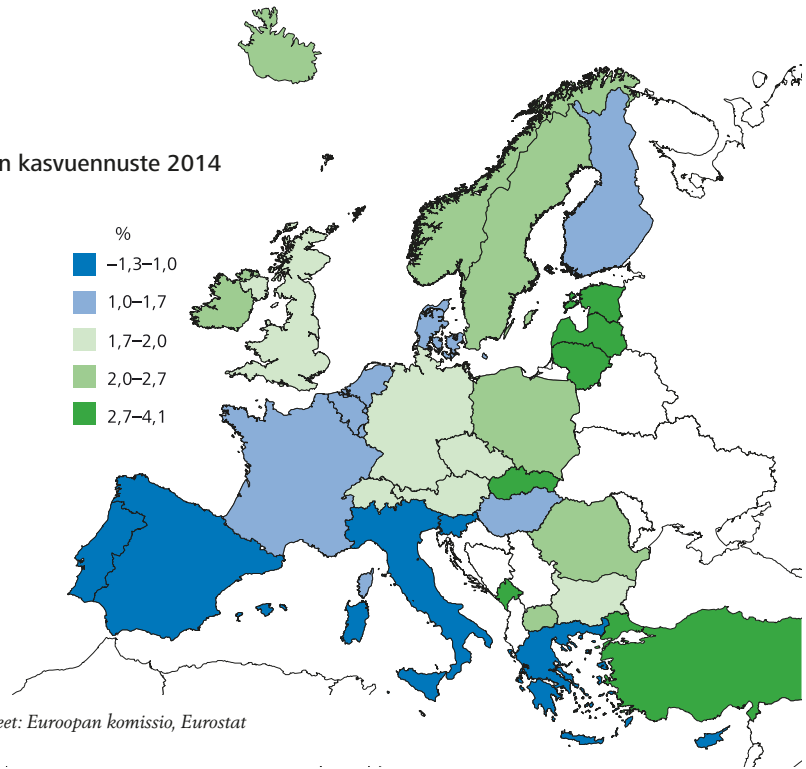
Bkt (vuosimuutos): Irlanti, Luxemburg, Portugali ja Venäjä 3. neljännes 2012

Teollisuustuotanto (vuosimuutos): Belgia, Itävalta, Kypros, Slovenia joulukuun 2012; Sveitsi 4. neljännes 2011.

Yhdenmuk. inflaatio (vuosimuutos): Britannia, Yhdysvallat ja Japani tammikuun 2013; Venäjä joulukuun 2012.

Työttömyysaste: Ruotsi ja Yhdysvallat helmikuun 2012; Kreikka, Viro, Britannia, Latvia, Unkari, Norja joulukuun 2012; Sveitsi 3. neljännes 2012; Venäjä 2011.

Bkt:n kasvuennuste 2014

Lähteet: Euroopan komissio, Eurostat

Suomea koskevat ennusteet

	Bkt, %-muutos		Inflaatio, %		Työttömyysaste, %	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Aktia	0,2	1,6	2,6	2,1	8,2	8,0
Danske Bank	0,3	2,0	2,0	2,0	8,3	8,0
Etlä	0,3	1,8	2,4	2,0	8,3	8,1
Nordea	0,5	2,2	2,0	2,5	8,2	8,0
OP-Pohjola-ryhmä	0,8	1,7	2,2	1,3	8,1	8,0

Euroalueen bkt kasvuun 2014

Euroopan komissio arvioi helmikuun talousennusteissaan euroalueen bruttokansantuotteen supistuvan 0,3 prosenttia tänä vuonna. Koko EU:n bkt kasvaa arviolta 0,1 prosenttia. Ensi vuonna talouden odotetaan pikku hiljaa elpyvän: vuoden 2014 kasvuksi ennakoitaan 1,4 prosenttia euroalueella ja 1,6 prosenttia koko EU:ssa.

ETLAn ennusteen mukaan euroalueen bkt supistuu 0,5 prosenttia kuluvana vuonna. Suhdannekiännetä odotetaan vuoden puolivälissä. Vuonna 2014 euroalueen bkt kasvaa prosentin ja vuonna 2015 reilut puolitoista prosenttia. ETLA arvioi, että koko EU-alueen bkt supistuu 0,2 prosenttia vielä tänä vuonna.

ETLA odottaa Kreikan ja Portugalin tuotannon supistuvan eniten vuonna

2013. Saksassa bkt kasvaa puolisen prosenttia, Ranskassa jäädytään nollan tuntumaan.

Suomen kasvu vaisua tänä vuonna

Suomen talouskasvu jää kotimaisten tutkimuslaitosten talousennusteiden mukaan 0,2–0,8 prosenttiin tänä vuonna. Ensi vuonna kasvun odotetaan kiihtyvän 1,6–2,2 prosenttiin. Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan Suomen kokonaistuotanto väheni 0,2 prosenttia vuonna 2012. ■

Lähteet: Euroopan komissio, Eurostat, ETLA

Verokonsulteilla on kysyntää

Verokonsulteilla on viime vuosi-
na ollut kysyntää. Etenkin monikansallisten yritysten verosuunnittelu on entistä aggressiivisempää, ja tämän seurauksena yhteys yritysten tuotantoaktiiviteetin, voiton näyttöpaikan ja investointien kohdentumisen välillä on heikentynyt. Monet kansalliset valtiot ovat syystäkin huolissaan verusoikeutensa puolesta.

Kansalliset verojärjestelmät eivät ole pysyneet globaalin yritystoiminnan tahdissa. Verojärjestelmien kansainvälinen koordinointi on riittämätöntä, ja se on jäänyt pääosin suositusten ja bilateraalisten verosopimusten varaan.

Trendi yritysverotuksen alentamiseen alkoi 1980-luvun puolivälin verouudistuksissa Yhdysvalloissa ja Englannissa. Myös yritysverotuksen tuotto suhteessa bruttokansantuotteen on vanhoissa teollisuusmaissa jonkin verran alentunut 2000-luvulla.

Trendin taustalla on ennen kaikkea tuotannon globaalistuminen ja suurten monikansallisten yritysten vaikutusvallan kasvu. Globaalin talouden ja pääomaliikkeiden läpinäkyvyys on heikentynyt, mikä on parantanut yritysten mahdollisuuksia verosuunnitteluun. Aineettoman pääoman roolin kasvu yritystoiminnassa on puolestaan lisännyt näitä läpinäkyvyysongelmia. Aineettoman pääoman arvostaminen ja mittaaminen ovat kasvavia haasteita paitsi tilastoviranomaisille myös veroviranomaisille.

Verojärjestelmien koordinoitongelmat heijastavat kansallisvaltioiden erilaisia intressejä ja globaalin johtajuuden puutetta. Heikosti yhteen toimivat verojärjestelmät voivat johtaa joko kaksinkertaiseen verotukseen tai verotuksen aukoihin, jotka tarjoavat yrityksille mahdollisuuksia vähentää tai eliminoida veroja. Yritykset mielellään reklamoiivat kaksinkertaisesta verotuksesta, mutta vaikenevat ymmärrettävästi verotuksen aukoista.

Muiden muassa Barbados, Bermuda ja Neitsytsaaret ovat nousseet näkyvästi esiin yritysten suoria sijoituksia kuvaava-

vissa tilastoissa.

Etenkin yritysten voittojen siirtäminen maasta toiseen nakertaa veropohjaa ja aiheuttaa monille maille huomattavia verotulojen menetyksiä.

Yritysten verosuunnittelulla on myös markkinavaikutuksia. Suuret monikansalliset yritykset kykenevät aggressiivisella verosuunnittelullaan vähentämään maksamia veroja saaden niin kilpailuetua verrattuna pienempiin kansallisiin yrityksiin verrattuna. Tämä sotii myös verotuksen oikeudenmukaisuutta vastaan.

Valtiot tarvitsevat tiiviimpää kansainvälistä yhteistyötä kyetäkseen puolustamaan veropohjaansa ja verotusoikeuttaan. Tämä on alkanut herättää kasvavaa mielenkiintoa. Myös kansainvälistä yhteistyötä verotietojen vaihdossa on lisätty. Esimerkiksi OECD ja Euroopan unioni ovat yrittäneet ohjeistaa mm. si-

tä, miten monikansallisten yritysten pitäisi käsitellä siirtohinnoitteluun liittyviä käytäntöjään.

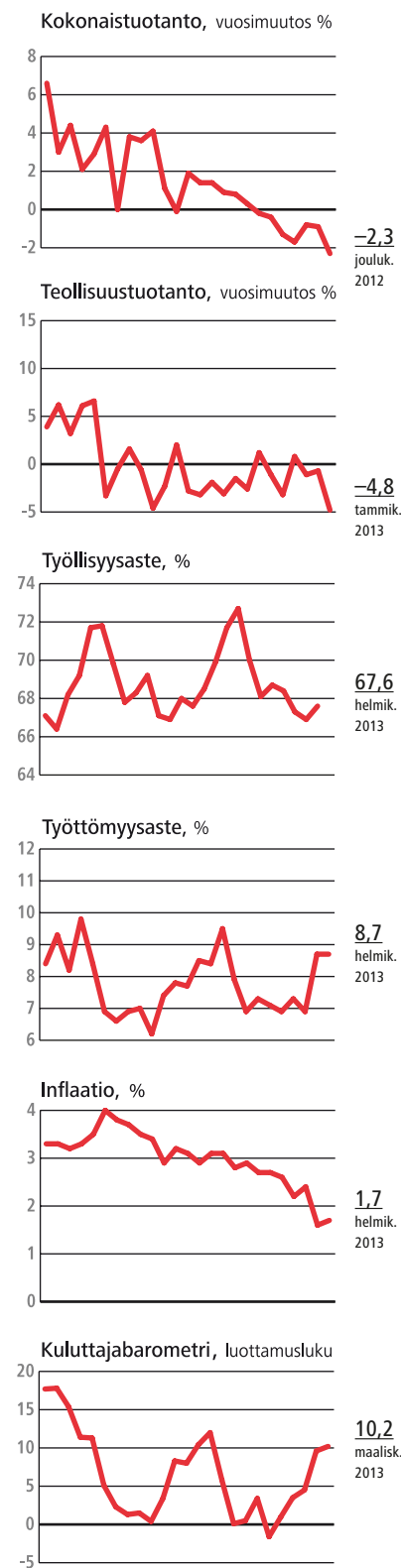
Harvoin on kyse siitä, että yritykset toimisivat lakien vastaisesti optimoidessaan verotustaan. Arvostelun oikea kohde on sen sijaan kansallisvaltioissa, jotka eivät ole kehittäneet verojärjestelmiään muuttuneita olosuhteita vastaaviksi eivätkä ole taipuneet riittävään kansainväliseen yhteistyöhön tässä asiassa. Valinta on vaikea, koska yritysverotuksesta on valtioille ja hallituksille tullut keskeinen väline ylläpitää kilpailukykyä ja houkuttella kansainvälisiä sijoituksia.

Velkakriisin myötä ilmapiiri on kuitenkin muuttumassa, ja OECD on valtuutettu valmistelemaan toimintasuunnitelmaa globaalistumisen tuomien verohaasteiden ratkaisemiseksi ja veropohjan turvaamiseksi. Suunnitelman on määrä valmistua kesäkuuhun 2013 mennessä. ■

Tiedot perustuvat OECD:n helmikuussa 2013 julkaisemaan *Addressing Base Erosion and Profit Shifting* -raporttiin monikansallisten yritysten verosuunnittelusta.

Valtiot ovat syystäkin huolissaan verusoikeutensa puolesta.

Viimeisen 24 kuukauden muutos Suomessa

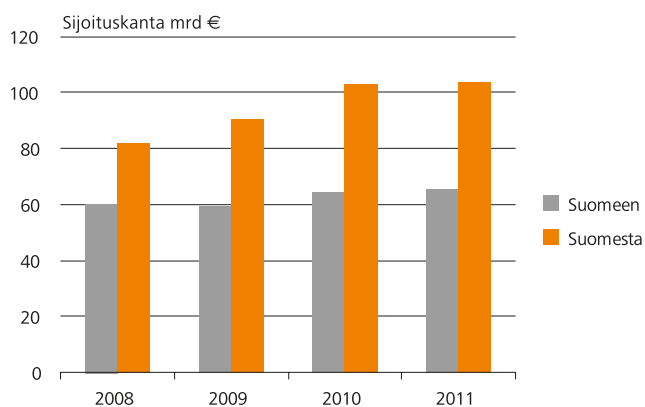

Pitkät trendit ja tuorein tieto: tietotrendit.stat.fi

Taantuma ei hillinnyt sijoitusintoa ulkomaille

Suorat sijoitukset ulkomailta Suomeen ja Suomesta ulkomaille

Lähde: Suomen Pankki

Globalisaatio vauhdittaa sijoitusten sekä yritysten liikkumista maasta toiseen. Ulkomaisten yritysten toimintaa Suomessa – ja suomalaisten tytäryritysten ulkomailta – kuvaa parhaiten vuosittain ilmestyvät Tilastokeskuksen tytäryritystilastot. Sijoitusten ja niihin liittyvien rahavirtojen näkökulmasta Suomen Pankin suorien sijoitusten tilastot antavat kattavan kuvan Suomen asemasta sekä kansainvälisten sijoitusten kohdemaana että sijoittajamaana.

Kansainvälisten sijoittajien ja yritysten kiinnostusta Suomeen voidaan mitata suorien sijoitusten määrällä. Näiden tilastojen valossa Suomi ei mitenkään loista ulkomaisten sijoittajien kohdemaana.

Sen sijaan suomalaiset yritykset ovat sijoittaneet ja laajentuneet varsin ahkerasti ulkomaille. Edes viime vuosien taantuma ei näytä hillin-

neen suomalaisten sijoitusintoa ulkomaille. Vuoden 2008 reilun 80 miljardin euron sijoituskan- ta ulkomailta on kasvanut viime vuosina ripeästi ja ylitti 100 miljardin rajan jo 2010. Sijoitusten kasvu kuitenkin hytyi vuonna 2011.

Ulkomaiset sijoittajat reagoivat taantumaaan voimakkaasti, eikä Suomi ole onnistunut houkuttelemaan pääomia monista vahvoista toimialoistaan huolimatta. Tämän seurauksena ulkomaisten sijoitusten kanta Suomessa on pysynyt 60–65 miljardin euron tuntumassa vuosina 2008–11. Sijoitukset Suomeen ovat selvästi pienemmät kuin suomalaisten sijoitukset ulkomaille, ja ero on vain kasvanut viime vuosina.

Ulkomaiset sijoitukset Suomeen ovat kohdentuneet valtaosin palvelutoimialoille, etenkin rahoitus- ja vakuutuslalle. Sen sijaan ulkomaisten sijoitusten kanta teollisuuteen oli vuonna 2011 alle 20 miljardia euroa, mikä vastasi noin kolmannesta kaikista sijoituksista Suomeen.

Suomen perinteisesti teollisuuteen nojaava toimialarakenne heijastuu myös sijoituksiin ulkomaille. Yli puolet eli lähes 60 miljardia suomalaisten sijoituksista ulkomaille kohdistui teollisuuteen. Metalliteollisuuden osuus oli 30 miljardia, metsä- ja kemianteollisuuden noin 10 miljardia kummankin.

Kansainvälinen kilpailu on tiukkaa myös palvelualoilla, jotka nojaavat yhä enemmän kehittyvään tietö- ja viestintäteknikkaan. Suomi ei ole ollut kansainvälisesti erityisen vahva palvelualoilla. Se osaltaan näkyy myös palvelujen teollisuutta huomattavasti vähäisempinä sijoituksina ulkomaille. ■

Samuli Rikama

Tilastokeskus kouluttaa

Vuoden 2013 kurssitarjontaa

Suhdannekehityksen herkäät tietolähteet 15.5.2013

Kurssilla perehdytään Suomen kansantalouden kehitykseen ja siihen, mitä tuoreimmat tilastot kertovat talouden viimeaikaisista muutoksista eri toimialoilla. Kurssi antaa myös tietoa tilastollisista menetelmistä, joilla tilastoaineistoista pyritään tunnistamaan talouden syklisyyden eri vaiheita ja erityisesti talouden taitekohtia.

Kotimaisen tilastotiedon lähteet 23.5.2013

Kurssilla tarkastellaan internetistä löytyviä tilastotietoja, tilastollisia verkkopalveluita ja tietokantoja. Opit kurssilla, mistä ja miten löydät luotettavia kotimaisia tilastotietoja eri tiedonhakutavoin.

BKT ja muut talouden mittarit 19.9.2013

Kurssilla käydään läpi keskeisimmät talouden toimintaa kuvaavat tunnusluvut sekä käsitellään kansantalouden tilinpidon sisältöä, käsitteistöä, laskentatapaa ja tärkeimpiä tietolähteitä. Saat myös tietoa kansantalouslaskennan ajankohtaisista uudistuksista.

Rahavirrat Suomen kansantaloudessa 14.11.2013

Kurssilla tarkastellaan rahavirtoja ja rahoitusrakenteita ja niiden vaikutusta koko talouteen. Kurssilla saat tietoa siitä, miten rahatalouden vaikeudet heijastuivat nopeasti reaalityöelämään. Millainen yhteys vallitsee rahatalouden ja kulutuksen sekä rahatalouden ja tuotannon välillä? Mitkä ovat rahatalouden vaikutukset kaupankäyntiin, vientiin ja tuontiin?

Tilastollisen analyysin menetelmät ja apuvälineet 28.11.2013

Kurssilla käsitellään keskeisiä tilastollisen tiedon analyysimenetelmiä. Kurssilla saat kerrattua korkeakoulujen tilastokursseilta unohtuneita numeerisen analysoinnin menetelmiä. Kurssista hyötyvät kaikki, jotka joutuvat pintaa syvemmältä valmistamaan laajasta tieto- ja data-aineistosta analyysijä omaan tai päätöksentekijöiden käyttöön.

Kurssit järjestetään Tilastokeskuksessa osoitteessa Työpajankatu 13, 00580 Helsinki

Kurssien ohjelmat ja hintatiedot löytyvät kotisivuiltamme: tilastokeskus.fi/koulutuspalvelut

Lisätietoja: koulutuspalvelut@tilastokeskus.fi puh. 09 1734 2345 tai 1734 3681

Koulutusta Eurostatin tilastoista 18.4.2013, klo 14–16 (HY, Kaisa-talo, Helsinki)

Puolen päivän veloituksettomassa tilaisuudessa saat tietoa Eurostatin verkkosivuilta löytyvistä tilastotiedoista ja tärkeimmistä tiedonhaun apuvälineistä. Eriyisesti perehdytään Eurostatin yritystilastoihin sekä tuotanto- ja ulkomaankauppatilastoihin. Kurssiin liittyy myös itsenäisiä tiedonhakuharjoituksia.

Lisätietoja: tilastokeskus.fi/koulutuspalvelut/informaatikot Mikko T. Mäkinen puh. 09 1734 2285 tai Leo Kostiainen 09 1734 2281

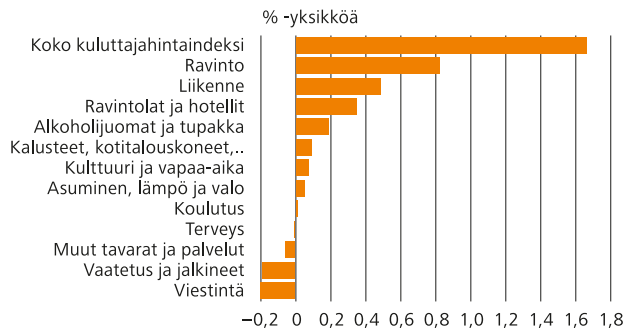

Ilkka Lehtinen

Kallis ruoka ajaa ostovoimaa pakkaselle

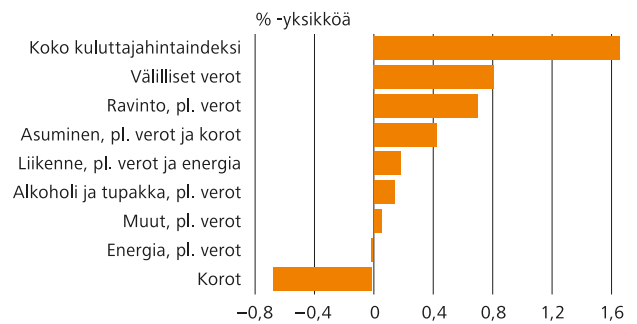
Rodeo/ DiegoCervo

Kuluttajahintaindeksin 1,7 prosentin vuosimuutoksen 02/2012–02/2013 jakaantuminen pääryhmiin, helmikuu 2013

Kuvio 1

Kuluttajahintaindeksin 1,7 prosentin vuosimuutoksen jakautuminen, helmikuu 2013

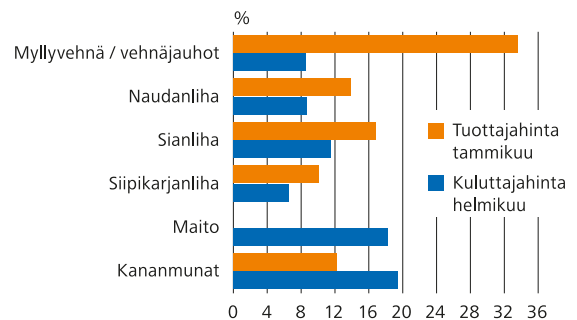

Kuvio 2

Kuvio 1 ja 2:n lähde: Kuluttajahintaindeksi, Tilastokeskus

Inflaation ja entistä hitaammin nousevien palkkojen yhteisvaikutuksesta kuluttajien ostovoiman kasvu pysähtyy lähivuosina. Se hidastaa bkt:n ja työllisyyden kasvua. Onko tämä alku talouden pitkäaikaiselle laskukierteelle Japanin malliin, vai hakeeko Suomen kansantalous uutta, alhaisempaa tasapainoa? Miten käy hintakilpailukykyimme, kun inflaatio on ollut meillä nopeampaa kuin muissa euromaissa koko finanssikriisin ajan vuodesta 2008 lähtien?

Maatalouden tuottajahintojen vuosimuutos tammikuussa ja kuluttajahintojen helmikuussa 2013

Lähde: Kuluttajahintaindeksi ja Maatalouden tuottajahintaindeksi, Tilastokeskus

HUOM! Maidon tuottajahinta on samalla tasolla kuin vuosi sitten eli vuosimuutos on nolla.

Kuvio 3

Suomen inflaatio oli helmikuussa 1,7 prosenttia eli alhaisin sitten alkusyksyn 2010. Kuluttajahintaindeksiä nostivat vuoden aikana eniten verojen nousut sekä ravinnon kallistuminen, kulutuksen pääryhmistä ravinto ja liikenne. Näiden yhteenlaskettu osuus inflaatiosta oli 1,3 prosenttiyksikköä eli 80 prosenttia (Kuvio 1).

Viime vuosina inflaation pääajureina

toimineiden asumisen ja energian hintavaikutus oli helmikuussa lähes olematon.

Kun kuluttajahintaindeksistä poistetaan elintarvikkeiden, verojen ja korkojen vaikutukset, saadaan kansainvälisestäikin käytetyn pohjainflaation vuosimuutokseksi 0,8 prosenttia. Markkinainflaatio on siis ravintoa lukuun ottamatta Suomessa tällä hetkellä todella alhaisella tasolla (Kuvio 2).

Mikä Suomessa mättää?

Ruuan hintaa ovat nostaneet veronkorotukset sekä maailmanmarkkinahintojen nousu. Merkittävä osa kallistumisesta on peräisin tuottajahintojen noususta. Vilja- ja lihatuotteiden sekä kananmunien tuottajahinnat ovat nousseet vuoden aikana 10-30 prosenttia (Kuvio 3).

Tuottajahinnan osuus ruuan kuluttajahinnasta on kuitenkin vain 5–40 pro- ➤

Palkkaperintöä riittää vielä vuodelle 2014

Palkat nousivat Suomessa 3,5 prosenttia vuodesta 2011 vuoteen 2012. Voimassa olevien työehtosopimusten mukaan palkat tulevat nousemaan vuodesta 2012 vuoteen 2013 noin 2,5 prosenttia.

Vaikka vuoden 2013 lopulla tehtäisiin työmarkkinoilla nollasopimus, tulevat palkat nousemaan vuodesta 2013 vuoteen 2014 noin prosentin verran ns. palkkaperinnöstä johtuen (Taulukko 1). Palkkaperinnöllä tarkoitetaan neljännen vuosineljänneksen palkkaindeksin suhdetta vuoden keskiarvoindeksiin (131,9/130,5).

Palkkojen jäädytys vuoden 2013 lopussa toisi nollakorotukset palkkoihin vasta vuonna 2015. Reaaliansiot painuisivat miinukselle jo vuonna 2014 (Taulukko 1). Käytettävissä olevien tulojen kehitys taas riippuisi verotuksen ja tulonsiirtojen kehityksestä.

Ansiotasoindeksiin (ATI) 2005=100 ja kuluttajahintojen kehitys 2011–2015, esimerkkilaskelma nollaratkaisun mahdollisista vaikutuksista

ATI 2005=100	2011	2012*	2013**	2014***	2015***
1. vuosineljännes	121,5	126,1	129,3	131,9	131,9
2. vuosineljännes	122,8	127,3	129,7	131,9	131,9
3. vuosineljännes	123,3	127,5	131,1	131,9	131,9
4. vuosineljännes	124,5	128,5	131,9	131,9	131,9
Koko vuosi	123,0	127,4	130,5	131,9	131,9
Vuosimuutos, prosenttia	2,7	3,5	2,5	1,1	0,0
Kuluttajahinnat	3,4	2,8	2,2	2,1	2,0
Reaalipalkat	-0,7	0,7	0,3	-1,0	-2,0

* Ennakko

** Vuoden 2013 sopimusten mukaisten korotusten mukaisesti 2,5 prosentin vuosinousu

*** Esimerkki nollapalkkaratkaisusta

Lähde: Kuluttajahinnat 2013-2014, VM:n ennuste ja 2015 EKP:n mukainen tavoiteinflaatio Palkat 2013**, Suomen Pankin ennuste

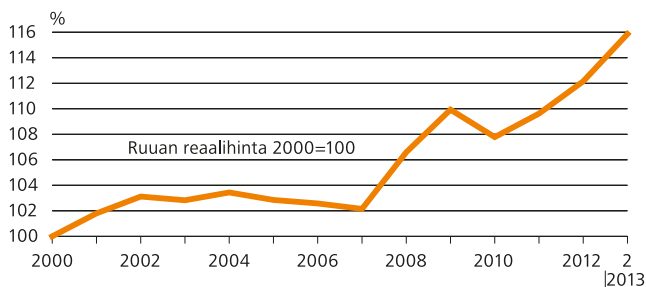
Taulukko 1

Kilpailukykyä työntuntien lisäyksellä

Suomalaisten tuotteiden kilpailukykyä maailmanmarkkinoilla voitaisiin parantaa nopeimmin lisäämällä tehtyjä työtunteja palkkoja korottamatta esimerkiksi perumalla

pekkaspäivät ja pidentämällä työviikkoa. Tällöin palkkasumma ei kasvaisi mutta tehdyt työtunnit lisääntyisivät ja yksikkötyö kustannukset laskisivat. Tämä oli Saksan malli muutama vuosi sitten. Autoteollisuus saatiin pysymään Saksassa pidentämällä työaikaa palkkoja nostamatta.

Ravinnon reaalihinnan kehitys 2000–2013 helmikuu, ilman ruuan arvonlisäveron muutoksia

Lähde: Kuluttajahintaindeksi, Tilastokeskus

Kuvio 4

senttia. Teollisuus, jakelu ja kauppa ovat ottaneet myös osansa hintojen noususta.

Lihan kotimainen tuotanto alittaa kotimaisen kysynnän, ja kananmunien tuottajahinta on noussut tuotannon supistuksessa. Viljatuotteiden maailmanmarkkinahinnat ovat taas vaihteeksi nousussa.

Maidon kuluttajahinta nousi tammi-kuusta helmikuuhun 16,6 prosenttia. Kaikki maitotuotteet kallistuivat helmikuussa keskimäärin 4,3 prosenttia. Maidon kuluttajahintojen odotetaan nousevan vielä ainakin maaliskuussa. Toisaalta suomalaisten suosikki kahvi oli helmi-

kuussa yli 13 prosenttia halvempaa kuin vuosi sitten.

Ravinnon reaalihinta, hintojen muutos suhteessa koko kuluttajahintaindeksiin, pysyi melko vakaana vuodesta 2000 vuoden 2007 loppuun saakka. Sen jälkeen ravinnon hinta on noussut selvästi yleistä hintakehitystä nopeammin (Kuvio 4). Ilman arvonlisäveron muutoksia vuosina 2009, 2010 ja 2013 ruuan reaalihinta on nyt 16 prosenttia korkeampi kuin vuonna 2000.

Suomessa ravinnon hintataso on ollut aiemminkin selvästi eurooppalaista keskitasoa korkeampi. Viime vuosien kehitys uhkaa kasvattaa eroa entisestään. Mikä on Suomen ongelma? EU:n sisällä kauppa on vapaata, ja tuottajahinnat ovat samalla tasolla. Meillä valitetaan korkeaa kustannustasoa, pieniä markkinoita, kilpailun puutetta ja syrjäistä sijaintia. Samoja selityksiä on kuultu vuosikausia. Olisiko jo aika avata tutkimukselle kaikki tietolähteet, jotta hintojen erolle ja muita nopeammalle hintakehitykselle saataisiin vihdoin selitys?

Ruotsissa ruoka kallistuu selvästi hitaammin

Suomessa ruuan hinnan vuosinousu oli tammikuussa nopeinta vanhoista EU-maista. Ruoka kallistui meillä 5,1 prosenttia vuoden aikana, euromaissa keskimäärin 3,1 prosenttia. EU:n uudemmissa jäsenmaissa ravinnon hinta nousi vuodessa keskimäärin viisi prosenttia.

Vuodesta 2008 ruuan hinta on noussut Suomessa vanhoista EU-maista toiseksi nopeimmin heti Britannian jälkeen (Kuvio 5). Suomessa ruuan hinta on noussut 13,3, Britanniassa 22 ja euromaissa keskimäärin 7,7 prosenttia. Uusissa EU-maissa ruuan hinta on noussut keskimäärin 17 prosenttia.

Ilman alv-muutoksia ruuan hinta olisi noussut Suomessa laskennallisesti noin 16 prosenttia. Ruuan kuluttajahinta on noussut viime vuosina Suomessa selvästi nopeammin kuin esimerkiksi Ruotsissa tai Saksassa. Suomen ruuan hintaero suhteessa muihin EU-maihin on kasvussa.

Veroinflaatio sittenkin maltillista

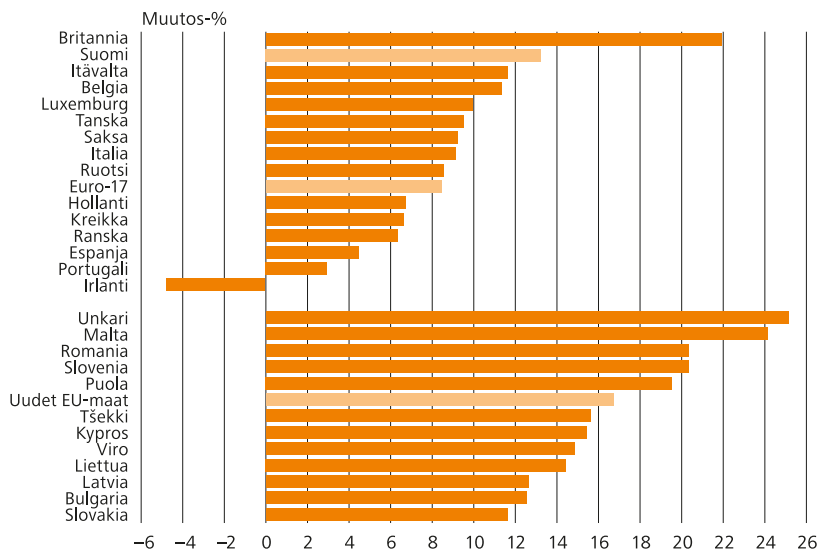
Vuoden 2013 tammikuussa arvonlisäprosenttia nostettiin yhdellä prosenttiyksiköllä. Tämä nosti kuluttajahintoja reilut 0,6 prosenttiyksikköä. Autokoulun tuntimääriä lisättiin, ja maaliskuun alussa nousi varainsiirtovero. Ajo-opetuksen hinta on noussut joulukuusta 2012 helmikuuhun 2013 yli 20 prosenttia. Nämä kaikki yhdessä nostavat kuluttajahintoja noin 0,7 prosenttia.

Pohjalla ovat vielä huhtikuussa 2012 voimaan tulleet autoveron ja ajoneuvoveron korotukset. Kaikkiaan veronkorotusten laskennallinen vaikutus helmikuun indeksin nousuun oli 0,8 prosenttia.

Vaikka tällä hetkellä verojen osuus Suomen inflaatiosta on merkittävä, noin puolet, veroinflaatiomme on ollut melko maltillista viime vuosina verrattuna muihin EU-maihin (Kuvio 6). Veronkorotukset ovat nostaneet hintoja meillä nettomääräisesti 1,6 prosenttiyksikköä vuosina 2008–12, lähes saman verran kuin euroalueen maissa keskimäärin.

Suomessa on nostettu alkoholi-, tupakka-, polttoaine-, makeis-, virvoitusjuomaveroa kerran tai kaksi. Arvonlisäveroa on alennettu kauppa- ja ravintolaruuan osalta, ja toisaalta yleistä ar-

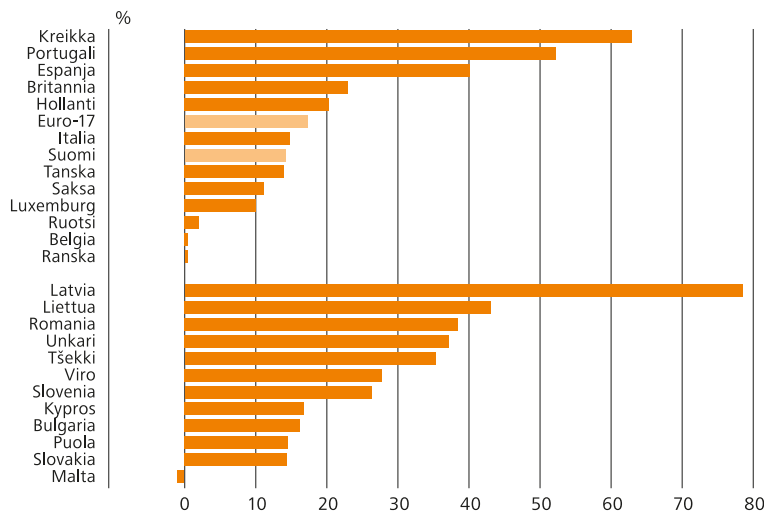
Elintarvikkeiden hintojen kehitys EU-maissa 2008–2013 tammikuu

Lähde: Eurostat

Kuvio 5

Verojen osuus yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin muutoksesta 2008–2012

Lähde: Eurostat

Kuvio 6

vonlisäverokantaa on nostettu kahdella prosenttiyksiköllä. Lisäksi pienpalveluiden arvonlisäveroa on nostettu kokeilun jälkeen ja lehtien tilausmaksuille on tullut kymmenen prosentin arvonlisävero.

Kriisi näkyi Kreikan hinnoissa

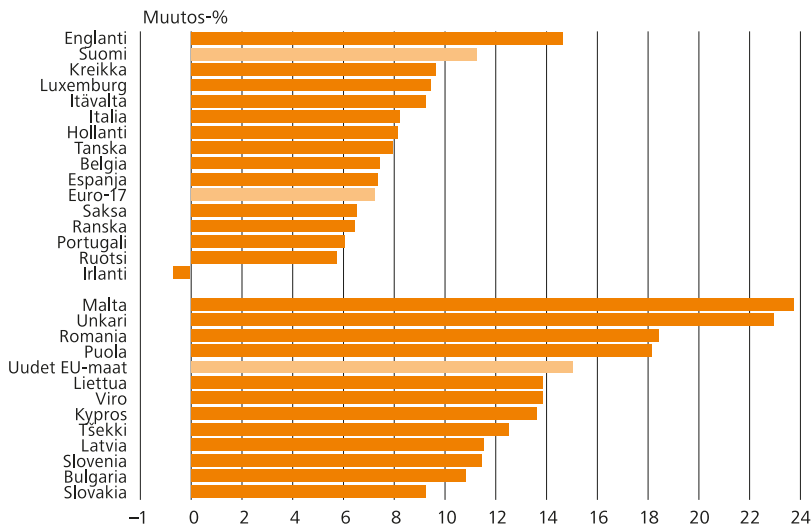
Vanhoista EU-maista veroinflaation huippuna on Kreikka, jonka 10 prosentin hintojen noususta 60 prosenttia on pe-

räisin välillisten verojen noususta. Myös Portugali, Espanja sekä Britannia ovat nostaneet reilusti välillisiä veroja. Ruotsi, Belgia ja Ranska eivät ole nostaneet välillisiä veroja käytännössä laisinkaan.

Uusista EU-maista Latvian, Liettuan, Romanian ja Unkarin inflaatiosta merkittävän osan selittävät välillisten verojen nousut.

Euroopan keskuspankin asiantuntijat ovat olleet huolestuneita Suomen no-

Yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin (YKHI) muutos, 2008–2013 tammikuu

Lähde: Eurostat

Kuvio 7

peasta inflaatiosta finanssikriisiin alun jälkeen. Vanhoista EU-maista Suomessa kuluttajahinnat ovat nousseet toiseksi nopeimmin Britannian jälkeen (Kuvio 7).

Verottoman YKHI:n kehitys on ollut Suomessa parin viimeisen vuoden aikana selvästi hitaampaa kuin yhdenmukaistetun tai kansallisen kuluttajahintaindeksin. Ilman verojen nousua Suomen inflaatio täyttäisi Euroopan keskuspankin kahden prosentin inflaatiotavoitteen.

Asumisen ja energian hinnat laskussa

Suomalaisten asumismenojen vuosinousu ilman sähköä ja lämpöä oli helmikuussa 0,7 prosenttia. Nopeimmin nousivat hoitovastikkeet, 7,7 prosenttia, ja vuokrat, 3,4 prosenttia. Asuntojen hintojen vuosinousu oli 2,4 prosenttia.

Asuntolainojen korot laskivat vuositasolla 35 prosenttia. Kaikkiaan korkojen lasku alensi indeksin vuosinousua 0,7 prosenttiyksikköä. Markkinakorkojen lasku näyttää pysähtyneen, mutta indeksissä korkojen lasku näkyy ainakin kesään asti, koska asuntolainakannan keskimääräinen korko laskee edelleen.

Nousupaineita on edelleen korjauskustannuksissa ja hoitovastikkeissa veronkorotusten ja korjauskulujen hintojen nousun takia.

Energian hintojen nousu on pysähtynyt toistaiseksi. Hinnat ovat lähellä vo-

den takaista tasoa arvonlisäveron korotuksesta huolimatta. Energiatuotteiden seuraavat veronkorotukset tulevat voimaan ensi vuoden alussa.

Inflaatiopaineita ja palkkamalattia

Valtiovarainministeriön inflaatioennuste tälle vuodelle on 2,2 prosenttia. Jotta ministeriön ennuste toteutuisi, tulee helmikuun 1,7 prosentin inflaation nousta kesää kohden noin kahteen prosenttiin ja vuoden lopulla lähelle 2,5 prosenttia. Ennusteen toteutumiseen vaikuttavat raaka-aineiden maailmanmarkkinahinnat, dollarin ja euron vaihtosuhte sekä yleinen talouskehitys Euroopassa ja muualla maailmassa.

Ruuan hintakehitys pysyy jatkossakin keskimääräistä hintakehitystä nopeampana. Sama koskee energian hintaa. Maailmanlaajuinen lisääntyvä kysyntä nostaa öljyn hintaa jatkossakin.

Vuokrat jatkavat nousuaan riittämättömän tarjonnan vuoksi. Asuntojen ennustetaan kallistuvan heti, kun talous lähtee uudelleen nousuun.

Verojen ja energian hintojen nousu, rakennusmääräysten tiukkeneminen sekä asuntojen peruskorjaustarpeen lisääntyminen nostavat asumisen ylläpitokustannuksia lähivuosina.

Asuntolainojen korot ovat nyt pohjalla, ja suunta on lähivuosina ylöspäin.

Myös sähkön ja kaukolämmön hin-

ta tulee nousemaan keskimääräistä nopeammin verotuksen ja ympäristövaatimusten mukana.

Kansainvälisestä hintakehityksestä ja Euroopan taloustilanteesta johtuen inflaatio uhkaa pysyä lähivuosina korkealla tasolla. Samaan aikaan Suomen kansainvälisen kilpailukyvyyn kannalta palkankorotusten on pysyttävä maltillisina. Tämä merkitsee sitä, että kuluttajien ostovoima kasvaa hitaasti, jos ollenkaan.

Hidastuva ostovoima taas vähentää yksityistä kulutusta ja sitä kautta bkt:n ja työllisyyden kasvua. Onko meillä edessä talouden sopeuttaminen finanssikriisiä edeltävälle tasolle? Suomen kansantalouden tila oli parhaimmillaan vuonna 2008. Sen jälkeen bruttokansantuote on laskenut, työttömyys lisääntynyt mutta reaali-palkat nousseet.

Leikitään hieman tilastoilla ja laskeetaan, mitä pitäisi tapahtua, jotta viime vuoden lopun talousluvut olisivat vuoden 2008 tasolla: Bruttokansantuotteen tulisi nousta reilut kolme prosenttia, työttömyyden laskea neljänneksellä ja reaali-palkkojen 5,5 prosenttia.

Talouden mekanismit eivät kuitenkaan ole niin yksinkertaisia, että esimerkiksi reaali-palkkojen lasku toisi yksinään toivotun tuotannon, työllisyyden ja bkt:n nousun. Tähän tarvitaan voinnin veturia eli koko Euroopan talouden piristymistä sekä tuottavuuden kasvua.

Löysä raha ei ole ruokkinut kysyntää

Euroopan keskuspankki lainasi taannoin pankeille tuhat miljardia euroa yhden prosentin korolla kolmeksi vuodeksi. Lisäksi EKP, IMF ja euromaat ovat ostaneet kriisimaiden valtion velkakirjoja parilla tuhannella miljardilla. Kansantaloustieteen oppikirjojen mukaan tämän pitäisi merkitä inflaation kiihtymistä.

EKP:n löysä rahapolitiikka ei johda kuitenkaan lyhyellä tähtäimellä inflaatioon. Rahat ovat menneet pankkien vakavaraisuuden parantamiseen, eivät reaali-talouden investointeihin. Entä mitä tapahtuu, kun EKP:n laina lankeaa maksuun?

Jos Euroopan talous ei ole lähtenyt nousuun ja pankit ovat edelleen huonossa kunnossa, EKP:lle ei jää muuta vaihtoehtoa kuin pidentää lainojen maksuaikaa ja pitää korot alhaisina. Toisaalta,

jos talous elpyy, EKP:n tulisi imuroida markkinoilta liika raha oikeaan aikaan.

Euroopan rahoituskriisi takaa sen, että kysyntäinflaatio ei pääse valloilleen lähipuosina. Pitkään jatkuva löysä rahapolitiikka voi kuitenkin johtaa jossakin vaiheessa inflaatioon. Toisaalta heikkenevä euro ja nopeampi inflaatio voivat olla keino päästä rahoituskriisistä. Tämän tempun kääntöpuolella on tuontihintojen nousu.

Euron vaihtosuhteen dollariin on enustettu jatkuvasti heikkenevän. Todellisuudessa euron kurssi on vahvistunut. Heikoimmillaan kurssi käväisi 1,20:n tasolla ja oli tämän vuoden helmikuun alussa 1,36. Ennustelaitokset veikkasivat vuoden 2012 keväällä jopa 1,1:n vaihtokurssia. Tätä toivoo vientiteollisuus, vaan ei kuluttaja. Euron vahvistuminen loppukesästä 2012 on laskenut esimerkiksi bensiinin pumppuhintaa meillä parhaimmillaan lähes kymmenen senttiä litralta. Miksi euro pysyy vahvana, vaikka euroalueen talous taantuu?

Japanin tie vai valoa tunnelin päässä

Rahoituskriisi jatkuu, palkat nousevat hitaasti, inflaatio uhkaa kiihtyä, bruttokansantuote polkee paikoillaan, työttömyys kasvaa, EU-maiden budjettivajeet pysyvät suurina ja maiden velkaantumisen pahenee. Tässäkö on Euroopan talouden kuva lähivuosina? Onko Euroopalla edessään Japanin tie eli pitkäaikainen talouden alamäki ja alhaiset korot ilman positiivista talousvaikutusta.

Toisaalta positiivistakin on näköpiirissä. Pankkien rahoitustilanne on vähän parempi kuin vuosi sitten, valtioiden budjettialijäämät ovat pienemässä, kriisimaiden valtionlainojen korot ovat laskussa, kehittyvien maiden talous jatkaa nousuaan ja auttaa osaltaan myös Eurooppaa. Markkinoilla on juuri nyt vahva usko siihen, että Euroopan ja Yhdysvaltojen taloudet alkavat elpyä tämän vuoden lopulla tai viimeistään ensi vuoden alussa. ■

Kirjoittaja on Tilastokeskuksen talous- ja ympäristötalastojen kehittämisspääällikkö.

[Kommentoi ja keskustele verkossa:](#)

tietotrendit.stat.fi

Dan Steinbock

Rahapolitiikan naamiaiset

Globaalista lamasta lähtien suuret kehittyneet taloudet ovat toistuvasti turvautuneet likviditeettipistoksiin talouspoliittisissa toimissaan. Massiivinen rahapolitiittinen taakka on nyt osa maailmantalouden ongelma-alueita.

Pari vuotta sitten keskustelin maailmankuulun sijoittajan **Jim Rogersin** kanssa Singaporessa. Rogers teki miljardinsa yhteistyössä **George Sorosin** kanssa jo pari vuosikymmentä sitten. Historiantutkijan taustan omaavaa Rogersia kalvoi tuolloin kasvava huoli: ”Pelkään että olemme siirtymässä kohti korkean inflaation kautta, ja sellaiset ajat ovat kautta aikojen aina olleet vaarallisia.”

Toistaiseksi inflaatio on pysynyt ai-soissa. Mutta, kuten Marx sanoi, histori-alla on tapana toistaa itseään – ensin tragediana, sitten farssina.

Kun Kiinan keskuspankin pääjohtaja **Zhou Xiaochuan** maaliskuun puolivälissä varoitti kasvavasta inflaatiouhasta, maan rahapolitiikkaa kiristettiin sekä kotimaan laina- ja kiinteistömarkkinoiden, että etenkin kehittyneiden talouksien määrällisen keventämisen vuoksi.

Zhoun strateginen siirto kuohutti markkinoita ja hidasti Kiinan elpymistä. Mutta Peking varautuu niin kotimaisen kuin tuonti-inflaation varalta.

Suurten keskuspankkien uhkapeli

Syyskuussa 2012 USA:n keskuspanki (Fed) laajensi omistuksiaan ostamalla pitkän aikavälin arvopapereilla kiin-

teistövelkaa 40 miljardin dollarin edestä. Samanaikaisesti Fed on asettanut nykytavoitteeksi pitää liittovaltion korkotasoa nollassa tuntumassa vuoteen 2015 saakka, minkä toivotaan vahvistavan talouskasvua ja vähentävän työttömyyttä. Loppusyksystä kuukausiostojen kokonaissumma miltei tuplattiin 85 miljardiin dollariin. Nettovaikutuksena on ollut määrällisen keventämisen hurja paisuminen.

Loppukesästä 2012 Euroopan keskuspankin (EKP) pääjohtaja **Mario Draghi** lupasi tehdä ”mitä tahansa tarvitaan”, jotta euro voidaan säilyttää. Lupausta seurasi EKP:n OMT-ohjelma (Open Monetary Transactions), jolla turvattiin likviditeetti julkisilla velkamarkkinoilla. EKP:n tavoitteena oli vähentää epävarmuutta euroalueella ja tukea talouden elpymistä.

Taannoin Englannin keskuspankin tuleva pääjohtaja **Mark Carney** totesi, että hän sietäisi inflaatiota, vaikka se ylittäisi brittien 2 prosentin tavoitteen, jos vain kasvua voidaan vahvistaa.

Vaalivoittonsa jälkeen pääministeri **Shinzo Abe** on siirtämässä Japania uuteen aikaan. Inflaatiotavoitteita tarkistetaan ja edessä on paisuvia elvytyspaketteja. Japanissa uuden raha- ja talouspolitiikan odotus on jo nostanut osakkeiden hintoja ja laskenut jenin arvoa –

mikä puolestaan on aiheuttamassa uusia valuuttakilvoitteluja niin Aasiassa kuin kansainvälisestikin.

”EKP:lle valuuttapolitiikka”

Kun Espanja ja Italia ajautuivat markkinakuuhuntaan reilu vuosi sitten, euro laski 1,20 dollarin pintaan. Sittemmin sen arvo nousi 1,36 dollariin. Nykyisellään arvo on 1,30 dollaria, mutta vielä jokin aika sitten – ennen Kyproksen kriisiä – eräät analyytikot uskoivat, että se voisi nousta jopa 1,45 dollarin lakipisteeseen.

Euron arvonnousu on luonut uusia vaikeuksia euroalueen vahvoille ydin- ja eritoten viejämaille, joiden kuntoisuudesta periferiamaat ovat kuitenkin vahvasti riippuvaisia. Niinpä jo helmikuun taitteessa Ranskan presidentti **François Hollande** valitti, että euroa ei pitäisi jättää kellumaan markkinoiden armoille. Euroopan keskuspankilla (EKP) pitäisi olla valuuttapolitiikka, Hollande esitti. ”Muutoin me vaadimme jäsenmailta sellaisia kilpailutavoitteita, jotka ovat tuhoamassa euron arvon.”

Presidentti Hollanden kritiikin todellinen kohde ei ollut EKP, vaan Berliini. ”Eräillä mailla on ylijäämiä ja korkeatasoinen kilpailukyky, kun taas toisilta vaaditaan merkittäviä ponnistuksia,” hän sanoi. ”Kilpailukykyisten maiden tulisi kiihdyttää kotimaista kysyntää, jotta muut maat voisivat kasvaa.”

Huoli euron arvonnouksista on aiheellinen, mutta kaavailtu lääkitys – EKP:n valuuttapolitiikka – ei ole vain poliittisesti tehoton, vaan talouspoliittinen maamiina. Se ruokkisi lähinnä uusia valuuttaristiriitoja.

Tosin valuuttadebatti ei sekään ole uuden uusi.

Likviditeettiansoista talouden stagnaatioon

”Olemme kansainvälisessä valuuttasodassa, joka heikentää valuuttamme. Tämä uhka vähentää kilpailukykyämme.”

Varoitus juontuu syksyltä 2010, jolloin Brasilian finanssiministeri **Guido Mantega** ennakoiti uusia ”valuuttasotia”. Vielä tuolloin Brasilian korot olivat liki 11 prosentissa, mihin vaikutti muun muassa USA:n keskuspankin määrällisen keventämisen politiikka. ”On hyö-

Neljän viime vuoden aikana USA:n, euroalueen, Englannin ja Japanin keskuspankkien omaisuustaseet ovat liki kolminkertaistuneet noin 10 biljoonaan dollariin.

dyöntä heittää dollareita helikopterista”, Mantega valitti.

Jälkeenpäin Kiinan varaulkoministeri **Cui Tiankai** huomautti, että ”kansainvälinen luottamus elpymiseen saattaisi hyvinkin kärsiä valuuttapeleistä”. Saksan finanssiministeri **Wolfgang Schäuble** leimasi USA:n rahapolitiikan ”tolkuttomaksi”, kun taas hänen eteläafrikkalainen kollegansa **Pravin Gordhan** katsoi USA:n keskuspankin kaivavan maata G20-maiden ”multilateraalisen yhteistyön” alta.

Debatit keskittyivät ”valuuttasotiin”, mutta niiden perustavat voimat heijastelivat rahapolitiikan massiivista laajentumista, jonka seurauksena kehittyneissä talouksissa on voitu siirtää kipeästi tarvittuja rakenneuudistuksia, mikä puolestaan aiheuttaa merkittäviä negatiivisia riskejä nousevissa ja kehittyvissä talouksissa.

Globaalin kriisin seurauksena rahapolitiikan perinteiset instrumentit on pitkälti hyödynnetty loppuun. Niinpä keskuspankit ovat turvautuneet uusiin määrällisen keventämisen aaltoihiin. Ja kun sijoittajat etsivät korkeampia tuot-

toja, uudet likviditeettiipiikit ovat ajaneet ”kuumaa rahaa” (lyhyen aikavälin portfoliovirtoja) korkeamman tuoton nouseviin talouksiin.

Nykyisen rahapolitiikan vaikutus valitettavasti vain vähenee ajan myötä kehittyneissä talouksissa – kuten antibiootit joita käytetään liian usein ja väärin tarkoituksiin.

Silti Aasiassa, latinalaisessa Amerikassa ja muuallakin, nykypolitiikka johtaa potentiaalisesti uhkaaviin kupliin, inflaatioon ja valuutan arvon nousuun.

Suuret riskit, vähäiset hyödyt

Neljän viime vuoden aikana USA:n, euroalueen, Englannin ja Japanin keskuspankkien pöhöttyneet omaisuustaseet ovat lähes kolminkertaistuneet vajaan 10 biljoonaan dollariin. Mutta miten on saavutettujen hyötyjen laita?

USA:ssa stagnaatio on korvannut vahvan kasvun ja työttömyys on yhä liki 8 prosentissa, vahvempi elpyminen on vielä vuoden parin päässä. Työvoiman

morguefile/Jane M Sawyer

osuus kokonaisväestöstä on romahtanut eikä uusia työpaikkoja synny riittävästi, kun yksityisen sektorin kasvu kulkee vielä käsi kädessä julkisen sektorin saneerauksien kanssa. Kun Washington on kiertänyt vaikeat ratkaisut, ne on delegoitu osavaltioille, joiden julkinen sektori lomauttaa työntekijöitä ja karsii julkisia palveluita.

Euroalue on jälleen kerran taantunut ja työttömyys on noussut 7 prosentista 12 prosentin ennätyslukemiin. Eteläisessä Euroopassa työttömyys on kaksi kertaa korkeampi ja nuorisotyöttömyys ylittää jo 55 prosenttia. Kestävä ratkaisu edellyttäisi tasapainoitettua säästö- ja kasvupolitiikkaa. Sen sijaan yksisilmäinen säästölinja ajaa Eurooppaa umpikujaan, josta Kyproksen kriisi on vasta esimakua.

Englannin punta on alentunut merkittävästi suhteessa euroon sitten kesän 2012 ja USA:n dollariin vuonna 2013. Hiljattain Englannin luottoluokitusta laskettiin ensi kertaa maan historiassa. Maa on laman partaalla, kasvua on vähän jos lainkaan. Ja kun Englannin keskuspankin odotetaan siirtyvän muiden kehittynei-

den talousmaiden linjoille, punnan arvo on laskenut nopeasti. Negatiivisissa skenaarioissa pahempaakin voisi olla edessä.

Japanissa on menossa jo kolmas menetty vuosikymmen. Pääministeri Shinzo Abe lupaa uutta elvytyspolitiikkaa. Odotuksiin perustuen osakkeiden hinnat ovat vahvassa nousussa ja jenin arvo laskussa. Valuuttakonflikti on siis laajenemassa myös Aasiaan, mikä taas vaarantaa globaalin kasvuhorisonin. Etelä-Korean elektroniikkatuottajat ja won kilpailevat asetelmista japanilaisten konsernien kanssa eivätkä niin vain niele jenin arvon heikentämistä.

Kun USA:ssa ei ajoissa päästy talousopuun, kongressin ristiriidat johtivat talouskielekkeen partaalle, tältä erää automaattisten leikkauksien kautta. Maa-liskuun lopulla pitäisi sopia Washingtonin rahoittamisesta ja toukokuussa ylitetään nykyinen velkakatto.

Brysselissä talouspoliittinen komprominti on pikemminkin siirtänyt muutoksia kuin johtanut sellaisia ja Kyproksen kaaos on juuri sellainen vähäisen todennäköisyyden, mutta suurten vaikutusten kriisi, joka vie uskon niin sijoit-

tajilta kuin säästäjiltä. Tokiossa menetetty vuosikymmenet ovat ajamassa Japania talouskriisiin keskipitkällä aikavälillä, mahdollisesti nopeamminkin.

Skenaarioissa tartuntariski nousussa

Valuuttakahinoissa kehittyneet taloudet kilpailevat toisiaan vastaan junailamalla keinotekoisesti valuutan arvoa sen sijaan, että keskittyisivät reaalisen tuottavuuden kasvuun. Tämä johtaa vain vastatoimiin.

Nykyisin tällaiset konfliktit ovat entistäkin ongelmallisempia, kun useampi kehittyneet talous turvautuu samanaikaisesti likviditeettipistoksiin eri keinoin.

Lisäksi nykyinen vakaus voi järkyä syvästikin, mikäli USA:n talouskieleke ei johda uskottavaan, keskipitkän aikavälin sopeutusohjelmaan viimeistään kesän myötä. Tai, jos euroalueella Kyproksen kuohunta laajenee alueen ydinmaihin Italian vaalituloksen jälkeen mutta Saksan vaalien edellä, tai jos markkinat lopultakin menettävät uskonsa Japanin massiiviseen velkaan.

Epävarmuutta lisää kuluvan vuoden aikana se realiteetti, että sekä USA:n, euroalueen että Englannin keskuspankkien sisällä kasvaa napina nykyisen rahapolitiikan kasvavasta tehostommuudesta ja nousuvista riskeistä. Kussakin maassa myös talouspolitiikan johto tuntee kasvavaa huolta rahapolitiikan uhista, jotka pitkällä aikavälillä voivat hidastaa elpymistä.

Negatiivisissa skenaarioissa määrällisen keventämisen politiikka voi johtaa myös kehittyneissä talouksissa sellaiseen inflaatiouhkaan, lainakupliin, velkamarkkinoiden pudotukseen tai kovaan mahlaskuun, joita mainittu politiikka on jo aiheuttanut nousevissa talouksissa.

Keskuspankkien suuret velat kehittyneissä talouksissa eivät enää ole osa ratkaisua, vaan keskeinen osa ongelmaa. Ne siirtävät ratkaisuja, jotka olisi pitänyt vaiheistaa jo eilen. ■

Dan Steinbock on kansainvälisen liiketoiminnan tutkimusjohtaja Intia Kiina ja Amerikka -instituutissa (USA) ja vaikuttaa lisäksi Shanghaiin kansainvälisten opintojen instituutissa (Kiina) ja EU-keskuksessa (Singapore).

ABB

Aku Alanen

Pohjoisessa selvittiin parhaiten lamasta

Varsinais-Suomessa vaikeinta

Talous on kehittynyt parhaiten viime vuosina maakunnissa, jotka eivät perinteisesti ole Suomessa menestyneet. Huolestuttavan kehityksen alueissa puolestaan on aiempia menestyjiä.

Aluetalous ovat kehittyneet viime vuosina hyvin epätasaisesti. Parhaiten vuonna 2010 pärjäivät pohjoisen Suomen alueet riippumatta siitä, mitataanko tuotannon muutosta käyvin tai kiintein hinnoin.

Pohjois-Pohjanmaalla, Pohjanmaalla ja Lapissa tuotannon volyymi kasvoi eniten vuonna 2010.

Korkein käypähintainen tuotannon

kasvu sen sijaan oli 2010 Kainuussa, seuraavina tulivat Pohjanmaa ja Pohjois-Pohjanmaa.

Erityisen vaikeaksi viimeinen lama on osoittautunut Varsinais-Suomessa. Siellä arvonlisäys sekä käyvin että kiintein hinnoin laski sekä 2009 että 2010, mutta volyymi väheni jo 2008. Varsinais-Suomen kehitys on myös rakenteellisesti huolestuttavaa.

Bkt/asukas muutos 2009–2010, %

	Käyvin hinnoin	Kiintein hinnoin
Pohjanmaa	8,4	7,5
Lappi	6,8	7,4
Kainuu	10,8	6,9
Pohjois-Pohjanmaa	6,5	6,4
Etelä-Karjala	6,8	5,7
Päijät-Häme	5,7	5,3
Pohjois-Savo	6,0	4,5
Pohjois-Karjala	5,2	4,0
Satakunta	5,7	3,8
Uusimaa	3,3	3,6
Etelä-Savo	4,9	3,2
Pirkanmaa	3,6	3,0
Suomi	3,3	2,9
Etelä-Pohjanmaa	2,0	1,6
Keski-Pohjanmaa	5,1	1,0
Itä-Uusimaa	5,1	0,8
Kanta-Häme	0,6	0,6
Kymenlaakso	0,6	-0,2
Keski-Suomi	-2,2	-3,1
Ahvenanmaa	-2,6	-3,1
Varsinais-Suomi	-5,2	-5,2

Lähde: Aluetilinpito. Tilastokeskus.

Väkiluku on 2000-luvulla kasvanut selvästi eniten Uudellamaalla, Pirkanmaalla, Ahvenanmaalla ja Pohjois-Pohjanmaalla. Tästä johtuen nämä maakunnat eivät ole aivan alueiden bkt/asukas-kehityksen kärjessä, kärjen tuntumassa kyllä.

Kainuussa, Etelä-Savossa ja Lapissa väestön määrä on vähentynyt eniten, mikä osaltaan nostaa näitä maakuntia, kun tarkastellaan tuotantoa suhteessa väkilukuun.

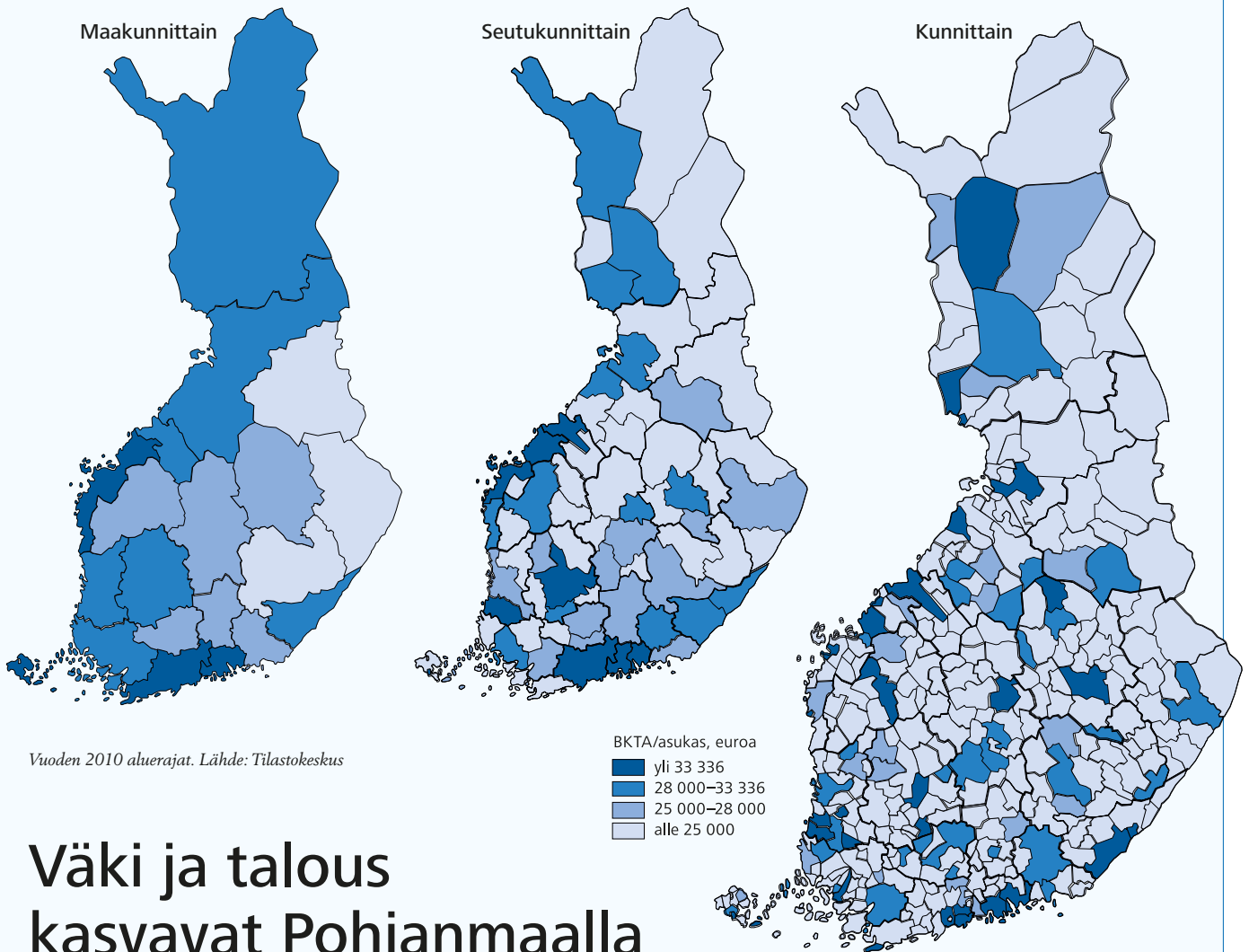
Pohjanmaa puolestaan on onnistunut yhdistämään väkimäärän ja talouden kasvun. Väestön lisääntymisestä huolimatta Pohjanmaa on kärjessä kiinteähintaisen bruttokansantuotteen kasvussa asukasta kohti vuosina 2009–10.

Oheisissa kartoissa on esitetty bkt/asukas-

Myös Keski-Suomen talouskehitys on ollut ongelmallista. Maakunnan arvonlisäys käyvin ja myös kiintein hinnoin kasvoi kuitenkin hyvin vielä vuoden 2008 saakka, joten Keski-Suomen tilanne ei ole yhtä heikko kuin Varsinais-Suomen.

Ahvenanmaalla ja Itä-Uudellamaalla arvonlisäyksen volyymi laski myös vuonna 2010 hivenen. Maakuntien ke-

Bruttokansantuote asukasta kohti 2010

Väki ja talous kasvavat Pohjanmaalla

luvut eri aluetasoilla vuonna 2010. Koko maan tason, 33 337 euroa/asukas, ylittää neljä maakuntaa ja yhdeksän seutukuntaa ja 31 kuntaa.

Pohjanmaalla oli kaksi reilusti maan keskitason yllänyttä seutukuntaa, Vaasa ja Pietarsaari.

Kuntatason karttoja tarkastellessa pitää ottaa huomioon, että pendelöinti isojen kau-

punkien ympärillä näyttää tuotannon arvon ympäryskunnissa suhteellisen matalana verrattuna kotitalouksien tulotasoihin. Siksi suurin osa kunnista sijoittuu matalimpiin bkt/asukas-luokkiin kuntakartassa.

Kuntatason kartta tuo kuitenkin esiin merkittäviä seikkoja vaikkapa kuntaudistuksen

kannalta. Taloudellisesti menestyvimmissäkin seutukunnissa ja maakunnissa on myös useita matalan bkt/asukas-tason kuntia. Yhdistettäväksi esitettävät kunnat ovat luultavasti pääosin juuri näitä, vaikkei tuotannon asukaskohdainen taso yhdistymiskriteeri olekaan.

hitys on ollut kuitenkin aiempina vuosina suhteellisen hyvää, joten ne eivät heitä suurtakaan huolta.

Kaivosbuumi näkyy luvuissa, vaikeudet eivät vielä

Maakuntien sijoitus kiinteähintaisen arvonlisäyksen eli volyymin muutoksissa riippuu jonkin verran siitä, mistä vuo-

desta tarkastelu aloitetaan. Koko maasahan tuotannon romahdus oli vuonna 2009 niin syvä, että vuonna 2010 jäätiin vielä reilusti alle vuoden 2007 kiintein hinnoin lasketun tuotannon määrään.

Jos katsotaan koko 2000-lukua, parhaiten ovat menestyneet viisi maakuntaa: Itä-Uusimaa, Pirkanmaa sekä Pohjois-Pohjanmaa yli 30 prosentin kasvulla ja Pohjanmaa sekä Uusimaa, joissa molem-

missa talous on kasvanut yli 20 prosenttia.

Jos tarkastelu lähtee vuodesta 2006, jolloin koko maan volyyymi oli vielä hivenen korkeampi kuin vuonna 2010, paras kasvu on ollut Pohjanmaalla ja Uudellamaalla sekä Itä-Uudellamaalla ja Pohjois-Pohjanmaalla.

Pohjoisten maakuntien menestys on liittynyt osin kaivosteollisuuden buumiin, emmekä vielä tiedä, missä määrin ▶

Työllisten määrän kasvu 2000–2010,%

Vuosi 2000=100	
Itä-Uusimaa	115,1
Pirkanmaa	114,3
Keski-Pohjanmaa	111,3
Pohjanmaa	110,8
Ahvenanmaa	110,7
Kanta-Häme	110,3
Pohjois-Pohjanmaa	109,6
Keski-Suomi	109,5
Pohjois-Savo	108,5
Uusimaa	108,4
Lappi	108,3
Koko Suomi	108,2
Etelä-Pohjanmaa	107,4
Pohjois-Karjala	106,4
Päijät-Häme	105,8
Satakunta	105,6
Etelä-Savo	105,4
Kymenlaakso	104,9
Varsinais-Suomi	104,7
Etelä-Karjala	102,9
Kainuu	102,0

Lähde: Aluetilinpito.
Tilastokeskus

Taulukko 1

Alueiden työllisyysasteet 2011

	Työllisyysaste, %	Työttömyysaste, %
Ahvenanmaa	79	3
Pohjanmaa	75	6
Uusimaa	74	7
Kanta-Häme	72	9
Keski-Pohjanmaa	71	9
Etelä-Pohjanmaa	70	9
Varsinais-Suomi	70	10
Suomi	70	10
Pirkanmaa	69	11
Satakunta	69	11
Päijät-Häme	67	12
Pohjois-Pohjanmaa	67	12
Etelä-Karjala	66	13
Keski-Suomi	66	13
Pohjois-Savo	66	11
Etelä-Savo	66	12
Kymenlaakso	65	14
Lappi	63	13
Kainuu	63	14
Pohjois-Karjala	62	15

Lähde: Työssäkäyntitilasto. Tilastokeskus

Taulukko 2

se kestää, kun Talvivaarankin tulevaisuus on hämärä.

Työllisyyskehitys on ollut myös hyvin epätasaista

Tuotannon määrään vaikuttaa paljon alueiden työllisten määrän kehitys. Pohjoisen Suomen alueet olivat myös työllisyyskehityksessä selvästi alueiden kärjessä vuosina 2009–10. Eniten työllisten määrä lisääntyi Keski-Pohjanmaalla, Pohjois-Karjalassa, Pohjanmaalla Kainuussa ja Lapissa. Suhteellisesti eniten työllisten määrä väheni noina vuosina Etelä-Karjalassa, Varsinais-Suomessa ja Päijät-Hämeessä.

Koko 2000-luvulla työllisten määrä on kasvanut kaikissa maakunnissa (Taulukko 1). Selvästi parhaiten työllisyys on kehittynyt Itä-Uudellamaalla ja Pirkanmaalla. Heikointen työllisyys on kehittynyt Kainuussa ja Etelä-Karjalassa.

Työllisten määrän absoluuttista kasvua kiinnostavampi muuttuja lienee pi-

temmän päälle kuitenkin alueen työllisyysaste eli työllisten osuus alueen työikäisistä (18–64-vuotiaat). Pohjanmaalla on ollut viime vuosina manner-Suomen paras työllisyysaste ja pienin työttömyysaste (Taulukko 2).

Työllisten määrän kasvun kärkimmaakunnat Pirkanmaa ja Keski-Pohjanmaa ovat sijoittuneet maan keskitasolle työllisyysasteen osalta.

Pohjanmaa onnistunut pitämään teollisuutensa

Koska Pohjanmaa näyttää aluetalouden kokonaisuus huomioiden selvinneen parhaiten lamasta ja Varsinais-Suomi heikointen, niitä tarkastellaan jatkossa lähemmin.

Kone- ja sähkötekninen teollisuus on Pohjanmaan talouden perusta erityisesti Vaasan seudulla. ABB:n, Wärtsilän ja Vaconin tehtaat ovat ehkä tunnetuimmat seudun teolliset lippulaivat. Maakunnassa on toki myös paljon pienempäkin tuotantoa. Tärkeää on, että alue

ei ole jäänyt pelkän yhden tehtaan tai yrityksen varaan.

Pietarsaaren seudulla taas UPM:n (entinen Schauman) sellutehdas on merkittävin teollinen toimija. Toimialan suhdanneherkkyys vaikuttaa toisaalta voimakkaasti koko seudun arvonlisäyksen vaihteluihin. Seudulla on muitakin tärkeitä teollisuusyrityksiä kuten teräksen valmistaja Jaro, Snellmannin lihanjalostustehdas sekä veneveistämöitä, tunnetuimpana Svan-veneiden valmistaja Nautor.

Toki Pohjanmaakin on kokenut rakennemuutoksia viime aikoina, mm. Kaskisten sellutehtaan lopetuksen muodossa.

Pohjanmaa on kuitenkin aivan poikkeuksellisesti Suomessa kyennyt säilyttämään perinteisesti vahvan teollisuuspainotuksensa. Se on ainoa manner-Suomen maakunta, jossa teollisuuden tuotanto-osuus on jopa noussut tällä vuosituohannella (Taulukko 3).

Vuosituohannen vaihteessa neljännes koko Suomen arvonlisäyksestä syntyi teollisuudesta, mutta Pohjanmaalla ja

Teollisuuden arvonlisäysoosuus alueittain

	Osuus 2010, %	Osuuden muutos 2000–2010, %
Pohjanmaa	34,2	1,1
Itä-Uusimaa	34,2	-5,8
Etelä-Karjala	26,7	-13,5
Satakunta	26,1	-7,9
Keski-Pohjanmaa	23,1	-1,7
Pirkanmaa	22,3	-10,9
Pohjois-Pohjanmaa	20,5	-12,2
Etelä-Pohjanmaa	20,4	-1,2
Päijät-Häme	20,3	-9,3
Keski-Suomi	19,1	-12,2
Varsinais-Suomi	18,8	-12,8
Kanta-Häme	18,2	-7,3
Kymenlaakso	18,2	-18,1
Suomi	17,4	-8,2
Pohjois-Karjala	16,2	-12,3
Pohjois-Savo	15,9	-6,7
Lappi	14,1	-16,0
Etelä-Savo	13,0	-3,8
Uusimaa	11,8	-5,2
Kainuu	7,4	-10,4
Ahvenanmaa	7,1	1,0

Lähde: Aluetilinpito. Tilastokeskus

Taulukko 3

*Vaasan kaupungissa
syntyy puolet Pohjanmaan
arvonlisäyksestä.*

Varsinais-Suomessa osuus oli kolmannes. Vuonna 2010 teollisuuden osuus oli koko maassa pudonnut jo alle viidennekseen. Pohjanmaalla osuus sen sijaan jopa kohosi hieman yli kolmannekseen. Varsinais-Suomessa osuus taas romahti vajaan 19 prosenttiin.

Vaasan seutu vastaa yli 60 prosentista Pohjanmaan alueella tuotetusta arvonlisäyksestä, Pietarsaaren seudulla syntyy neljännes. Yksistään Vaasan kaupungissa syntyy puolet Pohjanmaan arvonlisäyksestä, joten Vaasa on tärkeä ja kiinnostava tekijä Suomessa.

Pohjanmaa on menestynyt hyvin myös ns. kibs-alojen eli liike-elämän palvelujen kehittämisessä. Kibs-palvelujen arvonlisäys on kasvanut 2000-luvulla maakunnassa paremmin kuin millään muulla alueella ja moninkertaisesti maan keskitasoon nähden. Erityisen ripeää kasvu on ollut teknisissä sekä lakiasiain ja kirjanpito- ja palveluissa. Näiden palvelujen työllisyys on kuitenkin kasvanut suurin piirtein maan keskitason mukaisesti. Palvelujen tuottavuus

on siten ollut hyvä. Samoin henkilökoh- taisten palvelujen arvonlisäys on kasvanut moninkertaisesti maan keskitasoon nähden.

Myös sosiaali- ja terveystalouden palvelujen yksityistämistuotoissa Pohjanmaalla on aivan oma profiilinsa. Siinä missä muualla on sote-palveluja pyritty siirtämään pois julkisyhteisöjen hoidosta, Pohjanmaalla on pidetty kiinni julkisesta palvelutuotannosta. Pohjanmaallakin julkisyhteisöjen osuus on kyllä laskenut, mutta osuus on kuitenkin yli 80 prosenttia, ainoana manner-Suomen alueena.

Salon ahdinko painaa Varsinais-Suomea

Varsinais-Suomen tilanteen heikkeneminen johtuu ennen kaikkea Nokian ongelmista Salossa. Mutta myös muut toiminnot ovat kehittyneet Salossa koko maata selvästi heikommin. Salon osuus Varsinais-Suomen arvonlisäyksestä on laskenut viidenneksestä noin kymmenesosaan.

Varsinais-Suomessa ainoastaan Turun seutu on kasvanut hivenen koko maan tasoa paremmin. Niinpä pelkästään Turun kaupungin alueen osuus on noussut yli puoleen koko maakunnan arvonlisäyksestä ja vajaan puoleen työllisistä. Mutta myös Turussa on aika vähän toimialoja, joilla on mennyt maan keskitasoa paremmin. Tällaisia aloja ovat lähinnä painaminen, kauppa ja kuljetusalat.

Maakunnan kolme muuta seutukuntaa ovat aika pieniä, mutta yhdessä niiden tuotannon arvo on tätä nykyä Salon seutua hieman isompi. Kaikkien arvonlisäys on kuitenkin kehittynyt koko maan trendiä heikommin. Näyttää siis siltä, että Varsinais-Suomen tulevaisuus on entistä enemmän Turun harteilla. Laivatilauksilla on siis merkitystä alueen tulevaisuudelle. ■

Kirjoittaja on aluetalouden asiantuntija Tilastokeskuksen talous- ja ympäristötilastot -yksikössä.

Samuli Rikama

Lähes joka viides yritys on ulkoistanut toimintojaan ulkomaille

Yritysten kansainvälistyminen on talouden taantumasta huolimatta jatkunut viime vuosina vilkkaasti. Monikansallisilla yrityksillä tuotannon arvoketjut ulottuvat tyypillisesti useisiin maihin ja maanosiin. Yhä useammin pienemmätkin yritykset ovat suuntautuneet toiminnassaan ulkomaille.

Tilastokeskuksen tuoreen kyselyn mukaan vuosina 2009–11 toimintojaan ulkoisti tai siirsi ulkomaille lähes 18 prosenttia yli 50 hengen yrityksistä. Ulkomaat kiinnostivat etenkin teollisuusyrityksiä, joista lähes neljännes oli ulkoistanut joko ydinliiketoimintaansa tai tukitoimintojaan ulkomaille.

Usein kotimarkkinoilla toimiville palveluyrityksille toimintojen ulkoistaminen ei ole yhtä luonteva vaihtoehto kuin teollisille yrityksille. Palveluyrityksistä vajaa 14 prosenttia ulkoisti toimintojaan ulkomaille vuosina 2009–11.

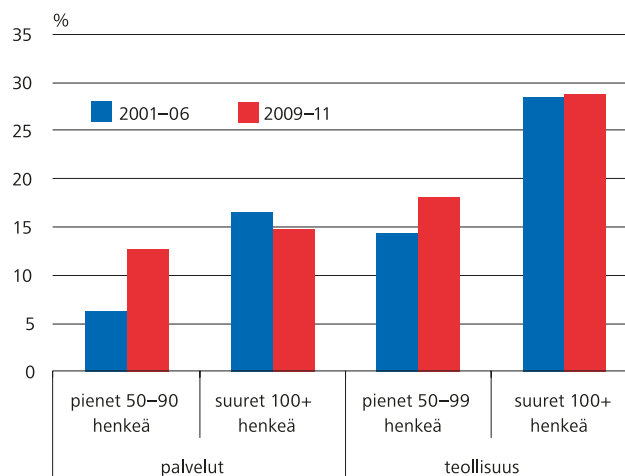
Suurissa yli sadan hengen yrityksissä toimintoja ulkoistettiin ulkomaille selvästi pieniä yrityksiä useammin (Kuvio 1). Näissä yrityksissä ulkoistaminen ulkomaille oli suunnilleen samalla tasolla vuosina 2009–11 kuin selvästi pidemmällä vertailuajanjaksolla 2001–06.

Sen sijaan pienissä 50–99 hengen yrityksissä ulkoistaminen ulkomaille näyttää lisääntyneen selvästi. Tutkimuksessa painottuvat osaamisintensiiviset sekä korkean teknologian toimialat, mikä saattaa osaltaan selittää kehitystä.

Etenkin ydinliiketoimintoja ulkoistetaan ulkomaille

Yli puolet eli lähes 60 prosenttia toimintojaan ulkomaille ulkoistavista yrityksistä oli siirtänyt ydinliiketoimintojaan

Toimintojaan ulkoistaneet ja siirtäneet yli 100 hengen yritykset

Lähde: Liiketoimintojen kansainvälinen organisointi ja ulkoistaminen ulkomaille 2012 -kysely. Tilastokeskus

Kuvio 1

jaan (Kuvio 2). Myös yritysten tukitoiminnot ovat tyypillisesti ulkomaille ulkoistettuja toimintoja.

Noin kolmannes yrityksistä oli vuosina 2009–11 ulkoistanut tai siirtänyt tieto- ja viestintätekniikkapalvelujaan ulkomaille. Vastaavasti lähes neljännes toimintojaan ulkomaille ulkoistaneista

yrityksistä oli siirtänyt markkinointi ja myyntitoimintoja, hallinnon ja johdon tehtäviä sekä jakelua ja logistiikkaa.

Ajanjaksoon 2001–06 verrattuna tukitoimintojen ulkoistukset etenkin tietotekniikkapalveluissa ovat yleistyneet jonkin verran vuosina 2009–11. Sen sijaan ydinliiketoimintojen ulkois-

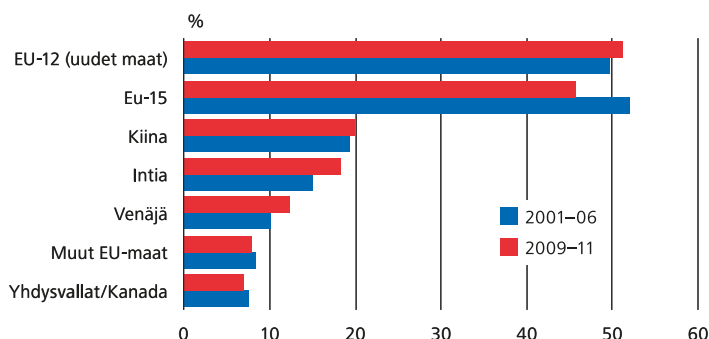
Toimintojen ulkoistaminen ja siirtäminen ulkomaille, osuus ulkoistaneista ja siirtäneistä yli 50 hengen yrityksistä

* Näiden toimintojen osalta ajanjaksojen luvut eivät täysin vertailukelpoisia.

Kuvio 2

Toimintojen ulkoistamisen ja siirtämisen kohdemaita, osuus ulkoistaneista ja siirtäneistä yli 50 hengen yrityksistä

Kuvioiden lähde: Liiketoimintojen kansainvälinen organisointi ja ulkoistaminen ulkomaille 2012 -kysely, Tilastokeskus

Kuvio 3

tukset olivat suunnilleen samalla tasolla molemmilla ajanjaksoilla.

EU-maihin ulkoistetaan yleisimmin

EU-maat – etenkin uudet jäsenmaat – ovat edelleen tärkein kohdealue, kun yritykset ulkoistavat toimintojaan ulkomaille. Sen sijaan ulkoistukset vanhoihin EU-maihin ovat vähentyneet verrattuna ajanjaksoon 2001–2006.

Noin joka viides toimintojaan ulkomaille ulkoistava yritys siirtää niitä Kiinaan ja lähes yhtä moni Intiaan. Venäjän osuus oli yli 12 prosenttia ja noususti selvästi ajanjaksosta 2001–06. Kiinan merkitys on säilynyt jotakuinkin ennallaan mutta Intian kasvanut.

Tyypillisesti yritykset ulkoistavat ydinliiketoimintojaan – eli usein teollisuutta – uusiin EU-maihin ja Kiinaan. Palveluluonteisia tukitoimintojen kohdealueina ovat yleisesti Intia sekä vanhat EU-maat. ■

Liiketoimintojen kansainvälinen organisointi ja ulkoistaminen ulkomaille -kysely toteutettiin vuonna 2012 useissa EU-maissa. Kyselyn tavoitteena on tuottaa uutta kansainvälistä vertailutietoa yritystoiminnan kansainvälistymisestä ja globaaleista arvoketjuista.

Kysely kattoi kaikki Suomessa yli 100 henkeä työllistävät yritykset sekä otoksen 50–99 henkeä työllistäneistä yrityksistä. Kyselyn vastausprosentti oli varsin hyvä eli noin 82. Tulokset perustuvat yhteensä lähes 1 700 vastanneen yrityksen tietoihin kolmen vuoden viiteajanjaksolta 2009–2011.

Vertailutietoina on käytetty edellisen, vuonna 2007 toteutetun kyselyn tuloksia, jossa viiteajanjakso oli viisi vuotta eli 2001–2006. Tulokset ovat parhaiten vertailukelpoisia yli 100 hengen yrityksissä. 50–99 henkeä työllistävissä yrityksissä otos oli suurempi nyt toteutetussa kyselyssä ja painottui korkean teknologian ja tietointensiivisiin toimialoihin.

Ulkoistamisella ja toimintojen siirtämisellä ulkomaille tarkoitetaan yrityksessä tähän asti tehtyjen tai Suomessa ulkoistettujen ydinliiketoimintojen tai tukitoimintojen siirtämistä kokonaan tai osittain toiselle, joko samaan konserniin kuuluvalle tai ulkopuoliselle yritykselle, joka toimii ulkomailta.

Vastaustiedot on korotettu vastaamaan koko yritystoimintaa kohdejoukossa. Artikkelissa raportoidut tulokset ovat alustavia.

Kyselyn tuloksia sekä kansainvälisiä vertailutietoja raportoidaan useissa osissa loppuvuoden aikana. Uusia tuloksia voi seurata linkistä:

<http://tilastokeskus.fi/tup/globalisaatio/index.html>

tai Tilastokeskuksen Tieto&Trendit -lehden verkkosivuilla:

<http://tietotrendit.stat.fi>

Lisätietoja kyselystä antaa Samuli Rikama samuli.rikama@tilastokeskus.fi

Blogikirjoitus on julkaistu
11.3.2013.

Olli Savela

Onko Eurooppa jakautumassa kahtia?

Vuonna 2007 alkaneen rahoituskriisin seurauksena tuotanto on supistunut ja kansalaisten elintaso laskenut useissa Euroopan maissa. Samaan aikaan jotkut Euroopan maat ovat selvinneet kriisistä yllättävän hyvin.

Kotitalouksien oikaistu käytettävissä oleva nettotulo on paras laajasti laskettu taloudellisen hyvinvoinnin, "elintason", mittari. Se sisältää verotuksen jälkeen käytettävissä olevan tulon lisäksi myös niin sanottujen yksilöllisten markkinattomien palvelujen arvon. Näitä ovat esimerkiksi julkisen vallan ja järjestöjen kansalaisten hyväksi tuottamat koulutus-, terveys- ja sosiaalipalvelut.

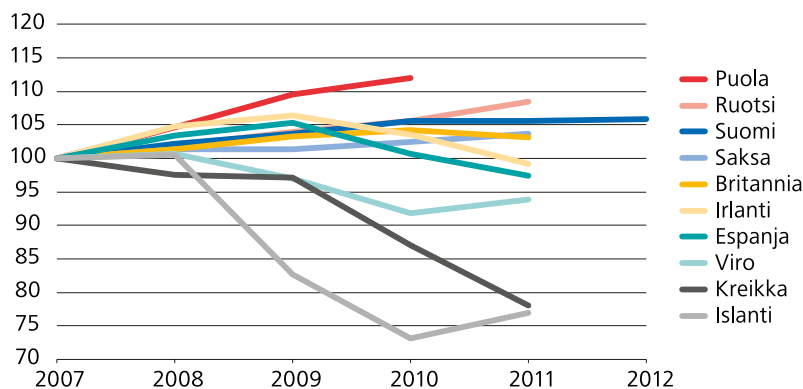
Oikaistu tulo ottaa siten huomioon myös julkisiin palveluihin useissa maissa tehdyt leikkaukset. Oikaistu tulo on käyttökelpoinen myös maiden välisissä tasovertailuissa, koska se ottaa huomioon sekä nettotulot että verovarjoilla tuotetut hyvinvointipalvelut. Alhaisen verotuksen maissa tarvitaan suuremmat tulot, jotta saadaan sama elintaso kuin korkean verotuksen maissa, koska osa palveluista pitää ostaa omalla rahalla.

Käytännössä oikaisematon ja oikaistu tulo ovat kehittyneet lähes samalla tavalla. Kovin tuoretta tietoa kotitalouksien tulokehityksestä ei valitettavasti ole, useimmista maista vasta vuodelta 2011.

Pahimpana lamavuonna 2009 kansalaisten reaalitytulot vielä kasvoivat useimmissa maissa. Reaalitytulojen kasvu oli seurausta eri maissa tuolloin tehdyistä elvytystoimista, joilla rahoituskriisin puhjettua pyrittiin ylläpitämään kysyntää. Sittemmin linja on muuttunut, ja kysyntää on supistettu julkisten menojen leikkauksilla ja veronkorotuksilla. Seurauksena on ollut kaksoistaantumaa.

Kansalaisten tuloissa tapahtuneet muutokset ovat olleet hyvin erisuuntaisia. Monissa maissa reaalitytulot ovat kasvaneet melko paljon, Puolassa kolmessa vuodessa jopa 12 prosenttia. Myös Norjassa ja Ruotsissa tulot ovat kasvaneet. Suomessa reaalitytulojen kasvu py-

Kotitalouksien oikaistu reaalitytulo eräissä Euroopan maissa, 2007=100 (Islanti oikaisematon)

Lähde: Real household net adjusted disposable income. OECD 2013

sähtyi vuonna 2011. Myös viime vuonna kasvu jäi olemattomaksi.

Reaalitytulot ovat kasvaneet jonkin verran myös muun muassa Saksassa, Ranskassa, Tanskassa ja Sveitsissä.

Kriisimaissa kansalaisten tulot ovat romahtaneet, eniten Islannissa ja Kreikassa. Neljässä vuodessa kreikkalaisten reaalitytulot supistuivat peräti 22 prosenttia. Islannin tulojen putoaminen oli vielä jyrkempi: kahdessa vuodessa 27 prosenttia. Islannissa kuitenkin tulot kääntyivät kasvuun vuonna 2011 – Kreikassa käänteen merkkejä ei ole.

Oleellinen ero maiden välillä on se, että Islannilla on oma valuutta, jonka se devalvoi jyrkästi. Tämä johti hintojen nousuun ja reaalitytulojen laskuun. Kreikalla ei tätä mahdollisuutta ole niin kauan kuin se on eurossa.

Euroopassa ei ole aikoihin koettu Kreikan ja Islannin kaltaista elintason laskua. Vertailukohtaa lienee etsittävä Itä-Euroopan maista parinkymmenen vuoden takaa. Suomessakin

1990-luvun alussa reaalitytulot putosivat "vain" 11 prosenttia kolmessa vuodessa.

Myös Baltian maissa tulojen lasku on ollut huomattavaa, Virossa kahdessa vuodessa 9 prosenttia. Espanjassa ja Irlannissa tulojen lasku alkoi vuonna 2010, mutta on ollut merkittävää. Britanniansa tulot alkoivat pienetä vasta vuonna 2011.

On ilmeistä, että reaalitytulot ovat edelleen laskeneet monissa maissa vuonna 2012, ja tulevat alenemaan myös kuluvana vuonna. Erot maiden välillä vain kasvavat, Etelä-Eurooppa on putoamassa kyydistä. Mitkä muut maat vielä putoavat keltasta?

Hyvinvointikatsaus 1/2013 käsittelee talouskriisin vaikutuksia eurooppalaisten elinoloihin, mm. työllisyyden, tulonjaon, köyhyyden, velkaantumisen ja asumismenojen muutoksia. Yksi artikkeleista on Olli Savelan "Euromaat eivät ole toipuneet talouskriisistä".

Tilasto ja sen tekijä

Olli Savela vastaa kansantalouden tilinpidon vuosilaskennasta.

Olli Savela työskentelee talous- ja ympäristötilastot -yksikössä. Tilastokeskuksen palveluksessa hän on ollut lokakuusta 1979 lähtien ja työskennellyt kansantalouden tilinpidossa vuodesta 1981. Kansantalouden tilinpidon juoksevasta vuosilaskennasta hän on vastannut vuodesta 1995 lähtien.

"Työni on paljolti eri lähteistä tulevien tietojen yhteensovittamista, muiden tekemien laskelmien tarkistamista ja mahdollisten virheiden eliminointia".

Kansantalouden tilinpito on talouden rakennetta ja toimintaa kuvaava tilasto. Se on sananmukaisesti tilinpitoa kansantalouden rahavirroista, periaatteessa samalla tavalla kuin esimerkiksi yritykset tai yhdistykset pitävät tilejä omista tuloistaan ja menoistaan.

Tilinpidon tunnuslukuja ovat muun muassa bruttokansantuote (bkt), arvonlisäys, käytettävissä oleva tulo ja nettoluotonanto.

Mitä bkt kuvaa? Entä bruttokansantulo?

Bruttokansantuote on tilinpidon tunnetuin käsite, joka mittaa tavaroiden ja palveluiden tuotannossa syntyvää arvonlisäystä ja siitä saatuja tuloja. Bruttokansantuloon päästään, kun bruttokansantuotteeseen lisätään ulkomailta saadut ensitulot (korot, osingot, palkat yms.) ja vähennetään vastaavat ulkomaille maksetut erät. Bruttokansantulo kuvaa siten kansantalouden saamia tuloja.

Nettokansantulo saadaan, kun bruttokansantulosta vähennetään se osa tuloista, joka käytetään korvaamaan rakennusten ja koneiden kuluminen tuotannossa. "Sanoisin, että kansantulo kuvaa paremmin kansakunnan elintasoja kuin bruttokansantuote, joka on hieman yliarvostettu käsite".

Mistä kotitalouksien oikaistu tulo kertoo?

Kansalaisten taloudellista hyvinvointia kuvaa parhaiten kotitalouksien oikaistu käytettävissä oleva tulo (ks. blogi). "Hyvinvointi on paljon laajempi ja moniulotteisempi käsite kuin pelkkä taloudellinen hyvinvointi. Kansantalouden tilinpito ei pyrikään mittaamaan hyvinvointia", Savela muistuttaa.

Millä aikataululla tilastoja raportoidaan?

Tilinpidon ensimmäiset ennakkotiedot edellisestä vuodesta julkaistaan helmi-maaliskuun vaihteessa. Laajan tietosisällön mukaiset ennakkotiedot julkaistaan heinäkuussa ja lopulliset tiedot noin kahden vuoden viiveellä.

"Neljännesvuositilinpidossa viive on runsaat kaksi kuukautta ja sitäkin nopeammin tulta haastelee tuotannon suhdannekuvaaja".

Mitkä tahot tilastoa käyttävät?

"Tilinpidon tietoja käytetään laajasti. Kaikki talouskehityksen seuraajat käyttävät niitä työkseen, mutta kuka tahansa kansalainen voi löytää niistä kiinnostavia tietoja vaikkapa kotitalouksien tulokehityksestä. Tiedot ovatkin laajasti saatavissa netissä Tilastokeskuksen tietokannoissa".

Millaisiin kysymyksiin olet tottunut vastaamaan?

"Verkkoaineistojen ansiosta ei enää tule yksinkertaisia peruskysymyksiä niin paljon kuin ennen. Nykyään kysellään enemmän käsitteiden sisällöstä ja määrittelyistä. Muiden maiden tietoja koskevat kyselyt ohjaan mieluummin Tilastokeskuksen tietopalveluun, koska teemme vain Suomen tilastoa".

"Kysymyksiä voi tulla hyvinkin erilaisista asioista. Kerran minulta kysyttiin raaja-amputoitujen ihmisten määrää Suomessa. En osannut vastata".

Onko tiedossasi tilastouudistuksia?

"Tilinpitoa uudistetaan jatkuvasti kansainvälisten suositusten ja EU:n päätösten mukaisesti. Sen takia tilinpidon tiedot eivät tavallaan koskaan tule lopullisiksi. Seuraava iso uudistus on tulossa heinäkuussa 2014, jolloin muun muassa tutkimus- ja kehitysmenot määritellään investoinneiksi. Se tulee nostamaan kansantuotteen tasoa, mutta kysymys on laskentatavan muuttamisesta. Tuskin tulemme tuntemaan itseämme sen takia rikkaammiksi".

Juhani Korpi

Vuosi 2013 on Kansainvälinen tilastovuosi.

Minkä tilaston tai tietokokonaisuuden haluaisit nostaa esiin?

"Tilastokeskuksen ympäristötilinpidon teemasivuilta löytyy monia mielenkiintoisia taulukoita ja kuvioita. Niissä kuvataan esimerkiksi kasvihuonekaasupäästöjä Suomessa ja niiden suhdetta bruttokansantuotteeseen eli päästöintensiteettiä. Päästöt ovat nyt samalla tasolla kuin vuonna 1990, mutta bruttokansantuote on kasvanut 50 prosenttia eli päästöintensiteetti on parantunut".

"Ilmastonmuutoksen torjumiseksi pitää päästöjä kuitenkin vähentää huomattavasti ja ekotehokkuuden parantua vielä monta kertaa nopeammin kuin viime vuosina. Talouskasvun pitää tulevaisuudessa perustua luonnonvarojen ja energian säästöön ja tehokkaampaan hyödyntämiseen eikä esimerkiksi fossiilisten polttoaineiden käyttöön".

Aku Alanen

Kiina näyttää kyntensä myös patenteissa

Kiina kipusi jo ykköseksi patenttihakemusten kohdemaana. Pian se on kärjessä myös hakijoiden kotimaana.

Maailman tehtaaksi viime vuosikymmeninä noussut Kiina mieli myös korkeamman jalostusasteen johtavaksi innovaatiomaaksi. Tähän saakka maa on omaksunut muiden kokemuksia ja kopioinut teknologisia ratkaisuja.

Kiinaa on pidetty kyvyttömänä luomaan omaa uutta, on jopa viitattu konfutselaisuuden ja siihen liittyvän hierarkisuuden estävän omien innovaatioiden todellisen kehittämisen. IPR-asioiden (Intellectual Property Rights) YK:n alaisen maailmanjärjestön WIPO:n viimeisin vuosikirja kyseenalaistaa käsityksen. Kiina tulee vauhdilla myös omien IPR-toimintojen ja innovaatioiden kanssa.

IPR-asioita tilastoidaan useiden eri ominaisuuksien mukaan, muun muassa kohdemaan, alkuperämaan ja tekniikan alan mukaan.

Ohi USA:n kohdemaana

Kiinan IPR-virastoon SIPOon tehtiin eniten patenttihakemuksia maailmassa vuonna 2011. Kiina ohitti jo entisen ykkösen USA:n (Kuvio 1). Japanin viraston lukemat Kiina ohitti jo vuonna 2010. Euroopan patenttivirus näyttää jäävän auttamatta jälkeen. Kuvio 1 kertoo, missä on katsottu tarvittavan eniten patenteja, ja Kiina on maailman tehtaana tietysti selkeä valinta.

Viiden johtavan patenttiviruson jäljessä tulevat sitten Saksan, Intian, Venäjän ja Kanadan virastot, mutta ne ovat määrällisesti huomattavasti alemmalla tasolla.

Pian ohi Japanin hakijamaana

Toisenlaisen kuvan patenttien maantieteestä saa tarkastellessa hakijoiden kotimaisia ja ulkomaisia hakemuksia. WIPO tekee hakijan mukaisia patenttitilastoja ns. ekvivalenttipohjaisina. Japani on edelleen selvä ykkönen niissä, mutta Kiina nousi kakkoseksi ensimmäistä kertaa ohi USA:n (Kuvio 2). Lähivuosiina Kiina nousee ykköseksi.

Japani on edelleen kärjessä ulkomailta haettavien patenttien kohdalla. Kiina ei muualla maailmassa ole vielä aloitta-

nut varsinaista invaasiota, mutta ei mene varmaankaan montaa vuotta, kun maa on tässäkin suhteessa kärjessä.

Suomen 16. tila listalla on pienelle maalle edelleen ihan kunnioitettava, varsinkin kun se pääosin nojautuu ulkomaille tehtyihin patenttihakemuksiin. Toisaalta Suomen ja Ruotsinkin tilanne on hieman huolestuttava, koska molempien hakemusten kokonaismäärä väheni, Suomen 11,7 prosenttia ja Ruotsin 4,3 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. Tanskan hakemusten kokonaismäärä sen

Keksintöjä ja käräjöintiä

Erilaiset patentti- ja muut IPR-oikeusjutut ovat viime aikoina olleet näkyvästi julkisuudessa ennen kaikkea USA:ssa mutta myös Euroopassa. Kyseessä ovat tietysti suuret rahat. Vaan onko kyse aktiivisuudesta keksimisessä vai käräjöinnissä?

Optimistin näkökulmasta on lohdullista ajatella, että talouslamankin oloissa jaksetaan innovoida ja tehdä IPR-hakemuksia (patentit, tavaramerkit, mallisuojat, tekijänoikeus jne).

Pessimisti puolestaan voi ajatella, että kyse on enemmänkin IPR-juristerian invaasiosta eikä todellisia innovaatioita olisikaan tehty viime aikoina. Onhan taloustutkijoiden parissa myös epäilty, että viime vuosien innovaatiot eivät vedä vertoja aiemmille ja etteivät ne todella ole vaikuttaneet ihmisten hyvinvointiin kuten ennen. Myös tuotavuuden kehitys näyttää hidastuvan inno-

vaatiotilastojen kasvukäyristä huolimatta.

Epäilyistä huolimatta tuoreet IPR-tilastot osoittavat, että ainakin innovaatioiden juridiset rekisteröinnit ovat maailmalla lisääntyneet viime vuosina oikeusjuttujen lisäksi.

Myös Kiinan nousussa patenttien ykköseksi on osin kyse juridiikasta, tosin toisentyyppisestä. Iso osa kiinalaisista hakemuksista on aitoja ja uusia. Osa Kiinan noususta kuitenkin johtuu siitä, että Kiina ei noudata ns. ensimmäisen keksijän oikeutta, kuten Euroopassa ja USA:ssa tehdään. Kiinassa patentoidaan esimerkiksi Euroopassa vanhentuneita patenteja.

Suomalaistenkin yritysten pitää olla varuillaan, etteivät joudu maksamaan vuosikymmeniä käyttämästään teknologiasista kiinalaisille, jotka ovat patentoineet sen Kiinassa omakseen.

sijaan kasvoi 3 prosenttia vuonna 2010.

Suomen osalta kehitys oli erityisen huolestuttava, koska lasku johtui ennen kaikkea ulkomaille tehdyistä hakemuksista.

Nokia yhä Top 20:ssa

PCT-hakemuksilla tarkoitetaan patenttihakemuksia, jotka on tehty kansainvälisen patenttisopimuksen mukaisesti. Hakemisen voi aloittaa yhdellä hakemuksella yli 140 maahan. Menettely säästää rahaa ja aikaa.

PCT-hakemusten 20 suurimman yrityksen listalla Nokia on edelleen mukana sijalla 16 (Kuvio 3). Nokian hakemusten määrän kasvu on kuitenkin heikompi kuin monien sen kilpailijoiden.

Nokia Siemens sijoittui 39. tilalle. Sen hakemusten lukumäärä kuitenkin väheni vuonna 2011 edellisestä vuodesta.

ICT-alalla eniten mutta...

Patentteja käytetään kilpailukeinona joillain aloilla enemmän, joillain vähemmän. Eniten patenttihakemuksia tehdään luonnollisesti ICT-tekniikan piirissä.

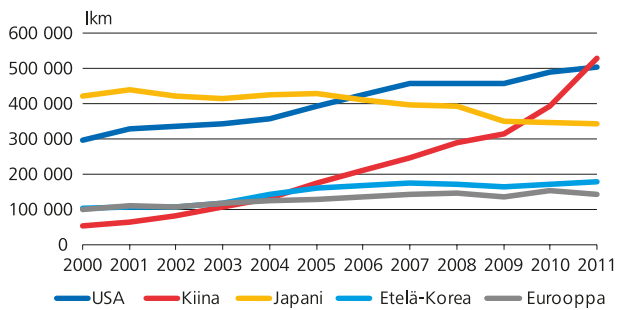
ICT-tekniikan alueella hakemusten määrä on kuitenkin kokonaisuudessaan laskenut, vaikka sitä edelleen pidetään kasvualana. Alan piiristä on eroteltava alueet, joissa vielä on kasvua. Kasvussa ovat mm. digitaalinen viestintä, sähköisten laitteiden ja energialaitteiden IT, IT-hallinnon sovellukset ja tietokonetekniikka. Sen sijaan av-tekniikan, televiestinnän ja perusprosessien piirissä on tapahtunut jo laskua.

Kemian tekniikka on patenttien määrässä toiseksi isoin ryhmä. Sen piirissä kasvua on ollut lähes kaikilla aloilla lääketekniikkaa lukuun ottamatta. Erityisen paljon ovat kasvaneet nano-, ruoka-, metallurgia-, ympäristötekniikka ja biotekniikka.

Tekniikkalinjojen mukaista patenttitarastelua haittaa se, että globaalisti vertailukelpoiset aikasarjat ulottuvat vasta vuoteen 2010 saakka, kun muut IPR-tiedot yltävät jo vuoteen 2011. ■

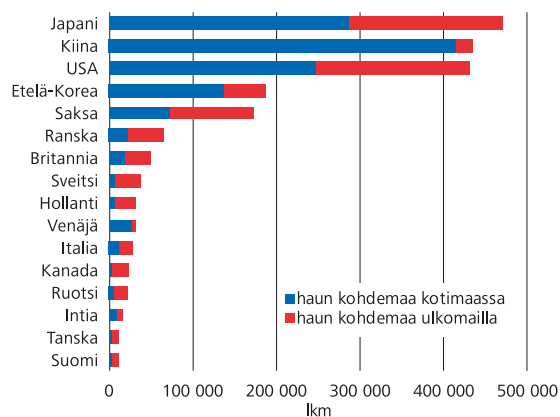
Lähde: World Intellectual Property Indicators 2012, WIPO.

Johtaviin patenttivirastoihin tehdyt patenttihakemukset

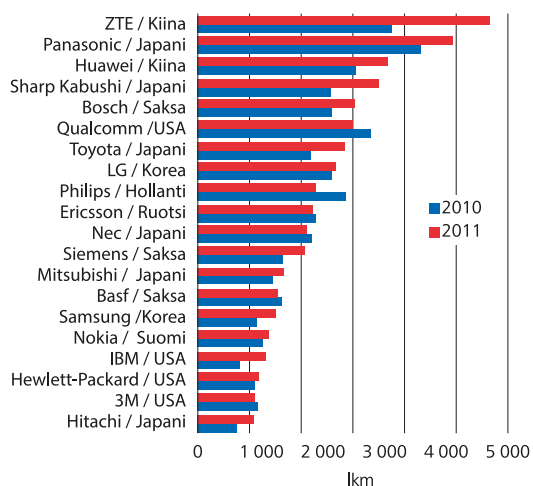
Kuvio 1

Ekvivalenttipatenttihakemukset hakijan kotimaan mukaan 2011

Kuvio 2

PCT-patenttien 20 kärkiyritystä

Kuvioiden lähde: World Intellectual Property Indicators 2012, WIPO.

Kuvio 3

Lehtikuva Oy

Dan Steinbock

Lännellä ei enää ole monopolia innovaatioissa

Kiina ei edusta vain kustannustehokkuutta. Maailman henkisen omaisuusjärjestö WIPO:n mukaan globaali patenttivalta siirtyi USA:lta Kiinalle viime vuonna. Vuosikymmenen kuluessa t&k-johtoasema siirtyi sekin Kiinaan.

Kun vielä vuosikymmen sitten kysyi yritysjohtajilta USA:ssa, Euroopassa tai Japanissa, miten he aikoivat varautua Kiinan haasteeseen, vastaus oli vanha ja tuttu: "Meidän täytyy kasvattaa arvoketjun lisäarvoa."

Vielä tuolloin Kiina nähtiin ensisijassa "mailmantehtaanana" ja sovinnainen viisus otaksui, että "halpa tuotanto saattaa siirtyä Kiinaan, mutta innovointi pysyy kehittyneissä maissa."

Se oli myytti. Kiinan nousevia monikansallisia ei enää kiinnosta jäljittely. Olipa sitten kyse Huaweista, Lenovos-

ta tai Haierista. Jo 90-luvun lopulta lähtien ne ovat siirtyneet kustannustehokkuudesta kestävämpiin kilpailuetuihin – usein innovaatioiden myötä.

Miten maailma muuttui

Nykyisin vaurauden nähdään perustuvan tuottavuudelle, joka rakentuu innovaatioista. Innovaatiotoimintaa voimme mitata eri menetelmin, mutta tyypilliset mittarit kattavat niin panosindikaattorit, kuten tutkimus- ja kehitystoiminnan (t&k), kuin tuottoindikaattorit, kuten patentit.

Edellisessä tapauksessa innovaatioita arvioidaan t&k-panosten ja jälkimmäisessä patenttituotosten perusteella.

Vielä 50- ja 60-luvuilla USA määritteli vaurauden, tuottavuuden ja innovaatioiden standardit kansainvälisesti. Amerikka johti tieteessä ja teknologiassa, t&k-investoinneissa ja patenteissa. Tuolloin Euroopan johtomaiden ja Japanin taloudet eivät muodostaneet kilpailu-uhkaa USA:n monikansallisille yrityksille, jotka olivat vasta mukautumassa kansainväliseen kilpailuun.

Status quo muuttui 70-, 80- ja 90-lu-

vuilla, jolloin OECD-maiden innovaatiovahvuudet alkoivat yhdyttyä.

Kuten Saksa ja Ranska sodanjälkeisinä vuosikymmeninä, Kiina alkoi nousta nopeasti arvoketjuissa. Etenkin maailman kauppajärjestö WTO:n jäsenyys vuonna 2001 kiihdytti kiinalaisten monikansallisten haastajien kansainvälistymistä dramaattisesti.

90-luvulla ja vielä 2000-luvun alussa kiinalaiset suuryritykset valmistautuivat pikemminkin monikansallisten jättien tuloon Kiinan kotimarkkinoille. Tuolloin amerikkalaiset, eurooppalaiset ja japanilaiset vielä mukautuivat ajatukseen kiinalaisesta hintakilpailusta. Sen sijaan johtavat kiinalaiset yrityspioneerit olivat jo nopeasti kansainvälistämässä operaatioitaan – ensin Aasian nousevissa kehitysmaissa, sitten Afrikassa ja Lähi-idässä sekä Latinalaisessa Amerikassa ja lopulta niin Euroopassa, Japanissa kuin USA:ssakin.

Kilpailutilanne on muuttunut merkittävästi globaalien talouskriisin myötä. Se on kiihdyttänyt kiinalaisten innovaatioiden menestystä suhteessa kehittyneiden talouksien innovaatiopanostuksiin. USA:n ja EU:n kauppakamarien mukaan nousevissa talouksissa patenttien määrä ei aina heijasta patenttien laatua. Muutostrendi on silti kiistämätön.

Kun Kiinan, Intian ja muiden nousevien talouksien johtavat monikansalliset yritykset osallistuvat globaaliin kilpailuun, viime vuosien kauppasodista tulee tulevaisuuden innovaatiokiistoja.

Uudet patenttivaltiaat

Maailman henkisen omaisuusjärjestö WIPO:n mukaan Kiinan patenttitoimistosta (SIPO) tuli maailman suurin virallisesti viime vuonna, patenttihakemusten määrällä mitaten. Jo aiemmin Kiina hallitsi tavaramerkkejä ja teollisia malleja.

Kiinan patenttitoimisto sivuutti USA:n patenttitoimiston (USPTO), aivan kuten se ohitti Japanin jo vuonna 2010. Viime vuosisadan aikana vain kolme maata – Saksa, Japani ja USA – on hallinnut maailman patenttialueita. ”Tekijänoikeuksien vertailu maiden kesken ei ole aivan yksinkertaista”, sanoo WIPO:n pääjohtaja Francis Gurry. ”Silti trendit heijastelevat sitä miten innovaatiotoiminnan maantiede on muuttunut.”

USA:ssa patenttialueita hallitse-

vat monikansalliset jätit mukaan lukien Qualcomm, IBM, Hewlett-Packard, 3M, Procter&Gamble, Microsoft, Dupont ja Intel. Ne edustavat eritoten tietokoneteknologioita, lääketieteitä, farmaseuttisia aloja, energia-alaa ja digitaaliviestintää.

Kiinassa johtoasemassa ovat ZTE, Huawei, Alcatel Shanghai Bell, China Academy of Telecommunications, Hunan Sany, Tencent, Ocean’s King ja Xiamen Solex. Ne edustavat digitaalista viestintää, farmaseuttisia aloja ja tietokoneteknologioita sekä energiateollisuutta.

Mittarit ovat karkeita ja kansainväliset vertailut moniselitteisiä, koska tulokinnat ja toimintatavat ovat erilaiset eri maissa. Länsimaat ovat arvostelleet sekä kiinalaisia patenttikäytäntöjä yleensä että Intian patenttikäytäntöjä farmaseuttisilla aloilla.

Debatit kertovat ensisijassa nousevien talouksien huippuyritysten nopeasta kehityksestä ja strategisesta kilvasta ensitoimijoiden ja perässähihtäjien välillä. Niin kauan kuin Kiina oli ”maailmantehdas” ja Intia ”maailman backoffice”, globalisaatio nähtiin länsimaissa positiivisena. Nyt molemmat tavoittelevat maailmanluokan kilpailutasoa ja korkeampaa elintaso.

Itse asiassa siirtymä yhdestä kaudesta toiseen on merkittävämpi kuin nykyhetken patenttivolymit antavat ymmärtää. Kun kyse on pidemmän aikavälin monopoliasetelmista, vielä lähivuosina USA, Euroopan johtavat maat ja Japani edustavat globaalia patenttikermaa. Mutta kun patenttimonopolit vähitellen kuihtuvat, uudet toimijat – eritoten Kiina, Etelä-Korea, Venäjä, Intia ja Brasilia – nousevat esiin.

Tuottoindikaattoreina patentit kertovat enemmän menneen ajan loistosta kuin tulevaisuuden trendeistä. Esimerkiksi japanilaisten Panasonicin, Sharpin, Toyotan, NECin ja Mitsubishin tulevaisuudesta kertovat nykyhetken tulosvaroitukset, saneeraustoimet ja markkinatappiot – tai se yksinkertainen realiteetti, että Sonya ei enää löydy 10 suurimman japanilaisen patenttoijan ryhmästä. Panosindikaattorit kuvastavat paremmin tulevaisuutta.

Tulevaisuus t&k-perspektiivistä

Nykyäänä kansainvälistä t&k-kilpailua ei enää johda USA, Eurooppa tai Japani,

vaan Aasia – ja tarkemmin sanoen, nouseva Aasia, joka käytännössä tarkoittaa Kiinaa ja merkittävimpiä ASEAN-maita.

Vielä nykyisin USA, Eurooppa ja Japani kattavat liki 60 prosenttia maailman t&k-investoinneista. Sen sijaan Kiina, Intia ja muu maailma edustavat enintään 25 prosenttia näistä menoista.

Kun investointeja arvioi alueellisesti, Aasia hallitsee 37 prosenttia, USA 28:aa ja Eurooppa 23 prosenttia kokonaiskustasta. Ja siirtymässä on kyse enemmänkin, koska merkittävä osa niistä investoinneista, jotka yleensä luetaan kehittyneiden maiden tiliin, tapahtuu nousevissa talouksissa.

Maakohtaisesti globaalia t&k-kilpailua hallitsee nykyisin kolme maata: USA (USD 424 mrd), Kiina (USD 220 mrd) ja Japani (USD 160 mrd), jotka yhdessä kattavat enemmän kuin puolet koko maailman t&k-menoista. Perässä seuraavat Etelä-Korea, Ranska, Intia, Englanti, Venäjä, Brasilia ja Kanada, jotka kukin investoivat vuosittain 30–90 miljardia dollaria t&k-toimintoihin.

Kun globaali kriisi on etenemässä vaiheeseen, jossa kehittyneet maat eivät enää voi viivyttellä velkasaneerauksia rahapoliittisin keinoin, useimpien kehittyneiden maiden t&k-budjetit ovat joko hitaassa kasvussa tai pysyvät ennallaan reaalisesti mitaten.

Sen sijaan nousevissa talouksissa samat budjetit ovat joko nopeassa kasvussa kuten Kiinassa tai suhteellisesti vahvasa kasvussa, mikä tarkoittaa, että johtavien t&k-maiden lista muovautuu uudelleen tulevan vuosikymmenen aikana.

Vielä jokin aika sitten Kiinan t&k-investoinnit olivat tuskin puolet Euroopan vastaavista investoinneista. Johtuen suhteellisista kasvueröistä on kuitenkin todennäköistä, että Kiina voi nykytahdilla ohittaa Euroopan juuri ennen 2010-luvun loppua. USA puolestaan jäänee Kiinan taakse 2020-luvun alkuun mennessä. ■

Dan Steinbock on Intia, Kiina ja Amerikka- instituutin (USA) kansainvälisen liiketoiminnan tutkimusjohtaja ja vaikuttaa lisäksi EU-keskuksessa (Singapore) ja Shanghain kansainvälisten suhteiden tutkimuslaitoksessa (Kiina).

Pekka Lith

Julkiset hankinnat edesauttavat ympäristöaloja kasvuun

Julkisissa hankinnoissa kunnostautuneet ympäristöalan yritykset saavat sykäyksiä uudistumiseen sekä referenssejä tuotteilleen. Yhteiskunta hyötyy puolestaan uusista ympäristöä säästävistä tuotteista. Julkisten hankintojen toimivuudessa on kuitenkin yritysten mukaan paljon parantamisen varaa.

Julkisten hankintojen ilmoituskanava HILMAssa oli noin 840 ympäristöaloihin liittyvää hankintailmoitusta vuonna 2011. Hankintojen arvo oli noin 540 miljoonaa euroa. Summa oli 4–5 prosenttia ympäristöalan yritystoiminnan liikevaihdosta sekä arviolta vajaa kaksi prosenttia Suomen julkisten hankintojen arvioidusta kokonaismäärästä.

Niin sanotut kansalliset hankintailmoitukset olivat 65 prosenttia ympäristöalan julkisten hankintojen määräästä. Kansallisista hankinnoista ilmoitetaan, ja ne kilpailutetaan vain Suomessa. EU:n laajuisesti ilmoitettavia ja kilpailutettavia hankinnoista oli 35 prosenttia, mutta niiden osuus julkisten hankintojen ennakoidusta tai toteutuneesta arvosta oli yli kaksi kolmasosaa.

Julkiset hankintayksiköt koostuvat pääasiassa kuntayhteisöistä, valtionvi-

ranomaisista sekä niiden liikelaitoksista ja määräytyistä uskonnollisista yhteisöistä. Ympäristöalojen hankintojen arvosta kuntayhteisöjen ja niiden liikelaitosten tai määräämisvallassa olevien osakeyhtiöiden osuus oli 81 prosenttia, valtio-organisaatioiden 17 prosenttia ja muiden hankintayksiköiden pari prosenttia (Taulukko 1).

Pääosa palveluhankintoja

Julkisten hankintojen määrästä yli 70 prosenttia ja arvosta miltei 60 prosenttia oli palveluhankintoja vuonna 2011. Palvelut liittyivät lähinnä viemäröintiin, jäteiden keruuseen, kuljetukseen tai käsittelyyn, puhdistukseen ja puhtaanapitoon sekä ympäristöasioiden hallintaan, ympäristösuojeluun, saastumisen jäljittämiseen, seurantaan ja ennallistamiseen.

Toisen suuren ryhmän muodostivat osaamisintensiiviset liike-elämän palvelut. Liike-elämän palvelut koostuivat etupäässä teknisen alan suunnittelupalveluista, kuten ympäristötekniisestä suunnittelusta ja ympäristöalan tutkimus- ja kehittämispalveluista.

Muita kilpailutettuja palveluja olivat vesi- ja energiahuoltoon liittyvät palvelut, erilaiset korjaus- ja huoltopalvelut sekä kiinteistöpalvelut.

Tilastot aliarvioivat tavarahankintojen merkitystä

Rakennusurakoita hankinnoista oli vajaa viidennes ja arvosta kolmannes. Ne koostuivat uudis- ja peruskorjaus- sekä kunnossapitorakentamisesta.

Rakennuskohteita olivat jäteasemat, jäteveden puhdistamot, viemärit ja vie-

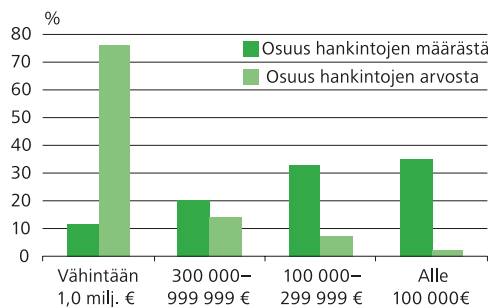
Ilmoitusvelvollisuuden alaiset ympäristöalojen julkiset hankinnat hankintayksikkötyypin mukaan 2011

	Hankintojen määrä, kpl	Osuus hankintojen määrästä, %	Hankintojen arvo milj. euroa	Osuus hankintojen arvosta, %
Kunta-ala:				
– kunnat ja kuntayhtymät	485	57,5	183,1	33,7
– liikelaitokset ja yhtiöt	204	24,2	260,6	48,0
Valtio-organisaatio:				
– valtion viranomaiset ja laitokset	78	9,3	29,6	5,4
– liikelaitokset ja yhtiöt	27	3,2	62,0	11,4
Muut julkiset hankintayksiköt				
– yliopistot ja korkeakoulut	14	1,7	2,5	0,5
– seurakunnat	12	1,4	1,1	0,2
– erittelemättömät yksiköt	23	2,7	4,0	0,8
Yhteensä	843	100,0	542,9	100,0

Lähde: HILMAN vuositilasto 2011

Taulukko 1

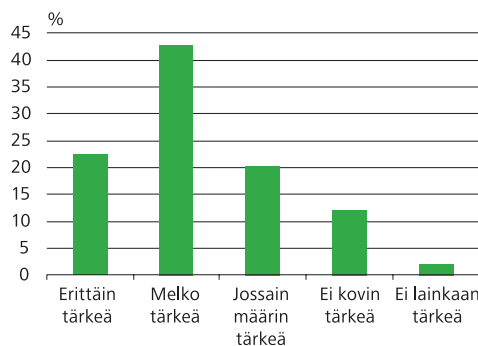
Ilmoitusvelvollisuuden alaiset ympäristöalojen julkiset hankinnat hankinnan toteutuneen tai ennakoitun arvon mukaan 2011

Lähde: HILMA:n vuositilasto 2011

Kuvio 1

Julkisten hankintojen merkitys ympäristöalan yrityksille

Lähde: TEM:n ympäristöalan yrityskyselyt 2012

Kuvio 2

märiverkostot, biolämpökeskukset, bio-kaasulaitokset ja biokaasun jakeluputkistot, aurinkopaneeli- ja maalämpöurakat sekä pilaantuneen maan kunnostukset.

Tavarahankintoja oli hankintojen määrästä vain runsas kymmenesosa ja arvosta vajaa kymmenesosa. Tavarahankintoihin kuului biokattiloita, savulauhduttimia, maalämpöjärjestelmiä, jätemurskaimia, kuljetusvälineitä, kuten jätejyriä ja biokaasuautoja, uusiutuva energiaa tuottavia laitteita sekä puhdistusvälineitä, muovi-, kumi- ja muita kemiallisia tuotteita.

Tavarahankintojen pieni osuus on osin tilastollista, mikä johtuu siitä, että yksittäiset pienet tavarahankinnat sekä rakennustekniset kunnossapito- ja korjaustyöt jäävät julkisien hankintojen ilmoitusvelvollisuutta koskevien kansallisten kynnsarvojen alapuolelle. Sitä vastoin palveluihin tilastoituu kokonaistoimituksista ja ulkoistuksia, jotka nousevat helposti kynnsarvojen yläpuolelle.

Hankinnat keskittyvät rahallisesti

Euromääräisesti ympäristöalan hankinnat kasautuvat suhteellisen harvalukuisen joukkoon suuria rakennushankkeita, palveluostoja ja teollisuuskoneiden hankintoja.

Hankintailmoitusten joukossa oli vajaat 90 suurta, toteutuneelta tai ennakoitua arvoltaan vähintään miljoonan euron hanketta, joiden osuus hankintojen määrästä oli 12 prosenttia mutta arvosta kolme neljäsosaa (Kuvio 1).

Paljon hankintasäännösten ulkopuolella

HILMAan perustuvat arviot sisältävät vain EU:n hankintadirektiivien ja kansallisten hankintasäännösten alaiset hankinnat, jotka ovat avoimen ilmoitusmenettelyn piirissä. Lisäksi ympäristöalalla on määrällisesti paljon hankintasäännösten ulkopuolelle jääviä pienhankintoja ja niin sanottuja in-house-hankintoja, joita ovat ostot julkisyhteisöjen määrittämävallan alaisilta sidosyksiköiltä.

Merkittävä osa varsinkin niin sanottujen erityisalojen, kuten energialaitosten ja vesi- ja jätevesilaitosten hankinnoista jää kokonaan hankintasäännösten ulkopuolelle, sillä erityisaloilla ei tunneta kansallisia kynnsarvoja. Erityisaloja koskevien säännösten mukaan hankinnat on kilpailutettava avoimesti vain, jos ne ylittävät varsin korkealle tasolle asetuvat EU:n kynnsarvot.

Osa erityisalojen hankinnoista on pudonnut vähitellen hankintasäännösten ulkopuolelle myös sen tähden, että julkisyhteisöjen omistamien liikelaitosten ja yhtiötettyjen palvelulaitosten toiminnasta on tullut vähitellen avoimilla markkinoilla kilpailevaa liiketoimintaa. Julkiset laitokset kilpailevat asiakkaita yksityisten yritysten kanssa ja tekevät hankintansa kaupallisin perustein.

Kunnallisten laitosten ostot todellisuudessa yli 3 miljardia

Lisätietoja julkisten hankintojen kokonaisarvosta voidaan saada Tilastokeskuk-

sen kuntayhteisöjen talous- ja toimintatilastoista. Kunnallisten toimintayksiköiden ympäristö-, jätevesi- ja jätehuollon materiaali- ja palveluostot käyttötalouteen olivat vajaat 440 miljoonaa vuonna 2011. Summa sisältää myös yhtiötettyjen palvelulaitosten tekemien hankintojen laskennallisen arvon.

Kunnallisissa liikelaitosmuotoisissa ja yhtiötetyissä energialaitoksissa materiaali- ja palveluostojen laskennallinen arvo kohosi peräti 2,9 miljardiin euroon, mikä johtuu energialaitosten suurista energiaraaka-aineen ostoista. Hankintasäännöksiä ei kuitenkaan sovelleta energiahuoltoon liittyvän energian tai sen tuottamiseen tarvittavien energiaraaka-aineiden hankintoihin.

Julkisissa hankinnoissa kasvupotentiaalia

Yrityskyselyjen mukaan julkiset hankinnat ovat 60–70 prosentille ympäristöalan yrityksiä tärkeä ja kasvava markkina-alue (Kuvio 2). Kasvumahdollisuuksia liittyy muun muassa energian tuotantoon uusiutuviin energialähteistä, tutkimus- ja kehittämistoimintaan sekä fossiilisten energialähteiden käytön vähentämiseen muussakin kuin varsinaisessa energiatuotannossa.

Esimerkiksi julkisessa rakentamisessa ympäristöasioiden huomioonottamisella olisi suuret välilliset ja välittömät vaikutukset energian kulutukseen ja ympäristölle vahingollisiin ilmakehän päästöihin. Myös joukkoliikenteen ja siinä käytettävän polttoaineen merkitys on

Ympäristöalan yritystoiminta

Ympäristöliiketoiminnalla tarkoitetaan toimintaa, joka liittyy ympäristön pilaantumista estävään tai luonnonvaroja säästävään tuotantoon. Ympäristöteknologia on osa ympäristöliiketoimintaa. Ympäristöalan yritystoiminta voi olla tietyn yrityksen pää- ja sivutoimintaa. Ympäristöliiketoiminta ei ole silti oma toimialansa, vaan toiminta on hajaantunut useaan eri viralliseen toimialaluokkaan.

Ympäristöalan yritystoiminnassa toimivat yritykset voidaan jakaa tilastollisesti kahteen ryhmään, joita ovat ydintoimialojen yritykset ja ympäristöalan tukitoimialojen yritykset. Ydintoimialojen yritykset voidaan tunnistaa pääosin virallisen toimialaluokituksen avulla. Ne toimivat ympäristöaloilla, joilla pyritään käytännössä ennaltaehkäisemään tai korjaamaan ympäristövahinkoja.

Tukitoimialoilla toimivat yritykset tuottavat sivutoimisesti investointihyödykkeitä ja tavara- ja palveluväli tuotteita toisille yrityksille, julkisyhteisöille ja kotitalouksille, joiden avulla on mahdollista säästää uusiutuvia luonnonvaroja, tehostaa energian käyttöä, pienentää maaperän, veden ja ilman ympäristövahinkoja. Näitä yrityksiä on liki mahdotonta tunnistaa toimialaluokituksen avulla.

Työ- ja elinkeinoministeriön selvitysten mukaan ympäristöalan yritystoiminnan arvo voi nousta Suomessa 13 miljardiin euroon, mikä oli 3–4 prosenttia maamme yritysten kokonaisliikevaihdosta vuonna 2011. Yhtä totuutta alan yritystoiminnan arvosta ei ole, sillä tilastot ovat vasta kehitysvaiheessa. Ruotsissa ympäristöalan yritystoiminnan arvoksi on laskettu noin 28 miljardia euroa.

ympäristölle tärkeä, sillä liikenne aiheuttaa suuret ympäristöpäästöt.

Hankintayksiköille vain välttäviä arvosanoja

Julkiset hankinnat eivät silti riittävästi innovatiivisuutta tai edistä uusien toimintatapojen ja teknologioiden käyttöönottoa. Valitut hankintamenettelyt, tarjouspyyntöjen heikko taso ja puutteet hankintahenkilöstön osaami-

Ympäristöalan yritysten arviot julkisten hankintamarkkinoiden toimivuudesta yksittäisten hankinta-asioiden osalta, saldoluovut vastauksista*

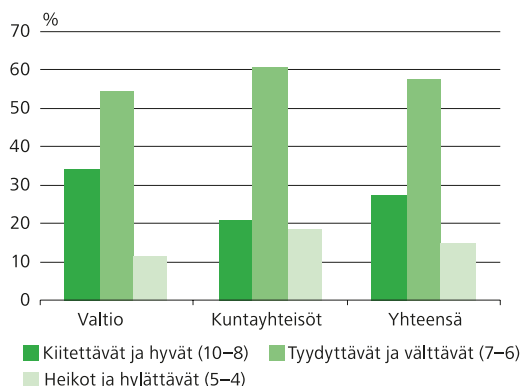
	Saldoluovut, %
Kuntayhteisöt ja valtio sopimuskuoppineina ja maksajina	56,8
Tehdyistä hankintapäätöksistä ilmoittaminen (jälki-ilmoitus)	31,8
Tarjouskierroksista (hankinnoista) tiedottaminen ja neuvonta	18,2
Julkisen toiminnan avaaminen kilpailulle/yksityisille toimittajille	-16,7
Tarjouspyyntöjen laatu ja sisällöllinen selkeys	-28,9
Hankintamenettelyn valinta	-29,3
Kuntayhteisöjen ja valtion hankintastrategiat (mitä tullaan kilpailuttamaan)	-33,3
Ehdokkaiden ja tarjoajien yleinen arviointi	-41,9
Hankintahenkilöstön osaaminen ja ammattitaito	-53,3
Hinnan ja laadullisten kilpailutekijöiden välinen suhde	-62,2

* Saldoluovut saadaan, kun asiantilaa hyvänä pitävien yritysvastaajien prosenttiosuudesta vähennetään asiantilaa huonona tai korkeintaan välttävänä pitävien yritysvastaajien prosenttiosuus.

Lähde: TEM:n ympäristöalan yrityskselyt 2012

Taulukko 2

Ympäristöalan yritysten arviot julkisten hankintojen toimivuudesta yleisarvosanoin 10–4

Lähde: TEM:n ympäristöalan yrityskselyt 2012

Kuvio 3

sessä ovat yritysten mielestä pääasiallisina syinä siihen, että hinnan merkitys korostuu laadullisten kilpailutekijöiden kustannuksella (Taulukko 2).

Yritykset antoivat valtion ja kuntien organisaatiolle hankintamarkkinoiden toimivuudesta tyydyttävän rajamaille asettuvan alle seitsemän kouluarvosanan. Valtion hieman paremmat arvosanat johtuvat siitä, että valtion hankintayksiköt ovat suuria tai hankintatoimi on keskittetty niissä erillisiin tilajayksiköihin, joilla on palkkalistoillaan julkisiin hankintoihin perehtyneitä henkilöitä (Kuvio 3).

Toimintatavat eivät edistä innovatiivisuutta

Ympäristöalan hankinnoissa kannattaisi siirtyä entistä enemmän uusien rat-

kaisujen etsimiseen sen sijaan, että tyydyttään olemassa oleviin toteutustapoihin ja -tekniikoihin. Yrityskselyjen mukaan innovatiivisuutta ja moderneja, tehokkaita ratkaisuja ei kuitenkaan nähdä aina myönteisinä asioina vaan riskinä, vaikka julkiset hankinnat voisivat luoda uusille ratkaisuille kotimaisen koekentän.

Toisaalta teknologisia ratkaisuja edellyttävät julkiset hankinnat voivat olla niin monimutkaisia, että järkevän tarjouspyynnön tekeminen on hankalaa. Siksi innovatiivisuutta vaativissa hankinnoissa tulisi hyödyntää kaksivaiheista kilpailullista neuvottelumenettelyä. Käydäänhän myös yksityisillä markkinoilla neuvotteluja asiakkaan tarpeista ennen varsinaisen tarjouksen tekemistä.

Pk-yritykset jäävät helposti suurten jalkoihin

Uusien menetelmien ja toimintatapojen korostaminen voisi lisätä kasvuhakuisien nuorten yritysten mahdollisuuksia ja halua osallistua julkisten hankintojen tarjouskilpailuihin. Tosin pienten yritysten mahdollisuuksia pärjätä tarjouskilpailuissa heikentää se, että toimittajan valinnassa painottuvat tekniset ja taloudelliset voimavarat, aiemmat referenssit ja yrityksen tunnettuus.

Julkisten hankintojen valintatekijät suosivat usein suuria, toimintansa vaikiinnuttaneita toimittajia uusien ja pienten yritysten kustannuksella, mikä ei välttämättä edistä innovatiivisuutta hankinnoissa. Siksi tarvitaan kevyitä hankintamenettelyjä ja pilottityypisiä hankintoja, jotta pienetkin yritykset pääsisivät esittelemään osaamistaan ja saisivat referenssejä toimintansa kehittämiseen.

Yrityskyselyissä ehdotettiin yrityksille ja julkisen alan toimijoille myös avoimia keskustelu- tai koulutustilaisuuksia, joissa voitaisiin täsmentää ja yhtenäistää hankintaprosesseja ja pelisääntöjä. Asiaa voitaisiin edesauttaa luomalla internetiin niin sanottu CleanTech-markkinointikanava, jossa alan yksityiset yritykset voisivat esittäytyä ja julkisyhteisöt kertoa tekemistään hankinnoista.

Julkinen ala kilpailijana

Yrityskyselyjen mukaan julkisen toiminnan avaaminen kilpailulle voisi olla laajempaa. Julkisella alalla saattaa olla yksityisen toiminnan kanssa kilpailevaa yhtiö- tai liikelaitosmuotoista toimintaa, joka voi jarruttaa yksityisen toiminnan kehitystä. Esimerkkejä löytyy ympäristöalan ydintoimialoilta kuten kuntien jätehuollosta tai energihuollosta.

Ympäristöalalla etenkin yksityisten liike-elämän palvelujen kehittymistä jarruttaa se, että tutkimus- ja kehittämistoiminnassa, suunnittelussa ja konsultoinnissa on paljon yliopisto- ja korkeakoulusektorin tai julkisten tutkimuslaitosten kilpailevaa toimintaa. Julkisen alan kannattaisikin luopua toiminnosta, joissa markkinoilla on riittävästi tarjontaa ja antaa tilaa yritystoiminnan kasvulle.

Julkisia hankintoja 35 miljardilla eurolla

Julkisilla hankinnoilla tarkoitetaan sellaisia tavara-, palvelu- ja rakennusurakkahankintoja, joita valtio, kunnat ja kuntayhtymät, valtion liikelaitokset sekä muut hankintalainsäädännössä määriteltyt julkiset hankintayksiköt tekevät oman organisaationsa ulkopuolelta. Julkiset hankinnat tulee tehdä hankintalainsäädännössä säädettyjä menettelytapoja noudattaen.

EU-hankinnat ovat EU-kynnysarvot ylittäviä hankintoja. Kansalliset hankinnat ovat Suomen kansalliset kynnysarvot ylittäviä hankintoja, jotka jäävät EU-kynnysarvojen alapuolelle. EU-hankintoihin sovelletaan direktiivien mukaisia kilpailuttamismenettelyjä, ja niistä on säädetty EU-laajuinen ilmoitusvelvoite.

Kansallisiin hankintoihin sovelletaan joustavampia menettelyjä, ja niistä ilmoite-

taan vain kansallisesti. Vuonna 2012 kansalliset kynnysarvot olivat esimerkiksi tavaraj- ja palveluhankinnoissa, käyttöoikeussopimuksissa ja suunnittelukilpailuissa 30 000 euroa ja rakennusurakoissa 150 000 euroa.

Pienhankinnat ovat kansalliset kynnysarvot alittavia hankintoja, joihin ei sovelleta hankintalakia.

Julkisten hankintojen arvoksi on laskettu Suomessa noin 35 miljardia euroa, mikä on noin viidennes bkt:sta. Julkisten hankintojen työllisyysvaikutusten arvioidaan olevan noin 200 000 henkilötyövuotta. Arvio julkisten hankintojen kokonaisarvosta ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kaikki julkisyhteisöjen hankinnat olisivat hankintasäännösten piirissä.

Kehittämislle tukea direktiiviudistuksesta

Ympäristöalan julkisten hankintojen yrityskyselyissä esiin nousseet puutteet ja kehittämistarpeet saavat tukea EU:n komission vuoden 2011 lopulla julkaisemassa ehdotuksessa hankintadirektiivin kokonaisuudistukseksi. Tämä osoittaa, että julkisten hankintamarkkinoiden ongelmat ovat eri toimialoilla tai EU:n eri jäsenmaissa hyvin samankaltaisia.

Hankintadirektiivien muutoksella halutaan parantaa pienten ja keskiuurten yritysten mahdollisuuksia osallistua julkisten hankintojen tarjouskilpailuihin. Ilmoitusvelvoitteita ja tarjouksissa vaadittavia asiakirjavaatimuksia yksinkertaistetaan, tarjouskilpailuihin osallistumisen rajoituksia vähennetään ja suorat maksut alihankkijoille tehdään mahdollisiksi.

Komission ehdotuksissa korostetaan sitä, että julkiset hankintayksiköt voisivat ostaa innovatiivisia tuotteita ja palveluja sekä edistää sitä kautta kasvua ja julkisen toiminnan tehokkuutta ja laatua. Käytännön välineeksi on ehdotettu innovaatiokumppanuutta, joka olisi erityismenettely uudentyyppisten tuotteiden, rakennusurakoiden ja palvelujen kehittämistä ja myöhempää hankintaa varten.

Myös Suomessa kunnat ja valtio voivat hankintatoiminnallaan vaikuttaa yksityisen yritystoiminnan kehittämiseen ilman, että tarvitaan suoria yritystukia, verohel-

potuksia tai muita erityisiä kannusteita. Ympäristöalalla julkiset hankinnat voivat lisäksi kannustaa yrityksiä uusien, ympäristöä vähemmän kuluttavien toimintatapojen ja teknologioiden kehittämiseen, joista hyötyy koko yhteiskunta. ■

Kirjoittaja toimii tutkijana omistamassaan yrityksessä (Suunnittelu- ja tutkimuspalvelut Pekka Lith).

Lähteitä muun muassa:

Julkisten hankintojen neuvontakeskus: Perustietoja ja ohjeita julkisista hankinnoista. (www.hankinnat.fi)

Lith, Pekka: CleanTech-alan tarjonta ja tuotteiden julkiset hankinnat Suomessa, Suunnittelu- ja tutkimuspalvelut Pekka Lith, Helsinki 2013.

Pekkala, Elise: Hankintojen kilpailuttaminen, Jyväskylä 2007.

Tampereen yliopiston yhteiskunnallinen tietokirjasto: Julkisten hankintojen ilmoituskanava HILMAN tilastot 2011. (www.fsd.fi)

Tilastokeskus: Kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilastot, yritys- ja toimipaikkarekisterin tilastot ja ympäristötilastot

Työ- ja elinkeinoministeriö TEM: Yrittäjyyskatsaus 2012, TEM:n julkaisuja, työ ja yrittäjyys 46/2012, Helsinki 2012.

Vesa Puoskari

Yhdysvallat kärjessä biopolttoaineiden tuotannossa

Yhdysvaltojen etumatka syntyy niin maan energijärjestelmästä kuin raaka-aineista, tuotantoresursseista ja poliittisesta ilmapiiristä. Euroopan haasteena on myllerryksessä oleva EU-lainsäädäntö, joka luo epävakautta alan liiketoimintaympäristöön.

// Jotta biopolttoainesektori kasvaisi merkittävästi, Euroopan täytyisi ottaa mallia Yhdysvalloista”, kehotti entinen NATO-kenraali **Wesley Clark** Rotterdammassa maaliskuussa järjestetyssä *World Biofuels Markets*-tapahtumassa.

BP:n vuoden 2012 tilastokatsauksen mukaan Yhdysvaltain osuus maailman biopolttoainetuotannosta on noin puolet, kun Brasilia tuottaa 22,4 prosenttia ja EU-maat 16,5 prosenttia.

Clarken mukaan Euroopan ja Yhdysvaltain välillä on eroja niin resursseissa, teollisuudessa, kuluttajien tarpeissa kuin politiikassakin. Yhdysvallat on pitkälti omavarainen sähköntuotannon suhteen, joten keskustelu keskittyy nestemäisiin polttoaineisiin.

”Biopolttoaineiden tuottajat kilpailevat teknologiasta, resursseista ja markkinaosuuksista. Lainsäätäjien on arvioitava tekijöitä, jotka vaikuttavat biopolttoaineiden tuotantoon ja kulutukseen sekä luotava liiketoiminnalle vakaa ympäristö”.

Öljyä riittää

Clarken mukaan nestemäisten polttoaineiden kohdalla kysymys on ennen kaikkea poliittisesta päätöksenteosta, eli mihin suuntaan energiantuotantoa halutaan viedä. Maailmassa on edelleen runsaasti käyttämättömiä öljyvaroja. Myös öljykenttien hallinta kehittyä, joten niitä

pystytään käyttämään aiempaa tehokkaammin hyväksi.

”Jos energiantuotanto ja siihen liittyvä taloudellinen toiminta halutaan säilyttää nykyisellään, niin biopolttoaineteollisuuden on syytä olla huolissaan. Ihmiskunnan tulevaisuuden kannalta meidän on kuitenkin tehtävä selkeä valinta ja siirryttävä fossiilista kohti uudistuvia biopolttoaineita”, painottaa Clarke.

”Tiedämme, kuinka tämä tapahtuu teknisesti. Jotta järjestelmä toimisi kuluttajien kannalta parhaalla mahdollisella tavalla, lainsäädännöllisen ympäristön on oltava vakaa”.

BP:n biopolttoaineliiketoiminnan johtaja **Philip New** arvioi, että jotkut nykyisistä bioteknologioista pystyvät kilpailemaan tehokkaasti fossiilisten polttoaineiden kanssa pitkällä aikavälillä. BP toimii niin fossiilisten kuin biopolttoaineiden valmistajana ja jakelijana.

”Uskomme, että biomassasta tuetuille polttoaineille on tilaa markkinoilla myös tämän hetkessä energiapaleissa, kunhan lainsäädännöllinen ympäristö saadaan riittävän vakaaksi.”

EU-lainsäädäntö murroksessa

EU:n alueella muutama vuosi sitten voimaan tullutta biopolttoainedirektiiviä uudistetaan parhaillaan. Suhteellinen tuore lainsäädäntö on muuttumas-

Armeijauralta bioenergian puolestapuhujaksi ja investoijaksi siirtyneen Wesley Clarken mukaan nestemäisten polttoaineiden osalta kyse on ennen kaikkea siitä, mihin suuntaan energiantuotantoa halutaan viedä.

sa, mikä biopolttoaineiden valmistajien mukaan luo epävarmuutta ja rapauttaa alan luottamusta.

”Vaikka meidän kannalta selkeä lainsäädännöllinen raami on olemassa, niin yksittäiset jäsenvaltiot tulkitsevat ja soveltavat EU:n direktiiviä eri tavoin. Tällä hetkellä Euroopassa on useita maita, joissa emme voi myydä tuotettamme, vaikka se täyttää direktiivin vaatimukset”, sanoo Neste Oilin biopolttoaineiden markkinointijohtaja **Henrik Erämetsä**.

Osa keskustelun alla olevista muu- toksista voi mahdollisesti jopa haitata jo tehtyjä investointeja. ”Tämä on tärkeä poliittiseen päätökseen ja biopolttoaineiden tuotantoon liittyvä kysymys. Haluamme viestittää, että meillä on oltava yhtenäiset Euroopan laajuiset markkinat ja säätely, jotta ilmapiiri kannustaisi uusiin investointeihin ja turvaisi nykyiset”, Erämetsä korostaa.

BP:n Philip New arvioi, että Euroopan biopolttoainestoinnit ovat kuivuneet osittain nihkeän julkisen ilmapiirin vuoksi. Esimerkiksi Yhdysvalloissa poliittinen tuki biopolttoaineiden tuottamiselle ja käytölle on täysin eri luokkaa.

”On kuvaavaa, että eurooppalaiset yhtiöt kehittävät erinomaista teknologiaa biopolttoaineiden tuotantoon, mutta varsinaiset tuotantoinvestoinnit tehdään Brasiliaan tai Yhdysvaltoihin. Jos lainsäädäntöä ei saada selvitettyksi, niin

Kuvat: Vesa Puoskari

Rotterdamissa maaliskuussa järjestetyssä World Biofuels Markets -tapahtumassa keskusteluun biopolttoainealan tulevaisuudesta osallistuivat mm. brittiläisen öljy-yhtiön BP:n biopolttoaineliiketoiminnan johtaja Philip New (kuvassa vasemmalla), Neste Oilin biopolttoaineiden markkinointijohtaja Henrik Erämetsä ja Pöyryn BioFutures-liiketoiminnan johtajan Petri Vasara.

suurena riskinä on, että investoinnit menevät jatkossakin Atlantin toiselle puolelle”, Philip New huomauttaa.

Pöyryn BioFutures-liiketoiminnan johtajan **Petri Vasaran** mukaan yritykset tekevät viime kädessä investointipäätökset.

”Eurooppa on halvaantunut, täällä vain istutaan odottamassa. Meneillään on murrosaika, jolloin säädökset ja liiketoimintaympäristö ovat joka tapauksessa jatkuvassa muutoksessa. Meidän on vain toimittava, sillä muutoin peli on hävitty ja elintasomme laskee.”

Vasara huomauttaa, että Euroopalla on edelleen kaikki menestyksen edellytykset olemassa. Maanosan väestö on hyvin koulutettua ja myös resursseja on riittävästä tarjolla.

Mitä raaka-aineeksi?

Biopolttoaineen valmistuksessa yksi kriittinen tekijä on raaka-aineen saatavuus. Ensimmäisen sukupolven biopolttoainetuotanto käyttää ruokateollisuuden kanssa pitkälti samoja raaka-ainevaroja, kuten viljaa, sokeriruokoa ja kasviöljyjä.

Toisen sukupolven biopolttoaineet käyttävät raaka-aineena esimerkiksi jätteitä tai muita raaka-aineita, joilla ei ole vaikutusta elintarviketuotantoon. UPM:n kehittämä uusi biopolttoaine UPM BioVerno on hyvä esimerkki kehittyneiden biopolttoaineiden tuotannosta. Raaka-aineena käytetään kemiallisen selluntuotannon tähdettä, raakamäntyöljyä.

”UPM BioVerno vastaa kemialliselta koostumukseltaan ja käyttöminäisyyksiltään fossiilisia polttoaineita. Teoriassa polttoainetta voisi käyttää suoraan sellaisenaankin, mutta käytännössä siitä tulee seoskomponentti, jota jakeelijat sekoittavat fossiilisten polttoaineiden joukkoon”, kertoo **Marko Snelman** UPM Biopolttoaineista.

Jotta biopolttoaineiden tuotanto olisi kestäväällä pohjalla – niin sosiaalisen kehityksen kuin ympäristön kannalta –, on lopputuotteen hiilijalanjälki saatava alhaiseksi koko elinkaaren ajalta.

Snelmanin mukaan UPM BioVernon keskeisenä tekijänä on kestävyysajattelu. ”Emme käytä ravinnontuotantoon kelpaavia raaka-aineita. Lopputuotteemme vähentää myös merkittävästi kasvihuonekaasupäästöjä, kun mukaan lasetaan tuotteen koko elinkaari tuotantoon ja raaka-aineisiin käytetty energia mukaan lukien.”

UPM rakentaa parhaillaan biojalostamoaa Kaukaan paperi- ja sellutehtaalle Lappeenrantaan. Biojalostamo valmistaa noin 100 000 tonnia eli noin 120 miljoonaa litraa uusiutuvaa dieseliä vuodessa. Tehdas valmistuu vuoden 2014 aikana.

Maankäyttö ja vesi ratkaisevat

Maankäyttö ja vesivarat ovat avainkysymyksiä biopolttoaineiden tuotannossa. Bioenergian tuotanto vaatii runsaasti vesivaroja, ja saastuneen veden puhdistaminen

puolestaan kuluttaa paljon energiaa. Energiasektorin osuus maailman vedenkäytöstä on jo lähes 15 prosenttia.

Pöyryn Petri Vasaran mukaan puhtaan veden puute on maailmalla suurempi ongelma kuin hiilidioksidipäästöt. ”Esimerkiksi Kiinan vesistöt ja pohjavedet ovat pilaantuneet, mutta heillä on myös valtavia ongelmia ilmanlaadun kanssa.”

Myös maan puute on vakava uhka. Suurinta maantarve on Aasiassa mutta myös Venäjällä ja Yhdysvalloissa, jossa kysytään etenkin laidunmaan perään.

Yhdysvalloissa ja Latinalaisessa Amerikassa maatalouden tuottavuuteen haetaan kasvua myös geeniteknologian avulla, jota ei Euroopassa hyväksytä.

Vasara suhtautuu varauksellisesti geenimuunteluteknologiaan. Samalla hän huomauttaa, ettei Euroopassa juurikaan kasvateta energiakasveja, mikä on yksi merkittävä ero asenteissa Euroopan ja Yhdysvaltojen välillä.

”Mielestäni biopolttoainetuotannon täytyy olla ruokateollisuuden liittolainen eikä kilpailla syötäväksi kelpaavasta raaka-aineesta. Maailmassa on paljon huonoja satovuosia, jolloin maailman ruokamarkkinat ovat sekaisin. Elintarvikkeet ovat kuitenkin kaikkein tärkein hyödyke, jonka tarjonta on turvattava”, Vasara päättää. ■

Kirjoittaja on Brysselissä työskentelevä vapaa toimittaja ja Tieto&trendit-lehden vakituinen avustaja.

Melkas

Tehdääntästänumero!

Tilastot ja politiikka – miksi suhde ei toimi?

Politiikan ja tiedon vaikea suhde on noussut keskustelun kohteeksi ideologioihin pohjanneen kylmän sodan jälkeen. Keskustelua on käyty YK:n piirissä, mutta erityisesti läntisissä teollisuusmaissa.

Britanniassa poliitikkojen tilastojen käyttöä suomeksi oikein virallinen tilastoauktoriteetti (statistical authority). Syytä ehkä onkin, sillä esimerkiksi tuoreen tutkimuksen mukaan Britannian parlamentaarikot eivät pysty kunnolla arvioimaan yksinkertaisiakaan todennäköisyyksiä.

Poliittisen päätöksenteon ja tiedontuotannon hankalat suhteet ovat Suomessakin nousseet esille, kun on keskusteltu, minkälaiset kyvyt valtioneuvoston kanslialla on tilata tutkimuksia yhteiskuntapolitiikan käyttöön.

Kansanedustajien tutkimustiedon käyttöä tutkineen **Henrik Jussilan** mukaan kansanedustajilla ei ole aikaa tutkimuksiin perehtymiseen, vaikka asenteet sinänsä ovat myönteisiä. Jussila kävi läpi myös eduskunnan sosiaali- ja terveystieteiden asiakirjoja selvittäen, minkälaisia asiantuntijoita valiokunta oli kuullut. Valtaosa (tulkinnasta riippuen 70 – 80 %) kuulluista asiantuntijoista edusti etujärjestöjä ja hallintoa. Varsinaisten tutkijoiden osuus oli seitsemän prosenttia.

Ei vain taloustilastoja

Vaikka tilastoja perustellaan usein sillä, että ne ovat yhteiskunnallisen päätöksenteon kannalta välttämätöntä tietopohjaa, edellä mainitut ongelmat koskevat myös tilastoja. Tilastokeskuksen takavuosien iskulause ”Tiedolla tulokseen” ei taida oikein kantaa politiikkojen keskuudessa.

Talouspolitiikka kyllä nojaa tilastoihin, mutta muissa kysymyksissä poliitikot toimivat enemmän oman mielensä mukaan.

Viime vuosina on kovasti arvosteltu sitä, että yhteiskunnan kehitystä mitataan pelkällä bruttokansantuotteen (BKT) kehityksellä. Tärkein ongelma ei kuitenkaan ole se, ettei meillä olisi tietoa muista indikaattoreista, vaan se, että olemassa olevaa tietoa ei käytetä hyväksi.

Tilastot auttaisivat päätöksentekoa monissa vaiheissa. Ne auttavat tunnistamaan yhteiskunnallisia ongelmia ja hälyttävät (esimerkiksi huoltosuhteen väijäämätön heikentyminen väestön ikääntymisen seurauksena). Ne antavat apua tehtävien tarkentamisessa ja yhteisen viitekehyksen määrittelyssä (mikä on vanhenevan väestön terveydentila, osaamistaso, asenteet) ja keinojen valinnassa (minkälaisia kustannuksia erilaisista tarvittavista toimenpiteistä koituu) sekä ovat keskeinen osa toimenpiteiden seuranta ja arviointia (miten väestön hyvinvointi kehittyy).

Tilasto on hyvää evidenssiä

Kansainvälisessä keskustelussa laadukasta päätöksentekoa on kuvattu ilmaisulla evidenssiin pohjautuva päätöksenteko (evidence based policy EBP). Wikipedian mukaan EBP on politiikka, joka perustuu tiukat laatuvaatimukset täyttävään evidenssiin. Tällaista evidenssiä tarjoavat tiukimmillaan satunnaistetut koeasetelmat.

Evidenssiä on tietenkin aina käytetty tukemaan päätöksentekoa. Suomessa muistellaan kai holla **Pekka Kuusen** väitöskirjaa ”60-luvun sosiaalipolitiikka”, josta tuli vuosikymmeniksi eräänlainen harjoitetun politiikan peruskivi.

Tietovarantojen ja metodisen osaamisen kehittämisen myötä evidenssin systemaattisuuden vaatimus on korostunut. Hyvä evidenssi koetaan yleensä empiiriseksi ja kovin usein vieläpä kvantitatiiviseksi. Tilasto on siis lähtökohtaisesti hyvää evidenssiä.

Evidenssin tuottajat eivät osaa orientoitua poliittiseen päätöksentekoon, eivätkä ymmärrä omia vaikutusmahdollisuuksiaan.

Tieto ja arki eivät kohtaa

Keskeinen syy siihen, miksi tilastojen ja päätöksenteon suhde ei ole niin lämmin kuin se voisi olla, on todellisuutta koskevan arkitiedon ja lukujen erillisuus. **Platonista** lähtien numerot on koettu omaksi maailmakseen, abstraktioiksi, jotka heijastavat maailmaa korkeintaan välillisesti. Todellinen käytännössä toimiva tieto on jotain muuta.

Evidenssin tuottajat eivät osaa orientoitua poliittiseen päätöksentekoon, eivätkä ymmärrä päätöksenteon konteksteja ja omia vaikutusmahdollisuuksiaan. Evidenssi kertyy hitaasti ja on abstraktia tai epärelevanttia.

Usein tietoaineiston alueellinen tai muu tarkkuus ei riitä. Kertyvä tieto on rajoittunutta: esimerkiksi se, että toimenpiteen aiheuttamasta haitasta tai hyödyistä ei ole näyttöä, ei merkitse, että sen haitattomuus tai hyödyttömyys olisi todistettu.

Lisäksi, kuten **W.E. Deming** toteaa ”tärkeimpiä asioita ei voi mitata”. Evidenssi tuo harvoin esiin uusia vastauksia, mutta muuttaa kyllä sitä miten kysymykset ymmärretään ja muotoillaan.

Politiikka taas on vain harvoin lineaarista ja loogista eikä sen tavoitteita ole yksilöity riittävästi. Tiedosta ei saa johdettua poliittisia tavoitteita. Lisäksi pelkkä informaation esittäminen ei riitä ihmisten näkemysten muuttamiseksi.

Arvokeskustelukin on tärkeitä, sillä myös tosiasioiden pohjautuva politiikka voi olla huonoa.

Päätäjät eivät osaa eivätkä halua

Merkittävä syy siihen, miksi tieto ei tehoa, on myös vastaanottajissa.

Politiikassa on joskus tai ehkäpä useinkin niin, että kaikkia tosiasioita ei halutakaan tietää. Evidenssiä tarkastellaan aina ennakkoluulojen ja -oletusten läpi. ”Ihmiset nyt voivat osoittaa tilastoilla mitä tahansa, 40 prosenttia heistä tietää sen”, totesi **Homer Simpson** (sitaatti **Walter Radermacherilta**).

Lisäksi päätäjät eivät osaa tulkita tilastoja, eikä heillä ole aikaa perehtyä niihin, niin kuin kolumnin alussa esitetyistä esimerkeistä käy ilmi. Päätäjien pitäisi tietää mitä tilastoja on käytettä-

vissä ja osata arvioida eri tilastolähteiden soveltuvuutta ja laatua. Heidän olisi tunnettava tilastokäsitteitä ja esitystapaa sekä osattava tulkita niitä.

Osaamattomuudesta seuraa, ettei evidenssin arvoa päätöksenteolle ylipäätään ymmärretä. Silloin luotettavuuden arviointi korvataan lähteen (kuvitellulla) arvovallalla.

Tarvitaan havainnollisempia tilastoja

Tilastoalalla on ajateltu, että päättäjäjoukon hallittomuus ja passiivisuus voidaan poistaa lisäämällä tilastojen lukutaitoa koulutuksella.

Tärkeintä olisi kuitenkin tilastoesitysten havainnollisuuden kehittäminen. Verkkomaailmassa uusia keinoja havainnollistamiseen on tullut runsaasti ja niitä myös käytetään – virallinen tilastomaailma tuntuu vain ehtivän viiveellä mukaan. ■

Lähteet:

Australian Bureau of Statistics (2010). A guide for using statistics for evidence based statistics.

Financial Times (2012). Evidence based policy-making? Don't bet on it.

Laura Haynes, Owain Service, Ben Goldacre, David Torgerson (2012). Test, Learn, Adapt: Developing Public Policy with Randomised Controlled Trials. Cabinet Office. Behavioral Insights Team.

Henrik Jussila (2012). Päätöksenteon tukena vai hyllyssä pölyttymässä? Sosiaalipoliittisen tutkimustiedon käyttö eduskuntatyössä. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 121. Kansaneläkelaitos.

Greg Marston, Rob Watts (2003). Tempering With the Evidence: A critical Appraisal of Evidence-Based Policy-Making. The Drawing Board: an Australian Review of Public Affairs. Volume 3, Number 3. March 2003

Walter Radermacher (2012). Statistics in the XXI – challenges and opportunities. Seminar "Scientific support to EU Decision Making" Ispra (Italy), 17-18 September 2012.

Bkt supistui 0,2 prosenttia viime vuonna

Bruttokansantuotteen volyymi supistui 0,2 prosenttia vuonna 2012. Kansantalouden tuotantoa kuvaava bkt oli viime vuonna 194 miljardia euroa. Kansantalouden tuloja kuvaava nettokansantulo supistui reaalisesti 2 prosenttia.

Kansantalouden kysyntää piti viime vuonna yllä kulutus. Yksityisen kulutuksen volyymi kasvoi 1,6 prosenttia ja julkinen kulutus 0,8 prosenttia. Investoinnit sen sijaan vähenivät 2,9 prosenttia. Viennin volyymi väheni 1,4 prosenttia ja tuonnin volyymi 3,7 prosenttia.

Yritysten varsinaisen toiminnan voittoja kuvaava toimintaylijäämä supistui 2 prosenttia. Väliämiä veroja yritykset maksoivat 12 prosenttia vähemmän kuin edellisenä vuonna ja osin-

koja arviolta 14 prosenttia vähemmän. Yritysten rahoitusasema oli vajaat 8 miljardia euroa ylijäämäinen. Ylijäämä kasvoi edellisestä vuodesta, koska varastot supistuivat huomattavasti.

Julkisyhteisöjen rahoitusasema eli netto-luotonanto sen sijaan oli neljättä vuotta peräkkäin alijäämäinen, 4,5 miljardia euroa. Edellisessä vuonna alijäämä oli 2,1 miljardia euroa.

Kotitalouksien reaalitulojen kasvu oli miltei pysähdyksissä toista vuotta. Käytettävissä oleva nettotulo kasvoi reaalisesti 0,2 prosenttia. Kotitalouksien oikaistu reaalitulo kasvoi 0,3 prosenttia. Siihen luetaan mukaan myös julkisyhteisöjen ja järjestöjen kotitalouksien hyväksi tuottamat yksilölliset palvelut kuten koulutus-, terveys- ja sosiaalipalvelut. Palkkatulot kasvoivat nimellisesti 3,2 prosenttia ja sosiaalietuudet 5,6 prosenttia, mutta omaisuus- ja yrittäjätulot vähenivät 0,3 prosenttia.

Lähde: Kansantalouden tilinpito. Tilastokeskus

Julkinen velka kasvoi kymmenyksen

Suomen julkisyhteisöjen sulautettu velka kasvoi vuoden 2012 aikana 10,3 miljardilla eurolla 103,1 miljardiin euroon. Velan suhde bruttokansantuotteeseen nousi edellisvuoden 49 prosentista 53 prosenttiin.

Julkisyhteisöjen alijäämä suhteessa bruttokansantuotteeseen nousi 1,9 prosenttiin, kun vuotta aikaisemmin alijäämä oli 0,8 prosenttia.

EMU-kriteerit täyttyvät

Julkinen alijäämä ja velka pysyivät ennakkotietojen mukaan EU:n vakaus- ja kasvusopimuksen mukaisten viitearvojen alapuolella.

Lähde: Julkisyhteisöjen alijäämä ja velka, Tilastokeskus

Tuotannon suhdannekuvaaja*

	Heinäk.	Elok.	Syysk.	Lokak.	Marrask.	Jouluk.
2012						
Muutos edell. kk-sta, kausitasoitettu, ja työpäiväkorjattu, %	0,5	-0,4	-0,8	0,2	-0,2	0,1
Muutos edell. kk-sta, trendi, %	-0,1	-0,2	-0,2	-0,2	-0,1	0,0
Vuosimuutos, alkuperäinen, %	1,2	-0,7	-3,8	1,6	-1,4	-5,1
Vuosimuutos, työpäiväkorjattu, %	-0,4	-1,3	-1,7	-0,8	-1,0	-2,3

* Tilaston nimi oli aikaisemmin Kokonaistuotannon kuukausikuvaaja.

Kansantalous

TOL 2008	Volyymien muutos edellisestä vuodesta, %				
	2011*	2012*			
	4. nelj.	1. nelj.	2. nelj.	3. nelj.	4. nelj.
Huoltotase					
Bkt markkinahintaan	1,3	1,5	-0,1	-0,8	-1,4
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	4,5	0,9	-3,5	-5,6	-6,5
Kokonaistarjonta	2,1	1,3	-1,2	-2,1	-2,9
Tavaroiden ja palvelujen vienti	-5,7	-1,6	1,0	-1,9	-2,9
Kulutusmenot	0,6	3,8	0,0	0,7	1,0
julkiset	-0,3	1,6	0,0	1,9	-0,2
yksityiset	1,0	4,9	-0,1	0,1	1,5
Investoinnit	5,4	2,9	-1,2	-5,1	-8,0
julkiset	1,1	8,5	-0,3	-0,6	-5,1
yksityiset	6,6	2,2	-2,1	-5,9	-7,7
Kokonaiskysyntä **	2,6	0,5	-1,2	-1,7	-3,9
Toimialojen arvonlisäykset					
Maa-, metsä- ja kalatalous	8,7	5,6	1,7	-7,6	-3,4
Koko teollisuus	-3,7	-3,6	-1,0	-0,8	-1,8
Rakentaminen	2,2	0,0	-1,0	-2,9	-5,5
Kauppa	1,1	4,0	-1,2	-1,2	-3,4
Kuljetus ja varastointi	3,5	0,8	-0,5	-0,8	0,1
Kiinteistöalan toiminta	4,7	2,3	2,4	1,9	0,8

* Ennakkotieto (kausitasoitettu ja työpäiväkorj sarja)

** Pl. tilastollinen ero

Teollisuustuotannon volyymi-indeksi

TOL 2008	Kausitasoitettu Tammik. 2013/ Jouluk. 2012*	Työpäiväkorjattu Tammikuu 2013/2012*
Volyymien muutos, %		
Koko teollisuus (B,C,D,E)	-3,6	-4,8
Kaivostoiminta ja louhinta (B)	-18,8	-0,2
Teollisuus (C)	-3,4	-7
Elintarvikkeiden valmistus	1,0	-1,8
Juomien valmistus	-5,1	-14,7
Sahatavaran ja puutuotteiden valmistus	0,5	2,1
Paperin ja paperituotteiden valmistus	0,8	3,0
Painaminen ja tallenteiden jäljentäminen	1,8	-0,1
Muiden ei-metallisten mineraalituotteiden valmistus	-2,0	-11,3
Metallien jalostus	-6,3	-0,6
Metallituotteiden valmistus (pl. koneet ja laitteet)	8,8	-11,9
Muiden koneiden ja laitteiden valmistus	-3,3	-8,7
Moottoriajoneuvojen, perävaunujen yms. valmistus	-37,3	-38,3
Huonekalujen valmistus	2,2	-5,1
Sähkö-, kaasua- ja lämpöhuolto (D)	-3,0	5,3
Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto (E)	-1,9	-2,0
Käyttötarkoituksiluokitus		
Raaka-aineet ja tuotantohyödykkeet	-3,0	-4,7
Investointitavarat	-4,6	-10,6
Kestokulutustavarat	-6,3	-9,3
Muut kulutustavarat	-0,3	-3,6
Erikoisindeksit		
Elintarviketeollisuus	0,2	-4,0
Metsäteollisuus	1,5	2,8
Kemianteollisuus	-2,5	-3,9
Sähkö- ja elektroniikkateollisuus	-6,1	-14,8
Kone- ja metallituoteteollisuus	-3,9	-12,3

* Ennakkotieto

Enemmän verokertymää

Veroaste oli 43,6 prosenttia vuonna 2012. Veroaste kuvaa verojen ja pakollisten sosiaaliturvamaksujen suhdetta bruttokansantuotteen. Veroaste nousi 0,1 prosenttiyksikköä edellisvuodesta. Verojen ja pakollisten sosiaaliturvamaksujen kertymä kasvoi 3 prosenttia eli 2,5 miljardia euroa.

Kotitalouksien tuloveron kertymä kasvoi 3,2 prosenttia ja oli 24,8 miljardia euroa. Arvonlisäveron tuotto kasvoi 4,0 prosenttia ja oli 17,7 miljardia euroa. Työnantajan työeläkemaksujen kertymä kasvoi 4,1 prosenttia. Vakuutettujen työeläkemaksujen kasvu oli 10,8 prosenttia.

Yhteisöveron tuotto supistui 0,9 miljardia euroa edellisvuodesta. Yhteisöveron tuoton vähenemiseen vaikutti muun muassa veroprosentin laskeminen vuonna 2012. Lisäksi autoveron ja jäteveron kertymät supistuivat hieman.

Valtion verokertymä oli 40,2 miljardia euroa eli 2,3 prosenttia edellisvuotta suurempi. Kuntien verokertymä kasvoi prosentin ja oli 19,4 miljardia euroa. Sosiaaliturvarahastoiille kertyi pakollisia sosiaaliturvamaksuja 25,1 miljardia euroa, mikä on 5,9 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin.

Lähde: Kansantalouden tilinpito, Tilastokeskus

Teollisuustuotanto romahti

Koko teollisuuden työpäiväkorjattu tuotanto oli tammikuussa 4,8 prosenttia pienempi kuin vuoden 2012 tammikuussa.

Teollisuustuotanto väheni tammikuussa useimmilla päätoimialoilla. Eniten tuotanto väheni sähkö- ja elektroniikkateollisuudessa, 14,8 prosenttia. Metalliteollisuuden tuotanto laski 11,8 prosenttia vuoden 2012 tammikuusta. Elintarviketeollisuudessa tuotanto väheni 4 prosenttia.

Metsäteollisuus plussalla

Kasvualoja oli sähköntuotanto, joka kasvoi 5,3 prosenttia. Myös metsäteollisuuden tuotanto kasvoi lähes 3 prosenttia. Kaivostuotanto oli tammikuussa likimain vuoden takaisella tasolla.

Vuoden 2009 romahduksen jälkeen teollisuustuotanto kasvoi vuonna 2010 vajaat 6 prosenttia. Myös vuonna 2011 tuotanto kasvoi 1,7 prosenttia. Vuonna 2012 teollisuustuotanto väheni ennakkotietojen mukaan 2,2 prosenttia vuoden takaisesta.

Lähde: Teollisuustuotannon volyymi-indeksi 2013, tammikuu. Tilastokeskus

Energian kokonaiskulutus laski

Energian kokonaiskulutus oli noin 1 367 petajoulea eli noin 380 terawattituntia vuonna 2012, mikä oli kaksi prosenttia vähemmän kuin vuonna 2011. Sähkön kulutus väheni 1,1 prosenttia.

Energian kulutus väheni kaksi prosenttia liikenteessä ja teollisuudessa, mutta rakennusten lämmitysenergian käyttö kasvoi yli kuusi prosenttia.

Sähkön nettotuonti Suomeen kasvoi lähes 26 prosenttia.

Energian tuotannon ja käytön hiilidioksidipäästöt pienenevät lähes 8 prosenttia, mikä johtui fossiilisten polttoaineiden käytön vähenemisestä 6 prosentilla ja turpeen käytön vähenemisestä 22 prosentilla.

Uusiutuvan energian käytön kasvuun 5 prosentilla vaikuttivat pääasiassa se että, fossiilisilla polttoaineilla ja turpeella tuotettua energiaa korvattiin enemmän tuontisähköllä sekä puulla ja kotimaisella vesivoimalla. Uusiutuvan energian osuus oli 30 prosenttia koko energian kokonaiskulutuksesta vuoden 2012 ennakkotietojen mukaan.

Lähde: Tilastokeskus, Energian hankinta ja kulutus

	Liikevaihtokuvaaja		Palkkasummokuvaaja	
	%-muutos	%-muutos	%-muutos	%-muutos
	Loka-jouluk. 2012/2011	Tammi-jouluk. 2012/2011	Marrask-tammik. 2012-13/2011-12	Tammi-jouluk. 2012/2011
2010=100 TOL 2008				
Teollisuus*	-3,2	-0,6	-2,1	1,4
Rakentaminen*	0,7	3,9	2,9	7,2
Kauppa	-1,9	2,0	2,6	4,1
Muut palvelut*	2,7	3,7	3,0	4,3

* Näiden liikevaihtokuvaajien perusvuosi on 2005 (2005=100)

	Marrask. 2012*		Vuosi-muutos ¹⁾	
	1 000 m ³	%	Tammi-marrask. 2012*	Vuosi-muutos ¹⁾
			1 000 m ³	%
Kaikki rakennukset	2 394	-8	35 006	-14
Asuinrakennukset	838	3	12 037	-9
Vapaa-ajan asuinrakennukset	58	-20	894	-15
Liike- ja toimistorakennukset	396	33	5 821	-14
Julkiset palvelurakennukset	142	-53	2 904	16
Teoll.- ja varastorakennukset	515	-21	7 320	-30
Maatalousrakennukset	276	-7	3 143	-17
Muut rakennukset	168	-3	2 888	-5
Asunnot, kpl	2 207	11	29 853	-7

* Ennakkotieto
¹⁾ Ennakkollisen vuoden muutosprosentti on laskettu edellisen vuoden vastaavaan ennakkoon verraten

	Tammikuu	
	2013/2012	Tammi-jouluk. 2012/2011
	%-muutos	%-muutos
TOL 2008		
Kauppa yhteensä (G)	-2,1	2,0
Moottoriajoneuvojen kauppa ja korjaus (45)	-25,7	-6,2
Tukkukauppa (46)*	2,0	2,8
Vähittäiskauppa (47)*	2,9	4,2
tavaratalokauppa	0,0	3,5
päivittäistavarakauppa	2,9	5,0

* Pl. Moottoriajoneuvojen kauppa

	Tammikuu		Vuosi-muutos, %
	2012	Tammikuu 2011	
TOL 2008			
Vireille pantuja konkurssseja yht.¹⁾	2 956	2 944	0,4
Maa-, metsä- ja kalatalous	70	74	-5,4
Teollisuus, kaivostoiminta, energia- ja vesihuolto	320	300	6,7
Rakentaminen	760	763	-0,4
Kauppa	529	550	-3,8
Kuljetus ja varastointi	260	266	-2,3
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	190	217	-12,4
Muut palvelut	811	723	12,2
Toimiala tuntematon	16	51	-68,6
Henkilökunta yhteensä¹⁾	14 201	13 267	7,0

¹⁾ Sisältää yhtiöt, yhteisöt ja yrittäjät

Enemmän työttömiä

Työttömiä oli helmikuussa työvoimatutkimuksen mukaan 231 000, mikä oli 27 000 enemmän kuin vuosi sitten. Työttömyysaste oli 8,7 prosenttia, kun se edellisvuoden helmikuussa oli 7,7 prosenttia.

Työllisiä oli 26 000 vähemmän kuin edellisen vuoden helmikuussa. Työllisten määrä väheni yksityisellä sektorilla mutta kasvoi julkisella sektorilla vuoden 2012 helmikuuhun verrattuna. Yrittäjien määrä väheni, kun taas palkansaajien määrä pysyi ennallaan.

Työllisyysaste eli työllisten osuus 15–64-vuotiaista oli helmikuussa 67,6 prosenttia mikä oli 0,4 prosenttiyksikköä pienempi kuin vuotta aiemmin. Miesten työllisyysaste laski 1,2 prosenttiyksiköllä 67,2 prosenttiin. Naisten työllisyysaste nousi 0,4 prosenttiyksikköä ja oli 68,1 prosenttia.

Työttömiä nuoria 64 000

15–24-vuotiaita nuoria oli helmikuussa yhteensä 660 000. Heistä työllisiä oli 235 000 ja työttömiä 64 000. Nuorten työvoima (työlliset ja työttömät) oli näin ollen 300 000. Nuorten työttömyysaste, eli työttömien osuus työvoimasta, oli helmikuussa 21,5 prosenttia, mikä oli 0,9 prosenttiyksikköä suurempi kuin vuotta aiemmin.

15–24-vuotiaiden nuorten työttömien osuus

samanikäisestä väestöstä oli 9,7 prosenttia eli noin joka kymmenes nuori oli työtön.

Lähde: Työvoimatutkimus 2012, helmikuu. Tilastokeskus

Kaksi kolmesta pikkulasten äidistä töissä

Alle kolmivuotiaiden lasten äitien työllisyysaste oli 66,4 prosenttia vuonna 2011. Samanikäisten lasten isistä töissä kävi 89,1 prosenttia. Vuonna 2011 kaikkien 18–64-vuotiaiden työllisyysaste oli 69,9 prosenttia.

Korkein työllisyysaste, 90,3 prosenttia, oli niillä miehillä, joiden perheessä oli iältään 3–6-vuotiaita lapsia. Avio- tai avoliitossa asuvista lapsettomien perheiden miehistä kävi töissä 70,2 prosenttia. Perheeseensa katsoen kaikkien 18–64-vuotiaiden miesten työllisyysaste oli 69,0 prosenttia.

Kaikkien 18–64-vuotiaiden naisten työllisyysaste oli hieman miesten vastaavaa korkeampi: 70,9 prosenttia. Lapsiperheen vanhemmuus laskee naisten työllisyysastetta etenkin alle kolmivuotiaiden kanssa yksin asuvilla: heidän työllisyysasteensa oli 44,3 prosenttia.

Avio- tai avoliitossa asuvien alle kolmivuotiaiden lasten äitien työllisyysaste, 68,8 prosenttia, oli kuitenkin lähes yhtä korkea kuin koko ikäryhmän naisten työllisyysaste. Myös naisilla korkein työllisyysaste oli 3–6-vuotiaiden lasten äideillä: heistä 80,7 prosenttia oli työssäkäyviä.

Perheettömien miesten työllisyysaste matala

Perheisiin kuulumattomien miesten työllisyysaste, 57,6 prosenttia, oli 22,2 prosenttiyksikköä matalampi kuin perheisiin kuuluvien miesten työllisyysaste 79,8 prosenttia. Naisilla ero ei ollut aivan yhtä huomattava: perheellisten naisten työllisyysaste oli 12,3 prosenttiyksikköä korkeampi kuin perheisiin kuulumattomien.

Ikäluokittain tarkasteltuna perheisiin kuuluvien ja perheisiin kuulumattomien miesten työllisyysasteiden ero oli suurimmillaan, 24,4 prosenttiyksikköä, 40–49-vuotiaiden ikäluokassa, jossa perheellisistä miehistä oli töissä 89,6 prosenttia. Samanikäisistä perheettömistä miehistä töissä kävi 65,2 prosenttia.

Perheisiin kuulumattomien miesten työllisyysaste oli 5,9 prosenttiyksikköä matalampi kuin perheisiin kuulumattomien naisten, 63,5 prosenttia. Ero oli suurin, 10,9 prosenttiyksikköä, viisikymmentä vuotta täyttäneiden ja tätä vanhempien ikäryhmässä: tämän ikäisistä perheisiin kuulumattomista naisista töissä kävi 56,5 prosenttia, kun taas miesten työllisyysaste oli 45,5 prosenttia.

Lähde: Työssäkäyntitilasto, Tilastokeskus

Yli puolet opiskelijoista tekee töitä

Opiskelijoiden työssäkäynti oli yleisempää vuonna 2011 kuin vuotta aiemmin. Opiskeli-

Työttömyys	Helmikuu 2012/2013		4. nelj. 2011/2012	
	Helmikuu 2013	%-muutos	4. nelj. 2012	%-muutos
Työttömät, 1 000 henkeä	231	13,4	185	2,2
Miehet	132	11,3	105	-0,4
Naiset	99	16,3	80	6,0
15–24-vuotiaat	64	5,8	47	5,0
Työttömyysaste, %	8,7	1,0 yks.	7,0	0,2 yks.
Miehet	9,7	1,1 yks.	7,7	0,0 yks.
Naiset	7,6	1,0 yks.	6,3	0,3 yks.
Työttömyysaste ikäryhmittäin, %				
15–24-vuotiaat	21,5	0,9 yks.	16,0	-0,2 yks.
25–34-vuotiaat	7,4	-1,5 yks.	6,8	-0,5 yks.
35–44-vuotiaat	6,1	1,7 yks.	5,2	0,6 yks.
45–54-vuotiaat	6,6	1,2 yks.	5,9	0,5 yks.
55–64-vuotiaat	9,1	3,1 yks.	6,3	-0,2 yks.
15–64-vuotiaat	8,8	1,1 yks.	7,1	0,2 yks.
Työttömyysaste aluehallintovirastojen (AVI) mukaan, %				
Etelä-Suomen AVI	7,1	0,5 yks.	5,8	-0,3 yks.
Lounais-Suomen AVI	10,3	3,0 yks.	6,7	-0,1 yks.
Itä-Suomen AVI	11,8	1,7 yks.	9,0	-0,4 yks.
Länsi- ja Sisä-Suomen AVI	8,8	0,6 yks.	7,5	0,3 yks.
Pohjois-Suomen AVI	10,3	-0,3 yks.	9,9	2,8 yks.
Lapin AVI yks.	10,0	1,0 yks.

Työllisyys	Helmikuu 2012/2013		4. nelj. 2011/2012	
	Helmikuu 2013	%-muutos	4. nelj. 2012	%-muutos
1 000 henkeä				
15–74-vuotias väestö	4 084	0,3	4 080	0,4
Työvoima yhteensä	2 663	0,0	2 633	-0,2
Työvoimaosuus, %	65,2	-0,3 yks.	64,5	-0,4 yks.
Työllisyysaste (15–64-vuotiaat), %	67,6	-0,4 yks.	68,1	-0,1 yks.
Miehet	67,2	-1,2 yks.	69,0	-0,2 yks.
Naiset	68,1	0,4 yks.	67,2	0,0 yks.
Työlliset	2 432	-1,1	2 448	-0,3
Miehet	1 228	-2,3	1 260	-0,4
Naiset	1 203	0,3	1 187	-0,3
Työlliset ammattiaseman mukaan				
Yrittäjät ja yrit.perheenjäsenet	317	-8,3	329	-1,5
Palkansaajat	2 114	0,1	2 119	-0,2
Palkansaajat työsuhteen mukaan				
Jatkuva työsuhde	1847	1,4	1816	-0,2
Määräaikainen työsuhde	267	-7,8	302	0,3
Palkansaajat työajan mukaan				
Kokoaikatyölliset	1805	0,4	1798	-0,1
Osa-aikatyölliset	310	-1,2	321	-0,7
Työvoiman ulkopuolella olevat	1 421	0,9	1 447	1,4

Lisätietoja: www.tilastokeskus.fi/tyovoimatutkimus

joista kävi töissä opiskelun ohessa 57 prosenttia. Työssäkäyvien osuus kasvoi edellisestä vuodesta vajaan prosenttiyksikön.

Työssäkäynti oli yleisintä yliopisto-opintojen yhteydessä. 61 prosentilla yliopisto-opiskelijoista oli opintojen ohessa työsuhde.

Ammattikorkeakouluopintojen ohessa työssäkäyvien osuus oli 59 prosenttia ja toisen asteen ammatillisen koulutuksen ohessa 57 prosenttia.

Naiset kävivät miehiä yleisemmin opintojen ohella työssä, naisista 60 prosentilla ja miehistä 53 prosentilla oli työsuhte opintojen ohessa. Lukiokoulutuksessa ja ammattikorkeakoulukoulutuksessa työssäkäyvien naisten osuus oli 10 prosenttiyksikköä miesten osuutta korkeampi.

Työssäkäynti opintojen ohessa lisääntyi iän myötä. 18-vuotiaista opiskelijoista 25 prosentilla, 21-vuotiaista 46 prosentilla ja 24-vuotiaista 56 prosentilla oli työsuhde. Vä-

hintään 25-vuotiaista opiskelijoista 70 prosenttia kävi opintojen ohella töissä.

Työssäkäynnissä oli eroja koulutusaloitain. Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan opiskelijoista 69 prosentilla oli työsuhde vuoden 2011 lopussa. Suojelualan opiskelijoista työssäkäyviä oli 67 prosenttia, sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opiskelijoista 64 prosenttia ja humanistisen ja kasvatustieteiden alan opiskelijoista 58 prosenttia.

Lähde: Koulutustilastot. Tilastokeskus

Vastavalmistuneiden työllistyminen koheni vuonna 2011

Suurin osa vastavalmistuneista työllistyi paremmin vuonna 2011 kuin vuotta aiemmin.

Toisen asteen ammatillisen tutkinnon suorittaneiden työllisyys parani eniten, runsas 2 prosenttiyksikköä. Heistä oli työssä 71 prosenttia ja työttömänä 12 prosenttia.

Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista työllistyi 87 prosenttia, ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneista, mm. mastereista ja diplomi-insinööreistä, työhön sijoitui 88 prosenttia, samoin tohtoreista 88 prosenttia.

Parempaan päin lähes koko 2000-luvun

Vastavalmistuneiden työllistyminen on kokenut tai pysynyt ennallaan runsaan kymmenen vuoden aikana lukuun ottamatta vuoden 2009 työllisyyden heikkenemistä.

Lähde: Koulutustilastot 2013. Tilastokeskus

Vanhojen asuntojen ja omakotitalojen hinnat*					
Kerrostaloasuntojen hinnat ja hintaindeksi 2005=100	4. nelj. 2011	1. nelj. 2012**	2. nelj. 2012**	3. nelj. 2012**	4. nelj. 2012**
	Koko maa, €/m²	2 240	2 305	2 313	2 338
Nimellishintaindeksi	129,8	132,4	133,4	135,2	135,3
vuosimuutos, %	1,2	1,4	1,1	2,6	4,3
Pääkaupunkiseutu, €/m ²	3 409	3 526	3 499	3 569	3 577
Nimellishintaindeksi	137,6	140,8	140,6	143,5	144,1
vuosimuutos, %	2,7	2,5	1,2	3,3	4,7
Muu maa, €/m ²	1 593	1 628	1 656	1 656	1 658
Nimellishintaindeksi	121,8	124,0	126,0	126,9	126,4
vuosimuutos, %	-0,3	0,1	1,0	1,9	3,8
Omakotitalojen nimellishintaindeksi 2005=100					
Koko maa	122,8	126,4	127,0	121,8	124,5
vuosimuutos, %	0,8	0,6	-1,5	-1,4	1,4
Omakotitalotonttien nimellishintaindeksi 2005=100					
Koko maa	137,9	137,1	144,3	134,9	147,6
vuosimuutos, %	-10,5	0,8	7,6	-2,9	7,1

* Vanhalla asunnolla tarkoitetaan asuntoa, joka ei ole valmistunut tarkasteluvuonna tai sitä edeltävänä vuonna
**Ennakkotieto

Kuluttajahintaindeksi (2010=100)			
	Helmik. 2013	Kuukausimuutos, %	Vuosimuutos, %
Kokonaisindeksi	107,4	0,6	1,7
Elintarvikkeet ja alkoholitomat juomat	117,6	2,2	6,1
Alkoholijuomat, tupakka	110,3	0,0	3,4
Vaatetus ja jalkineet	97,3	-1,6	-3,6
Asuminen, vesi, sähkö, kaasu ja muut polttoaineet	108,2	0,5	0,3
Kalusteet, kotitalouskoneet ja yleinen kodinhoito	104,7	0,8	1,8
Terveys	100,7	-0,1	-0,2
Liikenne	109,9	1,2	3,7
Viestintä	88,1	-1,1	-8,6
Kulttuuri ja vapaa-aika	101,3	0,5	0,6
Koulutus	107,2	0,0	3,2
Ravintolat ja hotellit	110,2	0,1	5,0
Muut tavarat ja palvelut	107,8	0,0	-0,9
Elinkustannusindeksi 1951=100	1 881		

Palkansaajien ansiotasoindeksi ja ansioiden vuosimuutokset			
Palkansaajaryhmä / sektori	2010=100* 4. nelj. 2012**	Vuosi- muutos %	Kuukausiansiot ¹⁾ , €*** 4. nelj. 2012**
	Yhteensä	107,2	3,2
Tuntipalkkaiset	107,2	3,1	2 627
Kuukausipalkkaiset	107,2	3,2	3 353
Miehet	107,1	3,2	3 535
Naiset	107,3	3,2	2 920
Sektori			
Yksityinen ja muut	107,3	3,4	3 308
Kunnat	106,6	2,6	2 904
Valtio	108,1	3,6	3 583
Muut	107,9	3,4	..

¹⁾ Palkansaajien keskimääräiset kuukausiansiot
* Uusi perusvuosi
** Ennakkotieto
*** Reaaliansioiden vuosimuutos oli ennakkotietojen mukaan 3. neljänneksellä 0,7 prosenttia.

Tuottajahintaindeksit (2010=100)			
	Tammikuu 2013	Kuukausimuutos, %	Vuosimuutos, %
Teollisuuden tuottajahintaindeksi	106,7	0,2	0,7
Teollisuuden tuottajahintaindeksi, kotimaiset tavarat	109,2	0,3	2,0
Teollisuuden tuottajahintaindeksi, vientitavarat	103,7	0,0	-0,8
Vientihintaindeksi	104,0	0,0	-0,6
Tuontihintaindeksi	110,4	0,4	-0,4
Kotimarkkinoiden perushintaindeksi	110,2	0,3	2,0
Verollinen kotimarkkinoiden perushintaindeksi	112,5	1,2	2,8

Rakennuskustannusindeksi (2010=100)			
	Helmikuu 2013	Kuukausimuutos, %	Vuosimuutos, %
Ammattimainen uudisrakentaminen			
Kokonaisindeksi	106,6	0,2	1,7
Työ	103,9	0,0	1,0
Tarvikkeet	106,8	0,3	1,7
Palvelut	113,2	0,3	3,1

Väkiluku kasvaa vieraskielisillä

Suomen virallinen väkiluku oli vuoden 2012 lopussa 5 426 674 henkilöä, joista miehiä oli 2 666 622 ja naisia 2 760 052.

Väkiluku kasvoi vuoden 2012 aikana 25 407 henkilöllä. Äidinkieleltään vieraskielisten määrä kasvoi 22 122 henkilöllä, mikä oli 87 prosenttia väkiluvun kasvusta. Suomea äidinkielenään puhuvien määrä kasvoi 3 497 henkilöllä, ruotsia puhuvien määrä väheni 242 henkilöllä, ja saamea puhuvien määrä kasvoi 30 henkilöllä.

Vieraskielisten määrä oli vuoden 2012 lopussa 266 949, mikä oli lähes 5 prosenttia väestöstä. Suurin vieraskielisten ryhmä oli venäjää äidinkielenään puhuvat, joita oli 62 554 henkilöä. Seuraavaksi suurimmat vieraskieliset ryhmät olivat vironkieliset (38 364), somalinikieliset (14 769), englanninkieliset (14 666) ja arabiankieliset (12 042).

Helsingissä osuus jo yli 12 %

Maakunnittain tarkasteltuna vieraskielisten osuus väestöstä oli korkein Uudellamaalla, 9,3 prosenttia, Ahvenanmaalla, 6,1 prosenttia ja Varsinais-Suomessa, 5,1 prosenttia.

Vieraskielisten osuus väestöstä oli matalin

Etelä-Pohjanmaalla, 1,6 prosenttia ja Pohjois-Pohjanmaalla, 1,9 prosenttia.

Pääkaupunkiseudun asukkaista 11,8 prosenttia oli vieraskielisiä. Kunnittain vieraskielisten osuudet väestöstä olivat korkeimmat Helsingissä (12,2 prosenttia), Vantaalla (11,9 prosenttia) ja Espoossa (11,3 prosenttia).

Huolettava huoltosuhde

Suomessa oli vuoden 2012 lopussa alle 15-vuotiaita 891 392 henkilöä ja 15–64-vuotiaita 3 517 089 henkilöä. 65 vuotta täyttäneiden määrä ylitti miljoonan henkilön rajan vuoden 2012 aikana, ja heitä oli vuoden lopussa 1 018 193 henkilöä.

Väestöllinen huoltosuhde, eli alle 15-vuotiaiden ja 65 vuotta täyttäneiden määrä 100 työkäistä kohden, oli vuoden 2012 lopussa 54,3. Viimeksi väestöllinen huoltosuhde on ollut tätä korkeampi vuonna 1964. Maamme itenäisyyden aikana väestöllinen huoltosuhde on ollut korkeimmillaan vuonna 1917 (67,6) ja alhaisimmillaan vuonna 1984 (46,7).

Alueittain tarkasteltuna väestöllinen huoltosuhde oli korkein Etelä-Savon maakunnassa (63,2) ja Etelä-Pohjanmaan maakunnassa (61,7). Väestöllinen huoltosuhde oli matalin Uudenmaan maakunnassa (47,1). Kunnittain tarkasteltuna väestöllinen huoltosuhde oli

korkein Luhangan kunnassa (101,8), Kuhmoisissa (87,1) ja Multian kunnassa (82,0) sekä matalin Helsingissä (41,6), Tampereella (44,5) ja Järvenpäässä (45,8).

Lähde: Väestörakenne 2012, Tilastokeskus

Lisää ajoneuvoja

Ajoneuvorekisterissä oli vuoden 2012 päättyessä 5 711 264 ajoneuvoa, joista liikennekäytössä oli 4 952 132 ajoneuvoa. Rekisterissä olevien ajoneuvojen kokonaismäärä kasvoi 3,1 prosenttia ja liikennekäytössä olevien ajoneuvojen määrä 1,4 prosenttia vuoden aikana.

Vuoden 2012 lopussa rekisterissä oli 3 057 484 henkilöautoa, joista liikennekäytössä oli 2 581 056. Rekisterissä olevien henkilöautojen määrä kasvoi 2,6 prosenttia vuodessa.

Rekisterissä olevien henkilöautojen keski-ikä oli 12,6 vuotta ja liikennekäytössä olevien keski-ikä oli 10,9 vuotta. Alhaisin henkilöautojen keski-ikä oli Uudenmaan maakunnassa ja korkein Pohjois-Karjalan maakunnassa. Yleisimmät henkilöautomallit olivat Toyota Corolla (noin 153 000 kpl), Volkswagen Golf (noin 115 000) ja Opel Astra (noin 83 000).

Lähde: Ajoneuvokantatilastot 2012, Tilastokeskus, Trafi, Ålands Motorfordonsbyrå

Väestönmuutokset						
	3. nelj. 2011	4. nelj. 2011	1. nelj. 2012*	2. nelj. 2012*	3. nelj. 2012*	4. nelj. 2012*
Elävänä syntyneet	16 017	14 272	14 798	14 886	15 758	14 048
Kuolleet	12 082	12 645	14 241	12 452	12 046	12 726
Syntyneiden enemmitys	3 935	1 627	557	2434	3 712	1 322
Maahan muuttaneet	9 753	6 834	6 256	7 027	10 206	6 931
Maasta muuttaneet	4 322	2 828	3 061	3 091	4 694	2 776
Nettomahanmuutto	5 431	4 006	3 195	3 936	5 512	4 155
Väestönlisäys ¹	9 366	5 633	3 752	6 370	9 224	5 477
Väkiluku²	5 395 840	5 401 267	5 405 019	5 411 389	5 420 613	5 426 090

* Ennakkotieto

¹ Sisältää rekisterikorjaukset lopullisten tietojen 4. neljänneksellä

² Ajankohdan lopussa

Yöpymiset kaikissa majoitusliikkeissä, tammi–joulukuussa 2012*

Yöpyneiden asuinmaa	Yöpymisvuorokaudet majoitusliikkeissä	
	Kaikki majoitusliikkeet	Yöpymisten vuosimuutos, %
Kaikki yhteensä	20 317 132	1,6
Suomi	14 513 176	0,2
Ulkomaat	5 803 956	5,4
Venäjä	1 506 678	17,1
Ruotsi	536 992	-2,7
Saksa	534 276	-1,2
Britannia	405 415	4,2
Ranska	217 850	2,0
Yhdysvallat	198 691	-1,6
Norja	182 629	5,4
Japani	176 936	20,8
Alankomaat	164 903	0,2
Italia	130 915	-16,4
Tanska	86 665	-8,6

* Ennakkotieto

Rekisteröidyt uudet ajoneuvot*

	Helmikuu 2013	Vuosi- muutos %	Tammihelmikuu 2013	Vuosi- muutos %
Autot yhteensä	8 926	-26,5	20 503	-26,8
Henkilöautot	7 888	-25,8	18 145	-27,1
Pakettiautot	766	-38,3	1 728	-31,0
Kuorma-autot	241	-6,2	573	-0,2
Linja-autot	31	10,7	57	16,3
Moottoripyörät	101	-4,7	189	-5,5

* Poislukien Ahvenanmaa

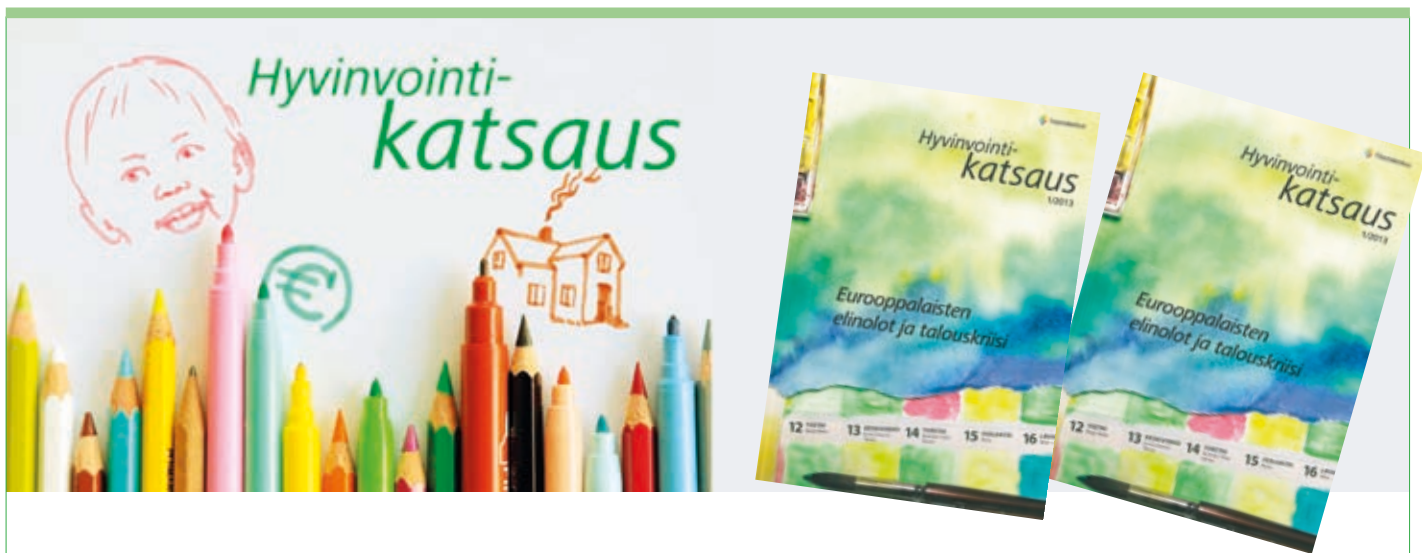
Majoitustoiminta*

	Tammikuu 2012	Vuosi- muutos %	Tammijoulu 2012	Vuosi- muutos %
Yöpymisiä kaikissa majoitusliikkeissä¹, 1 000	1 361,2	-3,0	20 317,1	1,6
ulkomaalaisten yöpymisiä ¹ , 1 000	607,5	-1,5	5 804,0	5,4
Yöpymisiä hotelleissa, 1 000	1 188,2	-3,2	16 285,1	2,1
ulkomaalaisten yöpymisiä, 1 000	520,1	-3,5	4 879,2	5,4
Hotellihuoneiden käyttöaste, %	45,6	-2,6	52,6	-0,3

* Ennakkotieto

¹ Hotellit ym. majoitusliikkeet, joissa on vähintään 10 huonetta, mökkiä tai sähköpistokkeella varustettua matkailuvaunupaikkaa sekä retkeilymajat

² Prosenttiyksikköä

Tutkittua tietoa kansalaisten elinoloista

Oletko kiinnostunut suomalaisten elinoloista ja hyvinvoinnista?

Tilastokeskuksen julkaisema sosiaalitalastollinen aikakauslehti Hyvinvointikatsaus on erinomainen tietolähde väestömuutoksista, elinoloista ja tilastoista kiinnostuneille. Aiheina ovat muun muassa tulonjako, työllisyys ja työolot, koulutus, kulutus, ajankäyttö ja kulttuuri.

Lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa painettuna ja verkossa. Kirjoittajat ovat yhteiskuntatutkimuksen asiantuntijoita.

Vuoden 2013 teemat ovat:

- Eurooppalaisten elinolot ja talouskriisi
- Asuminen
- Vähemmistöt
- Aikuistuminen, työura ja eläkkeelle siirtyminen

Tutustu ja tilaa ilmainen näyttenumero!

www.tilastokeskus.fi/hyvinvointikatsaus

futuremagbank.com

Toukokuun numerossa:

Globaalit arvoketjut

tieto & trendit tilauskortti

Tilaa Tieto&trendit -lehden. Kahdeksan numeroa/vuosi (9200)

jatkuva tilaus 152 €/vsk

Ulkomaan tilauksiin lisätään postimaksu.

Tiedosta oivallukseen

Tilasto-
keskus
maksaa
posti-
maksun

Tilastokeskus
Tietopalvelu
Tunnus 5003081
Info 755
00003 Vastauslähetys

Tilaaajan tiedot

Etunimi _____ Sukunimi _____

Yritys _____

Tehtävä _____

Postiosoite _____ Postinumero- ja -toimipaikka _____

Puhelin _____ Sähköpostiosoite _____

Laskutusosoite, jos eri kuin tilaaajan

Etunimi _____ Sukunimi _____

Yritys _____

Postiosoite _____ Postinumero ja -toimipaikka _____

tietotrendit.stat.fi

- > Artikkelipointoja printtilehdestä
- > Tieto&trendit-blogi
- > Ajankohtaisia tilastokatsauksia ja kolumneja
- > Päivittyvät taloustrendit-kuviot
- > Taulukkopalvelu

Tutustu ja kommentoi

tieto &
trendit

– Tiedosta oivallukseen

